

לְנַעַר

א. י. שְׁחָרְאִי
סְבֵרִיָּה

סְפָרִית אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁל
הַקֶּרֶן הַקִּיֶּמֶת לְיִשְׂרָאֵל
בְּהוֹצָאת „אַמְנוֹת“

הוֹצָאת „אַמְנוֹת“ תַּל-אָבִיב

ל ב ע ר

ספרית ארץ-ישראל

יצאת לאור על ידי חלוקה הראשית של המרחב הפנימי לישראל
בהוצאת "אמנות" תל-אביב
בהשתתפות "מועצת מורי ארץ-ישראל למען העתיד"ל

העודת הספרייה: (א) להראות לנער העברי, בארץ ובגולה, את ההעסקה הלאומית והאנושית הגדולה שבמפעלנו בארץ-ישראל בכל התקופות החלוציות, מן העליות הראשונות לארץ ועד ימינו. (ב) לפנ למורים, לתלמידים ולאגודות הנער בארץ ובגולה ידיעות על המולדת.

תכנית הספרייה: (א) ישובים — קנטרסים על גדות-ישוב בארץ-ישראל, ישנות וחדשות, ערים וקפרים, מושבות וישובי פועלים. (ב) אזורי הארץ ומקומות היסטוריים. (ג) אישים — על הדברים הסקרסטים ביותר של התנועה הלאומית והציונית ושל תנועת העבודה העברית. (ד) תנועות וזרמים — תזרמים בעלי ערך היסטורי בציונות ובתנועת העבודה העברית.

מהספרייה "לנער" יצאו כבר לאור ונמצאים למכירה:

- א. גסריונה, מאת ש. בר-ציון / ב. יס-הסלח, מאת ר. סנדרלוב /
 - ג. סנה-ישראל, מאת שלמה הלל'ס / ד. ראשון-לציון, מאת יב לבסון /
 - ה. רנג'יה, מאת יוסף ברץ / ו. הנער בארץ ישראל, מאת י. גרץ /
 - ז. רחבות, מאת מ. סמילנסקי. / ח. דר-הנסאל, מאת ש. קושניר /
 - ט. הרב אלעזר מאת גור-ארי / י. תאודור הרצל מאת ר' בגניסון /
- יא. יב. הבתל הסקרבי מאת ש. בר-ציון.

ספריית יד-יצחק-ישוראל של הקרן הקיימת לישראל

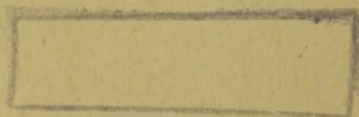
בהוצאת "אמנות"

חוברת יג

ט ב ר י ה

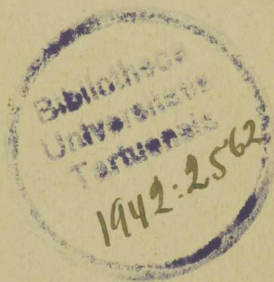
טאת

א. י. שחראי

הוצאת "אמנות" תל-אביב / תר"ץ

Copyright by «Omonut» Company Limited, Tel-Aviv

סדר במקדדה של הוצאת "אמנות" תל-אביב
גרפס ברפוס "הפועל הצעיר" תל-אביב

Printed in Eretz-Israel (Palestine)

מ ב ז א

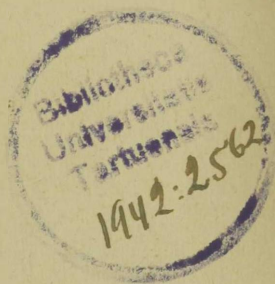
בתוך משקע אדמה מבראשית ובחיק הרים משטרע ומתפתל
אגם מים. ארכו מן הצפון אל הדרום כ־26 קילומטר ורחבו כשבועה
קילומטרים ומשהו. בדרך שטפו יניח ירהו אל פיהו, אשר כבולעו
בצדו הצפוני כך פולטו בצד דרום. אגם זה הוא ים כנרת או ים
גנוסר.

מימות קדומים ערים וכפרים ורועים על שפתו הפוריה והיפה
להפליא, ויושביהם היו שולחים וגם מביאים לתמס על פני מימיו
הנבים והצלולים, השורצים דגים לרב. רב הערים האלה נכחדו
מעל פני האדמה, וגש אשר אבר להו וגבר. רק אחת מהן שבע
נפלה וקמה, והרי היא תיה וקמה וגדול לה והתפתחות. זוהי טבריה
יושבת העמק, הקשורה קשר של קנים בטקרים ותלאות רבות שעברו
על עם ישראל ומערה בגידי ההסטוריה שלו, כי התענתה באשר
התענה הוא ובשלומו גם לה שלום.

ולפיכך זכתה ונתקדשה בקדשת ארבע הערים אשר שגבה
קדשתו בעיני העם שכם יתר על כל ערי הארץ, כפניה ומקומות
הישוב שבה. טבריה „העמקה מקלן“— כירושלים בירת הארץ, כחברון,
מקום מגוחת האבות, וכצפת המסתורית, עיר ההרים — קדשה
אחת להן.

ועל טבריה העיר רוצה אני ליחד את הדבור בחוברת זו.

Copyright by «Omonut» Company Limited, Tel-Aviv

סדר במסדרה של הוצאת "אמנות" תל-אביב
נדפס בדפוס "הפועל הצעיר" תל-אביב

Printed in Eretz-Israel (Palestine)

מ ב ז א

בתוך משקע אנקמה מבראשית ובחיק הרים משמגע ומתפתל
אנם מים. ארכו מן הצפון אל הדרום כ־26 קילומטר ורחבו כשבועה
קילומטרים ומשהו. בדרך שטפו גיית ירדן אל פיהו, אשר כבולעו
בצדו הצפוני כך פולטו בצד דרום. אנם זה הוא ים כגרת אז ים
גנוסר.

מימות קדומים ערים וכפרים ורועים על שפתו הפוריה והיפה
להפליא, ויושביהם היו שולחים וגם מביאים להמם על פגי מימיו
הנפים והצלולים, השורצים דגים לרב. רב הערים האלה נכחדו
מעל פגי האנמה, ויש אשר אבר להן זכר. רק אחת מהן שבע
נפלה וממה, והרי היא תיה וקיקמה וגדול לה והתפתחות. זוהי טבריה
יושבת העמק. הקשורה קשר של קים במקרים ותלאות רבות שעברו
על עם ישראל ומערה בגידי ההסטוריה שלו, כי התענתה באשר
התענה הוא ובשלומו גם לה שלום.

ולפיקך זכתה ונתקדשה בקדשת ארבע הערים אשר שגכה
קדשתן בעיני העם שבם יתר על כל ערי הארץ, כפריה ומקומות
הישוב שבה. טבריה, "העמקה מקלן", — פירושלים בירת הארץ, כחברון,
מקום מגוחת האבות, וכצפת המסתורית, עיר ההרים — קדשה
אחת להן.

ועל טבריה העיר רוצה אני ליחד את הדבור בחוברת זו.

טְבַרְיָה בְּרֵאשִׁיתָהּ

המָצֵב הַמְדִינִי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — חֶלְקַת הָאֶרֶץ — אֲחֻזַּת
נְסִיכִים — יוֹרְשֵׁי הַיִּרְדּוֹם — הַקְּנָאָה וְהַשְּׁנָאָה — לְשֵׁם
מַה גְּבַנְתָּה טְבַרְיָה.

כּוֹכֵב הַהֶצְלָחָה שֶׁל הָעַם הָעֵבְרִי אָסַף נִגְהוּ. עַל חַיּוֹ
הַמְדִינִיִּים הַקִּיץ הַקָּיִץ. בְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל, מְשׁוּלָה לְיוֹנָת תָּם
בְּמִלְטָה אֶת נַפְשָׁהּ מִחַמַּת הַפָּרֶס — מַלְכוּת יוֹן — הַרְוֹדֵף אַחֲרֶיהָ,
פְּרָפְרָה וּפְרָכְסָה, אַחֲזָהּ בְּצַפְרָנָיו שֶׁל הַנָּשֵׁר הַרוֹמָאִי הַטּוֹרֵף
וְאִין מְצִיל. בְּסוֹף יָמֵי מַלְכוּת בֵּית הַחֲשֻׁמוֹנָאִי הַמְשַׁחֲרָר,
נִנְעָצוּ בָּהּ הַצַּפְרָנִים בְּרֵאשׁוֹנָה, בְּעֵטְיוֹ שֶׁל רִיב אַחִים עַל
כֶּסֶף הַשְּׁלֵטוֹן, וּבִימֵי הַיִּרְדּוֹם הַמְשַׁעֲבָד וְהַמְשַׁעֲבָד, נִשְׁתַּקְּעוּ
בְּעַמֵּק בְּשָׂרָה וְדָמָה.

אַחֲרֵי מוֹת הַיִּרְדּוֹם עָטוּ בְּנָיו אֶל הַשְּׁלֵטוֹן אֲשֶׁר נָפַל
לְהֵם בִּירְשָׁה. וְאִזּוֹ נִגְמַר דִּינָם שֶׁל עַם וְאֶרֶץ לְהַנְתִּיחַ לְגַתְחֵיהֶם.
כְּדִי לְמַלֵּא תְּאֻנַּת שְׁלֵטוֹנָם שֶׁל "הַיְתוֹזְמִים" גְּגֹרָה אֶרֶץ־
יִשְׂרָאֵל לְגִנְרוֹם: לְאַרְכִּילָאוֹס, בְּנוֹ הַגְּדוֹל שֶׁל הַיִּרְדּוֹם, נִתְּנוּ אֶת
אֶרֶץ יְהוּדָה וְהַשְּׁמוֹרֹן, לְאַנְטִיפָס — עֶבֶר הַיַּרְדֵּן וְהַגְּלִיל,
וּלְפִילפּוֹם נָפַל חֶבֶל הָאֶרֶזוֹב וְהַבָּשָׁן לְנַחְלָה. וְגַם מַלְכוּת
רוֹמָא לֹא שִׁכְחָה לְקַחַת "פְּשִׁימֵי דְדִינָא"¹ וְ"שִׁכְר בְּטָלָה" עַל

¹ שִׁכְר הַדִּינָיִם.

טרחתה שטרחה לפסק את הדין "ליתומי" הורדום. ערי
החוף: עזה וחיפה והעיר גדור, נקראו לגמרי מעל גבול
ישראל ונספחו לממלכת ארם, שהיתה בימים ההם לפרובינציה
רומאית, ונציב מלך מושל בה בשם הקיסר.

ואף כי גם אחרי החלוקה והנתוח היתה עוד ארץ ישראל
מדינה העומדת ברשות עצמה, לכל הפחות בעניניה הפנימיים,
ומלכיה ונסיכיה מקרבה וצאו, רבה היתה רעת החלוקה
ותוצאותיה מרעת כל שעבוד. כי על ידי הנתוח והחלוקה
שנתחלקה הארץ פסקה להיות מולדת אחת לעם אחד,
והיתה ארץ-אחזה לנסיכים ושליטים (שגם הם היו משעבדים
לרומא), העוברת בירשה מאבות לבנים ועלולה תמיד להחלק
לפי מכסת הנפשות אשר להן משפט הירשה, ונערכת לפי
רבוי או מעוט המסים שהיא מכניסה לאוצר השלטון. וגם
הוא, השלטון של הארץ, פסק להיות הנהלה עליונה,
המפקחת על צרכי העם והמדינה ושוקדת להרחיב גבולות,
לבצר ולשפר את המצב המדיני והפלפלי, — והנה לבית
בליעה, אשר אליו יזרם שטף ההתכנסות והמסים הנגבים
מאת העם העמל והעובד.

כי המושלים מבית הורדום לא נקפו אצבע לטובת העם,
כל ימיהם חבלו תחבולות להגביר שלטון ולהרבות אוצרות
הזן. הקנאה והשנאה, צרות העין וצרות הלב היו מן המדות
היסודיות של בני הורדום, מתכונות נפשם, ומבלי היות ידם
משגת לרשת ארצות גוים ולפרש את שלטונם עליהן יזמו
מומות להבנות איש מתרבן אחיו. המלשינות והחנפה

שְׁבָנֵי הוֹרְדוּס הָיוּ אֲמוּנִים עֲלֵיהֶן מִיִּלְדוּתָם, לֹא אֹתָם בְּדֶרֶךְ
הַחַיִּים וְשִׁמְשׁוּ יִסוּד לְכָל פְּעֻלָּה וּמַעֲשֵׂה. כֹּל אֶחָד מִן הָאֲחִים
הָיוּ לוֹ יְדִידִים מְשֻׁתָּדִים בְּחֶצֶר הַקַּיֶּסֶר לְהַכּוֹת בְּלִשׁוֹן וּלְהַשְׁנִיא
בְּעֵינָיו הַקַּיֶּסֶר אֶת אֲחִיו לְמַעַן פְּנוּת לוֹ דֶּרֶךְ אֶל אֶרֶצוֹ וּשְׁלִטוֹנוֹ.
וְהֵם עֲצָמָם הִרְבּוּ לְהַחֲנִיף לְקַיֶּסֶר וּלְצוּר אוֹתוֹ בְּלִבּוֹ, בְּבִנְיַת
בְּאֶרֶץ עָרִים וּמְצוּדוֹת שְׂאִינָן צְרִיכוֹת לְגוֹפָן כִּי אִם אֵד וְרַק לְמַעַן
וַיִּקְרָא שֵׁם הַקַּיֶּסֶר עֲלֵיהֶן.

בְּמַעֲשֵׂי חֲנֻף אֱלֹהֵי הַצִּטָּן אֲנִטֶפֶס בְּנוֹ הַשְּׁנִי שֶׁל הוֹרְדוּס,
יוֹתֵר מִכֻּלָּם. כִּי הוֹרְדֵיהָ אֲשֶׁתוֹ לֹא הִסְתַּפְּקָה בְּמָה שֶׁנָּתַן
לָהּ וּתְאָרֵב לְרֵשֶׁת נָם אֶת יְהוּדָה וְהַשְׁמֵרוֹן, אֶרֶץ מְמֻשְׁלֵת
אֲרְכִילָאוּס. עוֹד בְּיָמֵי הַקַּיֶּסֶר אוֹקְטָבְיָנוּס, חָדָשׁ אֲנִטֶפֶס אֶת
הָעִיר צְפוּרִי, בְּנָה אוֹתָהּ חוּמָה, דִּלְתִים וּבְרִיחַ וַיִּסַּב אֶת שְׁמָהּ
בְּשֵׁם הַקַּיֶּסֶר; וְאֵת בֵּית רָמָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בָּצַר וַיִּקְרָא
אוֹתָהּ יוּלְיָה, בְּשֵׁם הַקַּיֶּסֶרִית, וּבְעֵלוֹת טַבְּרִיוּס עַל כֶּסֶא
מְלָכוּתוֹ בְּנָה אֲנִטֶפֶס עִיר עַל שְׂפַת יָם בְּנֶגֶרַת וַיִּקְרָא אוֹתָהּ
טַבְּרִיָה בְּשֵׁם הַקַּיֶּסֶר.

ב

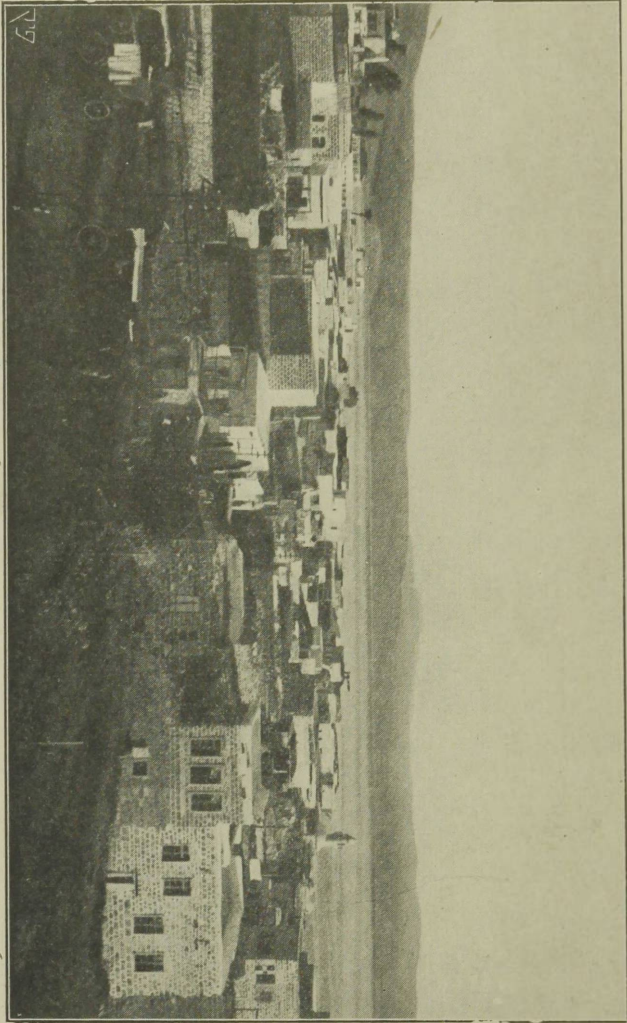
רקת זו טְבִירָה

המתנשבים הראשונים — הקשויים והעכובים — דיגי
 טמאה וטהרה — חכמי הפרושים ועורתם להתפתחות
 העיר החדשה

„וחמת רקת וכנרת“ — את שלש הערים האלה הבנויות
 על שפת ים כנרת כבש יהושע ויתגן לנחלה על פי הגורל
 לשבט נפתלי. המלחמות הרבות שעברו על ארץ ישראל
 „ונגלות נפתלי“ הכחידו את הערים על יושביהן. ימים רבים
 היו המקומות האלה שוממים, לא ישב בהן איש, עד אשר
 מסבות פוליטיות אישיות הגיעה שעתה של אחת מהן להבנות.
 את רקת בחר אנטיפס לבנות, — היא העיר אשר שם קיסר
 רומא נקרא עליה.

גם את חמת פקד לטובה. על המעינות החמים הבוקעים
 בה ושוממים בתוכה בנה בתי מרחצאות והעמיד בה פסילים
 על עמודי שיש לגזי ולתפארת, בטעם יון ורומא. אולם את
 רקת בחר לעשות עיר מושב. כאן לא הסתפק בהיכלי
 התפארת, בארמונות ובטירות שבנה בעצמו, אלא השתדל
 למשך אליה תושבים, להרבות את אכלוסייה למען היותה
 ראויה כי שם הקיסר יקרא עליה.

Վաղարշապատ (Սևանա լիճ)

הַדָּבָר הַזֶּה לֹא עָלָה עַל גְּמֻלָּה בְּיָדוֹ, מִכְּשׁוּלִים רַבִּים
עָמְדוּ לוֹ לִפְנֵי וּלְשֹׁטֵן. קִדְּם כָּל, אֲוִירָה שֶׁל טְבָרְיָה לֹא כָּל
אָדָם יָכֹל לַעֲמֹד בּוֹ. תּוֹשָׁבֵי הַהָרִים הַרְגִּילִים בְּאֲוִיר קָר וְצֹחַ,
וְאֶפִּילוֹ אֲנָשֵׁי הַשְּׂרֹוֹן וְהַשְּׂפֵלָה, קָשָׁה לָהֶם לְהִסְתַּגֵּל לְאֲוִירָה
שֶׁל טְבָרְיָה, "הַעֲמָקָה מִקְלָן" מֵאֹת מְטָרִים מִתַּחַת לְשֹׁטַח פְּנֵי
הַיָּם. אוּלַם מִלְּבַד הַמְּכֻשׁוּלִים הַמְּנַחֲחִים בְּטַבַּע הַמְּקוֹם מְבַרְאשִׁית,
הָיוּ עוֹד סְבוֹת שֶׁעָכְבוּ גַם בְּעַד אֱלֹהֵי הַנְּגָרִים בְּבִקְעַת הַיַּרְדֵּן
וּבְעָרְבָה לְהַתְיַשֵּׁב בְּטְבָרְיָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֲוִיר מְקוֹם מְגוּרֵיהֶם
וְאֲוִירָה שֶׁל טְבָרְיָה דוֹמִים זֶה לָזֶה.

כִּי הָיָה הַזֶּה הַמְּקוֹם אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ אֲנִטְפָס לְבַנְּוֹ עִירוֹ
הַחֲדָשָׁה בְּמַת מַחְזָה לְמַלְחָמוֹת בְּבִירוֹת, וְקִבְרֵי אָדָם פְּזוּרִים
הָיוּ בְּמִקְוֹמוֹת שׁוֹנִים. אֲנִטְפָס בְּבִנְיָתוֹ אֶת הַעִיר לֹא לְדַקְדָּק
וְגַם לֹא יָדַע לְפַנּוֹת אֶת הַקְּבָרִים אוֹ לְכַל הַפְּחוֹת לְצִין אֶת
מְקוֹמָם, וְדִינּוֹ שֶׁל הַמְּקוֹם הַזֶּה הָיָה כְּדִין שְׂדֵה שְׂאֵבֵד בּוֹ קֶבֶר,
שֶׁאֲסוּר לְכַתְּנֵים לַעֲבֹר בּוֹ. וּבְיָמֵים הַהֵם הָרְבוּ מְאֹד לְדַקְדָּק
וּלְהַזְהֵר בְּדִינֵי טְמֵאָה וְטַהָרָה.

לְכַתְּנֵים לֹא הָיְתָה כָּל אֲפֻשְׁרוֹת לְהַתְיַשֵּׁב בְּעִיר, וְלֹא רַק
הַכַּתְּנֵים אֲלָא רַבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שָׂאִינָם יוֹצְאֵי יָרֵךְ אַחֲרָן
נִמְנָעוּ מִשׁוֹם כֶּךָ לְהַתְיַשֵּׁב בְּטְבָרְיָה.

אוּלַם אֲנִטְפָס, אֲשֶׁר כָּל תְּפִצּוֹ הָיָה לַעֲשׂוֹת חֲנֻף וְנַחַת רוּחַ
לְאֲדוּנָיו הַקִּיסָר בְּרוּמָא, הִשְׁתַּדֵּל לְהַתְנַבֵּר עַל כָּל הַמְּכֻשׁוּלִים
וְלַעֲשׂוֹת אֶת טְבָרְיָה לְעִיר מִיִּשְׁבַת בְּאֶבְלֹסִין. לְשֵׁם כֶּךָ הִשְׁתַּמְשַׁח
בְּכַח הַשְּׁלִטוֹן שֶׁבְּיָדוֹ, הַבְּטִיחַ לַמַּתְיַשְׁבִּים זְכוּיֹת יְתֻרוֹת, וְגַם
הַכְרִיחַ אֶת מִי שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ לְהַכְרִיחַ.

ואמנם התאמצותו של אנטפס הועילה במדה מרבה.
נמצאו אנשים מן הגליל שלא היו רגילים לדקדק במצוות,
ואלה גפתו אחרי הזביות הרבות, ונמצאו עבדים משחררים
שמצבם החברותי וכח הכפייה שבידי אנטפס הכריחו אותם
לקבל את ההצעה ולהיות מן המתושבים הראשונים של העיר.
ובמשך הזמן גדל הישוב בעיר ואכלוסייה הלכו ורבו מיזם
ליום. ולא עוד אלא שלא ארכו הימים ומבריה, שזוקקה היתה
לדרכי פתוי ולמתן זביות כדי למשך אליה מתושבים, היתה
למקור הכנסה לאוצר השלטון. וכאשר דחקה השעה לאחד
מגסיכי בית הורדוס, לאגרפס בן אריסטובל, שהכרח לברח
מרומא מפני נושיו המרבים, שמהו אנטפס לאגרזנוס, לאמר,
למפקח על המסח וממכר בשוקי טבריה, ועל המשכה הזאת
התקנים גסיף לבית הורדוס, הרגיל בחיי רוחה ובזבוא.

ואולם הרבה עזרו לגדול הישוב בטבריה חכמי התורה
הפרושים של אותו הדור, ואתריהם החזיקו התקמים תלמידיהם
ותלמידי תלמידיהם בדורות הבאים. בידיעת התורה שלהם
ידעו להרחיק את הסבות שעכבו בעד התרבות הישוב בטבריה,
וסמכותם הרבה עמדה להם שהעם, ואפילו המהדרין במצוות
שהסתלקו מן הישוב, וחזיקו בו, אחרי שמזריו פסקו להלכה
שממר וטוב הדבר להתישב במקום הזה.

וכבר השתדל ר' יוחנן בן זכאי, שחי בימי הבנות
טבריה, להסיר את העכוב מעל דרך הישוב שבטבריה
מצד דיגי טמאה וטהרה, — לפי עדותו של אחד מזקני
המקום שהעיד לפני ר' שמעון בן יוחאי: "קצץ באן

בְּן זְבַאי תִּרְמָסִי תְרוּמָה¹” לֵאמֹר: הוּא וְרַע בְּמִקּוֹם הַזֶּה
גִּרְעִינִי תְרוּמָה וְגַם עֲקָרָן אַחֲרֵי גְדוּלוֹן, סָמֹן, שֶׁהַמִּקּוֹם בְּחֻזְקָת
טְהָרָה, וְכֹהֲנִים וְכֻלָּיִם לְעֵבֶר בּוֹ. אֵת הָעֲבוּדָה הַזֹּאת הִמְשִׁיךְ
תַּלְמִיד תַּלְמִידוֹ, רִי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי. הוּא בָרַר וְצַדִּיק אֵת
מִקְזֻמֹּת הַטְּהָרָה עַד שֶׁעָשָׂה אֵת טְבִירָה מְכַשֶּׁרֶת לְהִתְיַשְׁבוֹת בָּם
לְגִזְהָרִים בְּמִצְוֹת וְדִינֵי טְהָרָה.

כִּי חֲכָמֵי הַפְּרוּשִׁים, שֶׁהָאֲרִץ הֵיטָה חֲכִיבָה וְקִדּוּשָׁה בְּעֵינֵיהֶם
וְכָל גִּבּוֹר חוֹל וְכָל רָגַב מַעֲפָרָה יָקָר הָיָה לָהֶם, לֹא יָכֻלוּ
לְגַנוֹת אֵת עַצְמָם מִכְּעָלוֹ שֶׁל אֲנִטְפָס בְּגִלְל מַחֲשַׁבֶּת פְּגוּל
שָׁלוֹ. הַשׁוֹב לָהֶם, כִּי עוֹד עִיר אַחַת נֹסֶפֶה בְּאֲרֶץ חֲמֻדָּתָם,
עִיר אֲשֶׁר לָהּ גִּשְׁקָה עֲתִיד שֶׁל גְּדוּל וְהִתְפַּתְחוּת, וּמַעֲמֵד מְבָצֵר
לְאַלְפֵי תוֹשָׁבִים. בְּזִכּוֹת עִיר אַחַת שֶׁהוֹסִיף עִמָּרִי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
בְּאֲרֶץ גִּתָּה לֹא הִמְלוּכָה וְלִבָּנוֹ אֲרַבְעָה דוֹרוֹת.

בְּנִתּוֹ שֶׁל אֲנִטְפָס וַדָּאֵי שְׂאִינָה רְצוּיָה, אֲבָל מַעֲשִׂיו
רְצוּיִים, וּמָה לָהֶם לְחֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל וְלִכְנֻגַּת שְׁלִיט יְהִיר רוֹדֵף
תַּעֲנוּגוֹת, הַכְּנֻגָה עֲתִידָה לְהַבִּטֵּל וְהַמְּפַעֵל עוֹמֵד וְקָמִים. מַחֲשַׁבְתּוֹ
פְּגוּל הִיא, וְלֹא תִתְקַבֵּל, אֲבָל בִּינָתִים נִבְנְתָה עַל תִּלְהָה הָעִיר
רַקָּת, “וְלָמָּה קוֹרִין אוֹתָהּ טְבִירָה”, לֹא עַל שֵׁם טְבִירָיוֹם,
אֶלָּא שְׂטוּבָה רְאִיתִיהָ²

כִּי אַחֲרֵי כָּל הַנִּתְחַתִּים הַפּוֹלִיטִיִּים שֶׁעָבְרוּ עַל הָעַם וְהָאֲרֶץ,
לֹא פָּסְקָה הָאֲרֶץ לְהִיזוֹת בְּעֵינֵי הַחֲכָמִים מוֹלְדֵת אַחַת לְעַם
אֶחָד. כָּל הַמְּזֻמּוֹת הַפּוֹלִיטִיּוֹת אֲשֶׁר יָזְמוּ נָסִיכֵי בֵּית הוֹרְרוֹם
עַל הָאֲרֶץ לֹא יָכֻלוּ לְהוֹצִיא אֵת רָגַשׁ הַמּוֹלְדֵת מִן הַלֵּב. וְגַם

¹ שְׁבֵת ל"ו ² מְגִלָּה דף ו'

העיר טבריה החדשה לא היחה בעיניהם אחות נחלה
לאנטפס וזכר לטבריוס. אלא עיר בארץ ישראל, שמצנה לישוב
אותה, להרחיבה, להרבות את אכלוסיה, ליפותה ולשכללה,
ומשום כך דברו גם בשבתם של החלוצים הראשונים לישובה
של טבריה, אף על פי שלא היו אלא אספסוף של גלילים
חוזרים על הפתחים, ספק עבדים ספק משחררים, שאינם
מדקדקים בשמירת המצוות, ואת הערצתם למתישבים הראשונים
בטאו בדרךם בדרךשה מסורה מדור לדור: רקת זו טבריה,
ולמה נקרא שמה רקת, שאפילו ריקנין שבה מלאים מצוות¹...

¹ מגלה דף ו'.

טְבַרְיָה בְּתִקּוּפַת הַמָּרְד

הַפִּיעוּת הַפּוֹלִיטִיאוֹת. — יַחַס הַתּוֹשָׁבִים לְשִׁלְיָי בֵּית הַיְרֻדִים. —
הַגְּהֵלָה אוֹטוֹנוֹמִית. — יְדֵי אֲנָשֵׁי הַשָּׁלוֹם עַל הַעֲלִיזָה.

הַמָּרְיָה רַבַּת תְּדָמִים שֶׁפָּרְצָה בִּיהוּדָה נֶגְדַּ רֹמָא עֲבָרָה
כְּסֵעַר מִתְחַלֵּל גַּם עַל טְבַרְיָה, וְעִזְעָה אוֹתָהּ וְאֵת יוֹשְׁבֵיהָ,
אֲבָל לֹא הִפְכָּה אוֹתָהּ מִשְׁרָשָׁה וְלֹא הִכְתָּה אוֹתָהּ לְמִשְׁוֹאוֹת. וְאִם
כִּי מִצְפּוֹן גִּפְתָּחָה הַרְעָה וְהַגְּלִיל חָרַב תִּתְּלָה לִפְנֵי שִׁחְרָבָה
יְהוּדָה, נִשְׁאַרָה טְבַרְיָה עַל מְכוּנָה וְרַעַת הַחֶרֶב אֲשֶׁר הִקִּיפָה
אֵת הָאָרֶץ מִקְצָה לֹא פָּגְעָה בָּהּ, כִּי בְּטְבַרְיָה כְּמוֹ בְּצַפּוֹרֵי
נִבְרָה סִיעַת הַשָּׁלוֹם עַל קִנְאֵי הַפְּטְרִיטִיאוֹת הַגְּלִהָבִת.

אֲמָנָם בְּתַחֲלַת הַמָּרְד נִסְחָפָה גַּם טְבַרְיָה בְּזֶרֶם הַהִתְקוּמָמוֹת
וְהַשְׁתַּתְּפָה בְּתַנּוּעַת הַשְּׁחָרוּר, כְּמוֹ יֵתֵר עָרֵי הַגְּלִיל, אֲשֶׁר
תּוֹשְׁבֵיהֶן חָרְפוּ נַפְשָׁם לְמוֹת עַל מְרוֹמֵי שְׂדֵי קָטַל וְהָרָאוּ
גְבוּרוֹת בְּמִלְחָמָה עִם רֹמָא, כִּד גִּיסָה גַּם טְבַרְיָה אֵת בְּנֵיהָ,
הַזְּדִינָה וְהַצְּטִינָה וְתָהִי גְבוּרָה לְמִלְחָמָה. יוֹסֵף בֶּן מַתְתִּיָּהוּ
הַכֹּהֵן, נִגִּיד הַצָּבָא אֲשֶׁר בְּגְלִיל וּמִשׁוֹת מִלְחָמָה, פָּקַד אֵת טְבַרְיָה
וְעַל פִּי פָּקֵדַת הַסְּנֵהֲדָרִין אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם בָּצַר אֵת חוֹמַת
הָעִיר לְבָלֵי תַת אֵת הָאוֹיֵב לְהִכָּנֵם בְּשַׁעְרֵיהָ, וְאֵת הַיִּכַּל הַמִּלְוֶה
אֲשֶׁר בְּנָה אֲנַטְפַס בְּעִיר הָרֵם יוֹסֵי בֶּן צְפִיָּה רֹאשׁ הָעִיר עַל

פִּי פָקַדַת הַסִּנְהֶדְרִין וְשָׂרָף אוֹתוֹ עַל פְּסִילֵי יוֹן אֲשֶׁר הָעַמִּיד
אֲנֹטְפִים בְּתוֹכוֹ.

וּבַיָּמִים הֵהֱם שָׁהָה בְּטַבְּרִיָּה הַגְּבוּר הַנֶּעֱרַץ וְהַקְּנָאֵי הַלְּאָמִי
יֹחֲנָן בֶּן לֹוִי מְגוּשׁ חֵלֶב, כִּי הִתְרַפָּא בַּמַּעֲנוֹת הַחַמִּים שָׁבָה.
וְגַם הוּא בִּכְחַת הַשְּׁפָעַתוֹ הַרְבֵּה רַבּוֹ מִסְּבִיבוֹ אֶת הַצְּעִירִים
הַנִּגְלָהֲבִים וְזָרוּ אוֹתָם לְהַצְטַרֵּף לַמְּזוֹרְדִים. עַל יְדוֹ עָזַר אֶחָד
מִנְּכַבְדֵי הַצְּעִירִים, יוֹסֵטוֹס בֶּן פִּיֶסְטוֹס, סוֹפֵר מֶהִיר וְנוֹאֵם חֲרִיף,
שֶׁהַשְּׁפָעַתוֹ הִנְיָה בְּבִירָה מְאֹד עַל הַתּוֹשָׁבִים. אִשׁ הַמְרָד גָּצְתָה
בְּכָל פְּנוֹת הָעִיר, הִתְלַחְבוֹת לְמַלְחָמָה, לְהַתְקוֹמְמוֹת, לְפָרִיקַת
עַל זָרִים, גְּדֻלָּה וְרִבְתָּה מִיּוֹם לְיוֹם וּמִשְׂכָּה אֲבִירִים בְּכַחַה, עַד
שָׁנָם נָגִיד הַצָּבָא, יוֹסֵף בֶּן מַתְתִּיָּהוּ, לֹא זָכָה בְּעֵינֵיהֶם וְחִשְׁדוּ
בּוֹ, כִּי הוּא עוֹשֶׂה אֶת מַשְׁלַחְתּוֹ רְמִיָּה, קִדְּשׁוּ עָלָיו מַלְחָמָה,
וְכַמְעַט הָיָה בְּכָל רֵעַ, רַק בְּקִשֵׁי גְדוֹל וּבְחֻכְמָתוֹ וּבְעֶרְמָתוֹ
כִּי רִבֵּה הַצְּלִיחַ לְמַלֵּט אֶת נַפְשׁוֹ מִיַּדְיָהֶם.

וְעַל כֵּל זֹאת, לְמִרְזַת הַתַּעֲמוּלָה הַכְּבִירָה שֶׁל בְּעָלֵי הַשְּׁפָעָה
וְאַחֲרֵי כֵּל מֵאַמְצִיָּהֶם שֶׁל קְנָאִים גְּלֻבָּיִם וּבְעָלֵי רָגֶשׁ לְהַטּוֹת
אֶת טַבְּרִיָּה לְצַדָּם שֶׁל הַמְּזוֹרְדִים, גָּבְרוּ פְתָאֵם אֲנָשֵׁי הַשְּׁלוֹם
עַל הַפְּטָרִיוֹטִים הַקְּנָאִים וַיּוֹכְלוּ לָהֶם. יֹחֲנָן מְגוּשׁ חֵלֶב מְכַרַח
הָיָה לְעוֹב אֶת טַבְּרִיָּה וְלַחֲזוֹר לְגוּשׁ חֵלֶב עִירוֹ, אֲשֶׁר בְּגֻלִיל הָעֲלִיּוֹן,
וַיּוֹסִי בֶּן צְפִיָּה רֹאשׁ הָעִיר בְּרַח בְּיַחַד עִם קְבוּצַת אֲנָשִׁים
אֲשֶׁר נִשְׂאָרוּ בְּאַמוּנָה עִמּוֹ לְעִיר טַרְכִיָּאָה, וּטַבְּרִיָּה
נִכְנָעָה לְרִצּוֹנָהּ, וּבְלִי כֵּל מַלְחָמָה קִבְּלָה עַל עֲצָמָה אֶת עַל
מַלְכוּת רומא, אֲשֶׁר לֹא זָכְרָה לָהּ אֶת חַטָּא הַצְּטַרְפָּה לְמְרָד
יְמֵן יְדוּעַ וְהַשְּׂאִירָה אוֹתָהּ עַל מְכוּנָהּ, רַק פְּרָצִים אֶחָדִים

פָּרְצָה בְּחֹמֹתֶיהָ וּבְכַפֵּר סוּסִיתָא הַקְּרֹב הַעֲמִידָה מִצֵּב־שֶׁל
צָבָא לְשֹׁמֵר עַל טְבָרְיָה שְׁלֵא תִתְּפָרֵץ, וְהֵם הֵעִיקוּ וְלַחְצוּ אֶת
אֲנָשֵׁי טְבָרְיָה יָמִים רַבִּים.

אֶת הַסֶּבֶה לְשֹׁנֵי זֶה בְּמִצַּב הַרוּחוֹת שֶׁבְּטְבָרְיָה, אֲשֶׁר
בְּגִגּוֹד לְכָל עָרֵי הָאָרֶץ גְּבָרָה בָּהּ וּבְצַפּוּרֵי סִיעַת הַשְּׁלוֹם עַל
חֲפְצֵי קְרֻבוֹת וְהַגּוֹהִים אַחֲרֵי הַמְּרָד, יֵשׁ לְבָאֵר רַק בְּמִצַּב
הַפּוֹלִיטִי וּבִתְנָאִים הַמִּיחָדִים שֶׁל שְׁתֵּי הָעָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר
הָיוּ שְׁתֵּיהֶן בִּירוֹת הָאָרֶץ וּמִשְׁכַּן הַשְּׁלִיטִים. אָרֶץ יְהוּדָה
וְהַשְּׁמֶרוֹן בְּיַחַד עִם יְרוּשָׁלַיִם הַבִּירָה הַיְתֵּה, אַחֲרֵי אֲשֶׁר אֲרָכִי-
לְאוּם גִּדְתָּה מִכְּסָאוֹ, לְפָרוּבִינְצִיָּה רֹמָאִית, וּנְצִיבֵי רֹמָא הַמוֹשְׁלִים
בָּהּ מָרְדוּ אֶת חַיֵּי הָעָם וְהַרְגִּיזוּ אֶת הַתּוֹשָׁבִים בְּאַכְזָרִיוֹתָם
הַרְשָׁעָה. אוּלַם אָרֶץ הַגָּלִיל גִּשְׁאָרָה עַד אַחֲרֵית הַמְּרָד אֲחֻזָּת
נִחְלָה לְנָסִיכִים מִבֵּית הַיְרֻדִים, וְהֵם בְּעֶצְמָם נִחְלוּ אֶת עֲנִיּוֹ
הָאָרֶץ עַל יְדֵי פְקִידֵיהֶם. מְלֶכֶד הַזְּכוּת הַעֲלִיזָה שֶׁהָיְתָה לְקִיסָר
לְהַעֲבִיר אֶת הַנִּחְלָה מִן הַנְּסִיךְ הַשְּׁלִיט לְרַעְהוּ הַטּוֹב בְּעִינָיו,
כְּאֲשֶׁר עָשָׂה אִמְנֵם קִיוִם קְלִיגוּלָה, שֶׁהַעֲבִיר אֶת אֲנַטְפָּס
מִנְחָלְתוֹ וַיִּמְסַרְנָה לְאַנְרָפָס הַרְאֲשׁוֹן אֲהוּבּוֹ, אֲשֶׁר הָיָה אַחֵר
בְּךָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל, לֹא יָדְעָה אָרֶץ הַגָּלִיל כָּל
אוֹתָהּ הַהִתְעַרְבוֹת הַגְּדוֹה שֶׁל פְּקִידֵי רֹמָא, אֲשֶׁר רָעָצָה וְרוֹצְצָה
אֶת אֲנָשֵׁי יְהוּדָה וְהַעֲלִיבָה וְדָכְאָה אֶת נַפְשָׁם עַד הַיּוֹסֵד.

מְלֶכֶד זֶה הָיוּ אֲרַכִּילָאוּס וְאַנַטְפָּס שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה בְּמִנְהַגָּם
עִם נְתִיגֵיהֶם הַתּוֹשָׁבִים. אֲרַכִּילָאוּס הַכְּבִיד אֶת עֲלוֹ עַל אֲנָשֵׁי
יְהוּדָה, הִרְבָּה עֲלֵיהֶם מְסִים, פָּשַׁט אֶת הָעוֹר, מָצַץ מֵהֶם אֶת
דָּם הַתְּמָצִית וְאֶת לְשׁוֹ הַעֲצָמוֹת. וְרַבּוֹ הַקְּבָלָנוֹת וְתַנְדֵּל

תרעמת העם על שליטם. מלאכות ומשלחות מבין נכבדי
התושבים נשלחו רומאה לקבל לפני הקיסר על עריצות
השליט אשר הרביזו אלוף לראשם, ומהם גם בחרו שארץ
יהודה תהיה פרובינציה רומאית מאשר תרביץ תחת המשא של
שלטון ארכילאוס — לעמת זה על אנטפס לא נשמעה כל קבלנה
ולא באה כל תרעמת על מסים כבדים ועל שלטון קשה.
ביחוד לא היתה לטבריה יציר בפיו כל סבה להתאונן על
ממשלת אנטפס. להפך, הוא הרבה לה זכיות יתרות שלא
היו לכל עיר אחרת, מרצונו למשך אליה מתושבים.

כי אף על פי שטבריה היתה אחת נחלה של השליט,
היו לה זכיות אוטונומיות והנהלה עצמית של התושבים.
הפקיד מצד הנסיך לא היה אלא אנרונוס מפקח על השערים
ועל גבית המסים, אבל הנהלת עניני העיר מסורה היתה בידי
מועצה נבחרת על ידי התושבים. חמש מאות חברים היו
למועצה, ובראשה עמד ועד פועל של עשרה אנשים אשר
הוציא לפעלה את החלטותיה של המועצה, — היא היתה
מתאספת במנרש הנועד למרוץ הסוסים, במנהג רומא, או
בבית הכנסת, לדון בעניני העיר ולשקד על תקנותיה, אשר
לפי המסורת היו בתוכן גם מקבלות מימות יהושע בן נון.
ואת הזכיות האוטונומיות שקבלה טבריה מאת אנטפס
שליטה ומיסדה קים גם אנרפס שירש את ארצו ואת שלטונו.
אמנם בראשית נסיכותו העביר את הבירה מטבריה, שהחזיקה
טובה לאנטפס, וקבע את מקום מושבו בצפורי, שכנגדה
בטח לבו יותר מאשר בטבריה, אבל גם הוא לא

קפח את זכויותיה וקיים אותן במלואן. כי אנרפס הראשון
 מלך בשר היה, נשמע לדברי חכמים¹, וגם פקידיו עושי
 רצונו נאמנים היו עם תורת ישראל ומדקדקים במצוותיה²,
 על בן תביבים היו על העם. ויותר מכל שמרו אמונים לבית
 אנרפס ערי מושבו ובירות ארץ נסיכותו: צפורי אשר על
 ההר וטבריה יושבת העמק, והן גם נשארו באמנה אתו
 בימי בנו, בהמר ארץ ומלכותו מטה לנפל. האמון הזה
 אשר רכשו אנשי צפורי וטבריה לנסיכיהם הכריע בשעת
 מצוקה ומשבר את הפך לצד סיעת השלום נגד הקנאים
 הנלהבים.

¹ פסחים פ"ח ועוד מקומות רבים בש"ס.

² שבת קכ"א א'.

טְבַרְיָה לְאַחַר הַמֶּרֶד

הַמַּצֵּב הַכְּלָלִי — אָפִים וְתַכְנֵתָם שֶׁל הַתּוֹשָׁבִים — תַּקְנוֹת
הָעִיר — מְקוֹרוֹת הַכְּלָלָה — עֲבוּדָה וְתַרְיֻצוֹת.

נחל דמים שטף עבר את ארץ יהודה והגליל והשם ערים
על יושביהן. טירות תפארת, היכלי שן וארמזנות פאר היו
לגלים נצים. שרידי הרב ופליטי מלחמה מתלקטים ובאים
במערות, בנקרות צורים ובמחלות עפר, אימה ומגור בבית
וחרב משבלת בחוץ.

הדרכים משבשות בניסות, שממזן כבד רובץ מסביב
ומטיל אימה. אין עובר ארצה ואין שירות מצויות. פור
התפוררה המולדת והיתה לשלש ארצות גדלות זו מזו
ורחוקות זו מזו; יהודה, ועבר הירדן והגליל להטחרב מתהפכת
שומר על גבולותיהן, וציה וצלמות מגדילות את המרחק
שביניהן.

מנתקת ומפרשת ממרבו הלאם, ממשיכה טבריה את תניה
הבודדים. טבריה עומדת על תלה. בהכנעה ובקבלת על
מלכות רומא קנתה לה את קיומה, ובעבודה חרוצה היא
שומרת עליו לבצרו. כי היה היו תושבי טבריה פועלים
חרוצים, אזהבי עבודה ומאסי בטלה, עד כי היה הדבר

לפתגם מקביל, כי איש טבריה לא בבטלה ניהא ליה¹.
ים כנרת הלוחד את עפר העיר מצד מזרח שמש לאנשי
טבריה מקור פרנסה חשוב. בסירות דונה היו שטים על מי
הבדלח שלו וצדים דגים לרב. לפי דעת רבים היו שולים
גם את דג החלזון מים כנרת. מדמו היו צובעים את בגדי
הכהנה, את פתיל התכלת של הציצית, אף הוא שמש צבע
אהוב לעשירים, החורים והסגנים שבָּעָם.

בהיותה יושבת על שפת הים היו לטבריה זכיות יתרות
בציד הדגים על תושבי הערים האחרות, עד שבָּרבות הימים
נקרא הים על שמה. "ימה של טבריה" היה שם נרדף לשם
כנרת העתיק. לפי תקנה עתיקה, אשר המסרת מיחסת אותה
ליהושע בן נון שתקן אותה בחלקו את הארץ לשבטי ישראל,
היו זכיותיהם של תושבי הערים הרחוקות מן הים מוגבלות
מאד בעבודה של ציד הדגים. מתר היה להם לצוד דגים
מן הים בהפכה שאינה שולה אלא דג אחד או שנים, כדי צרכו
של השולה בלבד. אולם אנשי טבריה "היו פורשים קלע
ומעמידים את הספינה"² לאמר: על שתי סירות מרחקות
במדת מה זו מוזו היו פורשים רשת קלועה מעשה שבכה,
גורי עופרת הקשורים באמצעיתה של הרשת היו מושכים
אותה בכבד משקלם אל עמק המים, ומלמעלה היו שתי
קצות הרשת מחברות אל הסירות. שטים היו עוברים בסירות
על פני הים והיו משיטים את הדגים לצד הרשת

¹ ערבין פ"ה, א'.
² ב"ק פ"א, ועגן "ארץ ישראל ושבנותיה"
לוי הורביץ, ערך טבריה.

ענף בלבלה עקרי היתה כמובן עבודת האדמה. אדמת
 טבריה ומסביבותיה מלאה היתה ברפת ד'. לצפונה
 השתרעה בקעת גנוסר, שהיתה מגדלת עצי פרי של כל
 האקלימים והאזורים. עץ האגוז הזקוק לקר היה גדל ומשגשג
 על יד התמר, השואף לקרני השמש הלוחטות, ויחד אתם
 „הנצה התאנה הזקוקה לאויר ממוג, לא חמימא ולא קרירא“¹.
 לפרות גנוסר יצא שם בעולם, עד שאמרו: מפני מה אין פרות
 גנוסר בירושלים?—בדי שלא יהיו עולי רגלים אומרים: אלמלא
 לא עלינו אלא לאכל פרות גנוסר בירושלים—דינו².

טבריה היתה מקפת כרמים ופרדסים, כרמי גפן וכרמי
 זית. התושבים עבדו את אדמתם בתריצות, הרבו בנטיעות
 ושקדו על שדותיהם וכרמיהם. גם הזקנים שבקציר עסקו
 בעבודה בתריצות ובשקידה, עד שהפליאו עין כל עובר ארח.
 אנדה אחת מספרת לנו: פעם אחת טיל אדרגנום קיסר רומא
 „בשבילי טבריה.“ ראה זקן אחד נוטע תאנה, נגש אל הזקן
 ושאל: „בן כמה אתה, הזקן?“ „מאה שנה מלאו לי,“ ענה.
 תמה הקיסר ואמר: „הנה זקנת ושבעת ימים, ומה לך
 העבודה הזאת?“ ענה הזקן ואמר: „אם יבני ד' ויסיף
 לי שנות חיים, אבל גם אני מפרי עמלי זה, ואם, הם ושלום,
 לא ירצני ד', והיו לבני יוצאי חלציו, יאכלו הם וישבעו מעמל
 כפי. אבותי טרחו ועבדו בשבילי, ומדוע לא אהיה עמל גם
 אני לבני?“ דברי אמונת תם אלה ישרו מאד בעיני המושל

¹ מלחמות ליוסיפוס פלויוס III. 10. 8. ² פסחים ח. ב.

הַעֲרִיץ וַיֹּאמֶר: „אִם יֵאָרֶיךָ ד' אֵת יְמֶיךָ וְתִזְכֶּה לְקַטֵּף אֵת פְּרֵי
עֲמֻלָּהּ. תָּבִיא גַם לִי מִפְּרֵי הָעֵץ הַזֶּה.“

עָבְרוּ שְׁלֹשׁ שָׁנִים וַתִּקְיָסֵר בְּסִירוֹ אֵת אַרְצוֹת הַמְּזֻרָח בְּנִדְמוֹן
שׁוֹב לְסָבִיבוֹת טְבָרְיָה. הִזְקֵן מְלֵא סָלִים פְּרוֹת שֶׁקַּטֵּף בְּיָדָיו
וְהָבִיא לְקִיסָר, כְּאֲשֶׁר בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ.

וְהָיוּ בְּטְבָרְיָה גַם בְּתֵי חֲרָשֶׁת שֶׁהוֹצִיאוּ אֵת הַתּוֹצֵרֶת שְׁלֵהֶם
לְמַכִּירָה גַם לְעָרִים אַחֲרוֹת. הִיְתָה בּוֹרְסָקִי לְעִבּוֹד עֲזֻרוֹת, בְּתֵי
מְלֵאכָה שֶׁל מַחְצְלָאוֹת יְפוֹת שֶׁאִינֶן מְצוּיּוֹת בְּעָרִים אַחֲרוֹת, בֵּית
יוֹצֵר לְכָלִי חָרָס וְגַם תַּעֲשִׂיָה שֶׁל כָּלִי זְכוּכִית שֶׁהִצְטִינָה וַיֵּצֵא
לָהּ שֵׁם בְּכָל הַסְּבִיבָה, כִּי הַפּוֹסוֹת שֶׁנִּעֲשׂוּ בְּטְבָרְיָה הָיוּ דַקּוֹת
וְזְכוּכוֹת יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר כָּל תּוֹצֵרֶת אַחֲרֶת שֶׁל זְכוּכִית.

כִּדְאִי לְעִמּוֹד עַל מִדָּה אַחַת שֶׁהִיְתָה מְקַבֶּלֶת בְּטְבָרְיָה
וְשֵׁשׁ בָּהּ כְּדִי לְהַבְלִיט אֵת מַדְרַגַּת הַמוֹסָר שֶׁל הַתּוֹשָׁבִים.
כְּגַי טְבָרְיָה אֵלֶּה שֶׁשֶׁקֶדְגִים הָיוּ לֹא הָעֵמִיסוּ עַל עֲבוֹדָה גְּדוֹל עַל
פּוֹעֲלִים שְׂכִירִים. כְּגִגּוֹד לְמִנְהַג שְׂבָעִרִים אַחֲרוֹת — לֹא הָיוּ
הַפּוֹעֲלִים הַשְׂכִּירִים בְּטְבָרְיָה מְשֻׁבָּמִים לְעִבּוֹדָה וְלֹא הָיוּ
מְעִרִיבִים בָּהּ. בֶּן עִיר אַחֲרֶת שֶׁשָּׁכַר פּוֹעֵל בְּטְבָרְיָה יָדַע, שֵׁשׁ
לוֹ לְדַרֵּשׁ מִמֶּנּוּ רַק שְׁעוֹת קְבוּעוֹת בַּיּוֹם, וּבְכָל אִפֵּן לֹא לִפְנֵי
צֵאת הַשָּׁמֶשׁ וְלֹא לְאַחַר שְׁקִיעֶתָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנִּהְיָג בְּעִירוֹ.

בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן הִיְתָה טְבָרְיָה לְעִיר מְסַחֲרִית וְלְמַרְכָּז מְסַחֲרִי
בְּשִׁבִיל כָּל עָרֵי הַסְּבִיבָה. הִיא הִיְתָה „פּוֹסֶקֶת אֵת הַשַּׁעַר“
לִיְבוּל וְלַתּוֹצֵרֶת, וְהַמְחִיר שֶׁנִּקְבַּע בְּשׁוּקֵי טְבָרְיָה הָיָה מְקַבֵּל
גַּם בְּעִירוֹת הַסְּמוּכוֹת¹. וְאַף עַל פִּי כֵן הִיְתָה עֲנִיּוֹת נוֹרָאָה

¹ יְרוּשָׁלַיִם ב"מ, פ"ה, ו.

מצויה בטבריה, ובכל היבול הרב והמחיר הזל, היו בה
מזי רעב ונפוחי כפון, ותלמידי חכמים שבה לא היתה להם בגד
לשבת, בשביל שהפרוטה לא היתה מצויה. קיסרי רומא הטילו
מסים כבדים מנשא ולא היתה "רגל ורגל שלא באו לטבריה
אגמון וקומטון ובעל זמורה"¹ ואחד הנציבים המושלים
בשם הקיסר הביע בפני מלאכות יהודית את צערן על
אשר אינו יכול להטיל מסים גם על האויר שהם שואפים.

¹ פקודי מסים ובלשים, שבת, קמ"ה, ב.

חכמי טבריה

— הפלמוס של אדרינוס — גזרות מתחדשות — גלות
הסנהדרין — המרכז המתקרב — טבריה אקסגניה של תורה.

עוד בהיות טבריה רחוקה מרחק רב מן המרכז אשר
הקים בן זכאי לתורה ולתעודה ביבנה אשר במערבה של
יהודה, היו גדולי החכמים ומנהיגי הנהדות מבקרים פעמים
תכופות את טבריה אשר בגליל והרביצו בה תורה ודעת.
כי רבים מהם באו להתרחץ במעינות החמים, ובימי שהותם
בעיר הזרו לתושביה בעניני דת ודין ובקסקני צבור.
ואולם באו מארעות כבירים שזעזעו את הנהדות בארץ
ישראל והעתיקו את מרכז הנהדות מארץ יהודה וקרבו אותו
לטבריה, ולא ארכו הימים והיא היתה לו גם למקום ישיבת קבע.
שמעון בר כוכבא הרים גם מרד אשר הקיף את הארץ
והטיל את אימתו על חילות רומא, ואולם כשלונו הציף
את הארץ גלים ודונגים ונחשולי דמים. והגיעו ימים רעים
לישראל שלא היו כמותם גם בימי הפלמוס של אספסינוס
וטיטוס, כי אספסינוס לא גור אלא על תופשי התרב, ואדרינוס
כלה חמתו גם בתופשי התורה, כי הוא ידע והפיר — את
אשר לא ידע טיטוס ואספסינוס — מה גדול ערכה של

התורה לקיום האמה. ולכן גזר על תורת ישראל שתשכח ותבטל מן העולם.

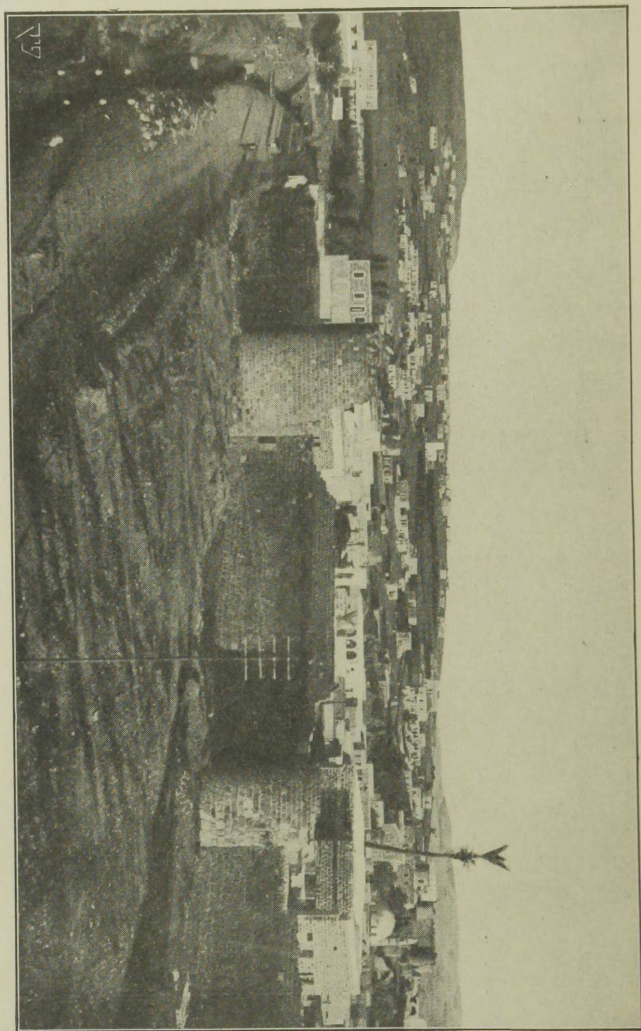
„והיה העולם שמים¹“. קן האורה, אשר הקים בן זכאי, גהרם, התכמים מרביצי תורה והתלמידים מקשיבי לקחם — רבים מהם גהונו למיתות אכזריות ויתרם ברחו ונפשו לבל רוח ניסתרו מעין רואה.

ומי יודע אם מתשבת הגזון אשר חשב אדרניגוס שחיקי טמיא² וגזרת הכליה אשר גזר על ישראל ותורתו לא היתה מתקיימת. באין יורה דעה ובאין יבין שמועה, ורעו של אברהם או שהיה בלה מאליו או שהיה גבלע ונטמע לבין האמות, ולא נודע פי בא אל קרבם. והנה בעצם ימי הרעה קם צדיק מושיע, ר' יהודה בן בבא, מגדולי התכמים שביבנה, ובמחיר חיו הציל את תורת ישראל ונחד עמה את האמה מפליון חרוץ. למרות הגזרה המפרשת: „כל הסומך יהרג וכל הנסמך יתרג, כל עיר שסומכים בה תהרס, תחום שסומכים בו יעקר³“ אסף ששה בחירי התלמידים אל בין ההרים שבין אושא לשפרעם וסמך את ידו עליהם להורות ולדון ולהמשיך את פעלת יבנה. כֹּאֲשֶׁר יַעֲבֵר זַעַם, בְּכֹל מְקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָרוּ.

וכאשר שבת נוגש, „מת קיסר ובטלו גזרותיו“⁴, ואנטיוכוס פיוס המולך אחרי אדרניגוס הוציא פתב דת מלפניו שלא לבטל את ישראל מלמוד התורה ולא להכריח אותם לעבר

¹ יבמות ס"ג. ² שחיקי-עצמות — דבר קללה: ישחקו עצמותיו. ³ סנהדרין י"ז, א'. ⁴ שבת ל"ג, ב'.

מבט מן המצודה (המצודה)

על מצוותיה, זכרו חכמי ישראל את אושא ואת שפרעם,
”העירות הגדולות”, אשר בצל חביון הריהן יצרו תרים בפני
מתשבתו הרעה אשר חשב עליהם אדרניגוס קיסר, וקבעו
בהן, זו אחר זו, את מושב הסנהדרין, יוצר תרבות האמה
ובית השול לרוח ישראל סבא.

ומן אז לא נסתמה פרשת הגדודים של הסנהדרין. סבות
שונות וגורמים שונים הכריחו אותם לשנות את מקומם,
אבל פני הנדידה היו צפונה, אל הגליל, וגם הכרוז הראשון
אשר הוציאו באושא מיד לאחר שנאסף הסנהדרין, מפנה
היה אל זקני הגליל לאמר:

”כל מי שלמד—יבוא וילמד, ומי שלא למד יבוא וילמד”¹.
ומאז היתה טבריה בירת הגליל לאחד מרכזי הפעלה
העקריים של חכמי ישראל אשר שקדו על תקנתה והרביצו
בה דעת התורה.

בימים ההם, אשר הוקל ליהדות מעלו הקשה של אדרניגוס,
יצא המתנאי הנערץ ר' שמעון בן יוחאי מן המערה אשר
התחבא בה שלש-עשרה שנה מחמת הקיסר אשר נתכה עליו,
נתהי ראשית דרכו לעיר טבריה להתרפא במעינותיה החמים
מן החבורות הרבות אשר עלו בגופו בימי שבתו במערה,
ומתוך הקרת טובה לעיר אשר העלתה ארוכה למכאוביו,
טהר אותה משני הקברים שגשגארו אחרי הפלגום האחרון
ולא צנו מקומם. וחקרו ר' מאיר יסד בטבריה את בית
מדרשו וקבע את מושבו בה.

¹ מד”ר שה”ש ב’.

ומרבו התורה הזסיף גדוד. מאושא לשפרעם, משפרעם
 לבית שערים ומבית שערים לצפורי, כי מחמת הלשנתו זקוק
 היה הנשיא לאויר הרים. אולם רבים מן החכמים, חבריו
 ותלמידיו של הנשיא, ישבו בטבריה ושיבת קבע ויסדו להם
 בתי מדרש ובתי אולפנא. וגם ר' יהודה הנשיא בעצמו
 ישב בטבריה בעזנת הרחצה החמים. ולא רק את בני ביתו
 אלא גם את בית דינו הביא אתו, ובכך היתה טבריה
 למרכז של הסנהדרין גם בימי חייו של הנשיא הנערץ הזה.
 למוד התורה היה נפרץ בטבריה במדה מרבה. לא רק
 לבתי כנסיות ובתי מדרשות, בתי אולפנא „וסדרי רבה“,
 אשר מתחלת בנינם נועדו לתורה ולתפלה, אלא גם „לשוקי
 טבריא“ — ה„סטייו“ בשורת עמודיו, מקום מקוה הסוחרים,
 חרשות מצלות ומקומות טיול — היו באים חכמים וסופרים
 להרביץ תורה, להורות ולדון בין איש לחברו, וכל איש
 דברים ובעל ריב נגש אליהם.

ויצא לטבריה שם כעיר של חכמים וסופרים, עד שאנמונינום
 אסורים שחבב את החכמה וההוגים בה חשב מחשבה
 לשחרר את טבריה מתשלומי מסים, ויתיעץ עם ידידו ואוהבו
 ר' יהודה הנשיא, כיצד להוציא את הדבר לפעל. אמנם
 המחשבה הטובה לא נצטרפה למעשה, ובנדאי היו גורמים
 מספיקים בדבר, אולם ר' יהודה הנשיא העלה מכאן את
 המסקנה, כי החכמים שבטבריה, אם כי רבים הם, פטורים
 מלהשתדל בתשלום מסים וארנוניות, אף כי ביניהם היו
 סוחרים מתזיקי חגיות וגם אוטגים ובעלי מלאכה.

טְבִירָה מְרִבּוֹ הַיְהוּדוֹת

צְפוּרֵי וַטְבִירָה — ר' יוֹחָנָן וְתַלְמִידָיו — פְּנָעִים וְזוּעִים —
 חֲרָבֵי הַיְשִׁיבוֹת וּבְטוּלַת הַסְּנֵה־רֵרִין — תַּלְמוּד יְרוּשָׁלַיִם — סוּד
 הָעֵבֹר וְקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ

כּוֹכַב הַנְּשִׂאוֹת לְבֵית הַלֵּל, אֲשֶׁר לְאוּרֹ הַלְכָה הַיְהוּדוֹת
 שָׁלַשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, הַלֵּךְ וְדַעַךְ עַד אֲשֶׁר אָסַף נְגָהוּ. אַחֲרֵי
 פְּטִירָתוֹ שֶׁל ר' יְהוּדָה הַנְּשִׂיא הַשְּׁנִי לֹא קָם לְבֵית הַלֵּל נְשִׂיא
 אֲשֶׁר בְּגָדְל יַחוּסוֹ בֵּן גָּדְלוֹ בַתּוֹרָה וְאֲשֶׁר יִדְעוּתָיו הַרְבּוֹת
 וְהַעֲמֻקּוֹת יִרְבּוּ מִסְבִּיבֹ אֶת טוֹבֵי הַחֲכָמִים וּמְבַחַר הַתַּלְמִידִים
 לְבַקֵּשׁ תּוֹרָה מִפִּיהוּ.

גָּלָה בְּבוֹדֵי מִצְפּוֹרֵי. גְּדוּלֵי חֲכָמֵיהָ נִפְזְרוּ לְמִקְוֹמֹתֵיהֶם
 וַיִּסְדּוּ בְּתֵי אוֹלְפָנָא וּבְתֵי מְדַרְשׁ לַתּוֹרָה וְלַתְּעוּדָה. אוּלָם עַד
 שְׁלֹא שָׁקַעָה שְׁמִשְׁשָׁה שֶׁל צְפוּרֵי וְרַחַה שְׁמִשְׁשָׁה שֶׁל טְבִירָה, אֲשֶׁר
 הִתְנַשְּׂאָה וְעִלְתָה לְמַעְלָה רֹאשׁ וְהַכְרִיעָה בְּכַבּוּדָה גַּם אֶת יְשִׁיבַת
 צְפוּרֵי וְגַם אֶת יֵתֵר הַיְשִׁיבוֹת וּבְתֵי הַמְדַרְשׁ לְמִקְוֹמֹתֵיהֶם.
 גַּם ר' יוֹחָנָן יְלִיד צְפוּרֵי וְאַחַד מִטוֹבֵי חֲכָמֵיהָ עוֹב אֶת
 עִיר מוֹלְדָתוֹ. חֲלוּקֵי דַעוֹת בְּעֵינָיו דָּת וְדִין פָּרְצוּ בֵּינוֹ וּבֵין
 רֹאשׁ יְשִׁיבַת צְפוּרֵי, ר' חֲנִינָא בֵּן חֲמָא, וּבְדִי שְׁלֹא „לְהַחְזִיק
 בְּמַחְלָקָתָא” עָבַר לְטְבִירָה וַיִּסַּד שֵׁם יְשִׁיבָה וּבֵית מְדַרְשׁוֹ.

וְכָבוֹד ר' יוֹחֲנָן גָּדוֹל מְאֹד בְּעֵינֵי הַתַּכְמִים וְלוֹמְדֵי יְשִׁיבַת
צְפוּרִי. בְּהֵיוֹתוֹ עוֹד עוֹלָם יָשָׁב לְפָנָי הַנְּשִׂיא ר' יְהוּדָה
הַרְאֵשׁוֹן, רַבָּם שֶׁל גְּדוּלֵי הָאֲמוּרָאִים שֶׁבְּבָבֶל וּבְאַרְץ־יִשְׂרָאֵל,
וְהוּא טָרַם מְלֵאוֹ לֹא שֶׁבַע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה. אַחֲרֵי פְטִירָתוֹ שֶׁל
ר' יְהוּדָה לָמַד תּוֹרָה מִפִּי ר' הוֹשַׁעְיָה בְּעַל חֲנוּת בְּשׁוּקֵי טְבְרִיָה,
חֲבָרוּ שֶׁל ר' חֵיָא הַגְּדוֹל. שְׂמוּעוֹתָיו וְהִלְכוֹתָיו שֶׁל ר' הוֹשַׁעְיָה
רַבּוֹ הָיוּ שְׂגוּרוֹת בְּפִי וְשִׁמְשׁוֹ לֹא יוֹסֵד לְשִׁטַּת לְמוֹד.

מְלָכָה גָּדְלוֹ בַּתּוֹרָה הָיָה ר' יוֹחֲנָן מְבַרֵר בְּגִמְוִסִין, מְקַפֵּיד
עַל גְּקִיּוֹן הַגּוֹף וְעַל טְהָרַת הַנֶּפֶשׁ, בְּעַל מִדּוֹת תְּרוּמֵיזַת וּמוֹסָר
נֶעֱלָה. הוּא דָרַשׁ טוֹב לְכָל גְּבָרָא בְּצֶלֶם וְאַפִּילוּ לְמִפְרֵי חֵק,
וְשִׁגוּר בְּפִיו: "אֵין הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שֶׁמַּח בְּמַפְלְתָם שֶׁל
רְשָׁעִים¹". הוּא הָיָה אוֹמֵר: בְּשִׁטְבָּעוֹ הַמְצָרִים בַּיָּם סוּף בְּקִשׁוֹ
מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת לֵאמֹר שִׁירָה, אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא:
"מַעֲשֵׂי יְדֵי טוֹבָעִים בַּיָּם וְאַתֶּם אוֹמְרִים שִׁירָה²".

גַּם אֶת הַנּוֹצְרִים אֲשֶׁר הִתְחִילוּ בַּיָּמִים הַהֵם לְלַחֵץ אֶת
יִשְׂרָאֵל כְּבַד ר' יוֹחֲנָן וְנִשְׂא פָּנָיו לְמַנְהֲגֵי דָתָם. עַל כֵּן מַעֲלֹזוֹתָיו
אֵלֶּה הָיָה יִפְה־מְרָאָה וְטוֹב־תֵּאָר עַד לְהַפְּלִיא. תֵּאָוֹר קָצָר אָבָל
נִשְׁגָּב בְּפִיוֹטוֹ אָנּוּ מוֹצְאִים בְּסִפְרוֹת הַתְּלִמוּדִית עַל תֵּאָוֹר
וּמְרָאָהוֹ הַנֶּהְדָּר שֶׁל ר' יוֹחֲנָן.

"קָחוּ לָכֶם גְּבִיעַ בֶּסֶף מְמַרְק, וּמְלֵאֲתֶם אוֹתוֹ חֲרָצֵי רִמּוֹן
וְשִׁמְתֶם מְקַלְעַת פָּרַח שׁוֹשָׁן סַסְבִּיבּוֹ, וְנִתְתֶם אוֹתוֹ בֵּין הָאוֹר
וּבֵין הַצֵּלְלִים וְהָיָה מְרָאָה הַנִּבְּהָ תֵּיּוֹצֵא מִבִּיגְיָהֶם כְּמְרָאָה דְּמוֹת
ר' יוֹחֲנָן³".

¹ מְגִלָּה י. ב. ² שָׁם. ³ בְּבָא מְצִיעָא פ"ד, א.

על ידו עזר גיסו לזקת אחותו ר' שמעון בן לקיש. הוא היה אהליט מפרסם וראש האגרוֹפָּנים המתאבקים. ר' יוחנן משך אותו ללמד תורה, וגם נתן לו את אחותו לאשה, כשרזנותיו הכבירים עמדו לו, ואחרי זמן קצר מאד היה ר' שמעון בן לקיש לתלמיד חבר לו, ובהרבה הלכות גם „בר פלוגתא“.

ולא עברו ימים מרבים וישיבת טבריה היתה אבן שואבת לתכמים ולומדי תורה. מפל פנות הארץ וגם מבבל הרהזקה נהרו לטבריה המזגי תלמידים לשמע לקח מפיו של ר' יוחנן, ורבים הרצו לפגוע את שאלותיהם בכל דבר הקשה מהם. גם הנשיאות והסנהדרין קבעו את מושבם בטבריה, ונתי לפתחה העשירית והאחרונה בפרשת הגדודים של הסנהדרין מלשכת הגזית אשר על הר הבית עד הנה, דרך יבנה, אושא, שפרעם ועוד. ומן אז היתה טבריה מרכז שופע אור, תלפיות ומעין ישועה ליהדות הקרובה והרחוקה. אליה יום יום ידרשו תלמידים שומעי לקח, חכמים נושאים ונותנים בהלכה וממנה יצאה הזרעה לכל בית ישראל. במאה שנה התקיים בטבריה המרכז הדתי והלאומי של עם ישראל. ר' יוחנן נה אבן פנתו ותלמידיו ותלמידי תלמידיו הבאים אחריו שכללוהו ונדלוהו ניהי לפאר ולתפארת לעם. אבל מעטים מאד היו ימי השלום במאת שנות הקיום האלה. כפעם בפעם פקדו פקידי ממשלת רומא את טבריה ויבוקקוה ויציגוה ככלי ריק, ולא פעם מכרתים היו חכמיה לברח ולהחבא עד יעבר זעם. מלבד כבד המסים, הנצול והשד היו גדודי רומא פושטים

בְּאֶרֶץ, שׁוֹבִים צְעִירִים וְצְעִירוֹת מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּדַעְתְּם כִּמְה
גְּדוֹלָה בְּעֵינֵי הַיְהוּדִים מִצְּנוֹת פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים וְלֹא יִתְּנוּ לִבְנֵי
עַמָּם לְהִטְמַע בְּבְנֵי גֹכֵר.

וּבְיֹתֵר תִּכְפּוּ הַצְּרוֹת וְתִרְבּ הַמוֹעֵקָה בְּגִבּוֹר הַשְּׂפָעֶת הַנִּצְרוֹת
וְכִהְיֶינָהּ הַגִּיעוּ לְמַלְכוּת. כִּהְיֶינָהּ אֲנִי אֱלֹהֵי חֲבֵלוֹ מִזְמוֹת לְהֶאֱבִיד
שְׂרִיד מִבֵּית יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶצוֹ וּלְהִבִּיא כְּלֵיהָ עַל תּוֹרַתוֹ וְאַמּוֹנָתוֹ.
וּמִזְמוֹתֵם בְּמַעַט שֶׁעָלְתֶּה בְּיָדְם. קוֹנְסִטְנָטִין קִיסָר רֹזְמָא לְבוֹ
הָיָה טוֹב לְיִשְׂרָאֵל בְּרֵאשִׁית עֲלוֹתוֹ עַל כִּסֵּא הַמְּלוּכָה. כִּי הוּא
הוֹצִיא פְּקֻדָה לְעַנֵּשׁ קֶשֶׁה אֶת כָּל מִי אֲשֶׁר יוֹד לְהַעֲלִיב
בְּפִמְבֵי אֶת כְּבוֹד הַנְּשִׂיא לְבֵית הַלֵּל, וְאֵת חֲכָמֵי הַסַּגְּהָדְרוֹן
שֶׁתָּרַר מִכָּל מַס, אִוְלָם בְּמַעַט הַצְּלִיחוּ כִּהְיֶינָהּ הַנִּצְרוֹת לְהַטּוֹתוֹ
אֲחֵרֵי דָתָם, הַפְּדָ לְבוֹ לְשֵׁנָא וְלִשְׁטָם אֶת עַם יִשְׂרָאֵל וְדָתָם,
וַיַּפְּלֵה אוֹתָם לְרַעָה מִכָּל אִמָּה וְלִשְׁוֹן, וּבִימֵי בְּנֵי קוֹנְסִטְנָטִינוֹם
כְּלַתָּה הַרְעָה עַל הַיְהוּדוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

בְּיָמִים הֵהֵם יָשַׁב בְּסַבְּרִיָּה יְהוּדֵי אֶחָד וְשָׁמוֹ יוֹסֵף,
אֲשֶׁר נָטָה בְּסֵתֵר אֲחֵרֵי הַנִּצְרוֹת וּבְגִלוֹי הָיָה מִבְּאֵי בֵיתוֹ שֶׁל רִי
יְהוּדָה הַנְּשִׂיא, הַחֲמִישִׁי, וְגַם הַצְּלִיחַ לְגַנֵּב אֶת לְבוֹ, עַד אֲשֶׁר
שָׁלַח אוֹתוֹ בְּמַלְאָכוֹת חֲשׂוּבָה לְקִילְקִיָּה אֲשֶׁר בְּאַסְוִיָּה הַקְּטָנָה.
אוֹלָם שָׁם הִסִּיר יוֹסֵף אֶת הַמַּסָּוָה מֵעַל פָּנָיו וַיְהִי לְנוֹצְרֵי בְּגִלוֹי.
הַכֹּהֲנִים הַנוֹצְרִים שָׂמְחוּ לְקַרְאָתוֹ, חִזְקוּ וְעוֹדְדוּ אוֹתוֹ וַיַּדְּבְרוּ עָלָיו
טוֹבוֹת לְפָנָי הַקִּיסָר, וְהוּא הֶעֱלֵהוּ לְמַדְרַגַּת אֲצִיל וַיַּמְלֵא אֶת יָדוֹ
לְבָנוֹת בְּתֵי תַפְלָה לְנִצְרוֹת בְּעָרֵי הַגְּלִיל. אִזּוֹ בְּנֵה יוֹסֵף הַמוֹמֵר
בִּישׁוּפְיָה בְּסַבְּרִיָּה, וּבְתֵי תַפְלָה בְּנִצְרַת, כְּפָר תַּנְחוּם וְעוֹד,
וּתַמְלֵא אֶרֶץ הַגְּלִיל בְּנַסִּיּוֹת נוֹצְרִיּוֹת. וְתַמְעַט כָּל זֹאת בְּעֵינָיו,

וּבְדֶרֶךְ הַמוֹמְרִים בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הַלְשִׁין לִפְנֵי מִשְׁנֵה הַקִּיסָר
 גִּלּוּם וְאוֹרְסִיקְנוֹס הָאֶבְרָה שֶׁר צָבֵאוֹ אֲשֶׁר שָׁהוּ בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל
 בְּדֶרֶכְם לְמַלְחָמָה בְּמֶלֶךְ פָּרַס, וַיְדַבֵּר סָרְהָה עַל עַם יִשְׂרָאֵל
 וַחֲכָמָיו. עַד מָה־רָה מִצָּא אוֹרְסִיקְנוֹס תּוֹאֲנָה לִפְשֻׁט עַל עַרְי
 הַגְּלִיל, הַחֲרִיב אֶת צְפוּרֵי וְאֶת עֵבֹז, וְגַם טְבָרְיָה שֶׁתָּתָה אֶת
 כּוֹס הַתְּרַעְלָה עַל קַבְעָתָה. מֵאֻז (352—4112) הִתְעַרְעַר הַבְּנִיָּן
 אֲשֶׁר בָּנָה לִפְנֵי מֵאָה שָׁנָה ר' יוֹחָנָן, הַיְשִׁיבָה הַתְּפֹנְרָה וַחֲכָמָיָה
 בְּרַחוּ מִפְּנֵי חֲמַת הַמִּצִּיק, מִי לְבָבָל, לְמַרְכְּזֵי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר בְּנוּ
 רַב וְשִׁמוּאֵל, וְאַחֲרֵים הַתְּחַבָּאוֹ בְּמַחֲלוֹת עֶפְרַי וּבְגִנְקֵרוֹת צוּרִים.
 בַּיַּחַד עִם הַיְשִׁיבָה נִפְלַ מוֹסֵד עֵתִיק רַב פְּעִלִים וְהוֹד שִׁיבָה
 חוֹפֵף עֲלָיו אֲשֶׁר הִתְקַבְּלִים בְּיִשְׂרָאֵל אֶלְפֵי וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה.
 הַסְּנֵה־דְרִין אֲשֶׁר הִתְקַבְּלָה מִיָּמֹת מִשָּׁה אֲדוֹן הַנְּבִיאִים בְּטֵלָה
 מִתְּנַגְרַת יְדֵי אוֹרְסִיקְנוֹס הָעֵרִיץ (358—4118), נִפְלָה וְלֹא יִסְפָּה
 לְקוֹם עוֹד. כַּמָּה מִשְׁבָּרִים וְכַמָּה גִּלּוּם עָבְרוּ עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל
 מוֹסֵד זֶה, כַּמָּה נַחֲשׁוּזִים קָמוּ עֲלָיו לְבָלְעוֹ חַיִּים, וְהוּא תְּמִיד
 מִצָּא אֶת הַדֶּרֶךְ לְהַחֲלִץ מִן הַמִּצַּר וּלְהַמְלִט מִיַּד הַשׁוֹאֲפִים
 לְהַכְחִידוֹ מִן הָאֶרֶץ. בַּעֲלוֹת עֲלָיו רוּחַ עֲרִיצִים, הָיוּ הַחֲכָמִים
 הַעוֹמְדִים בְּרֹאשׁ הַמוֹסֵד גּוֹלִים לְמִקּוֹם סֵתֵר, מִתְּחַבָּאִים עַד
 יַעֲבֹר וְעַם וּמְצַפִּים לְשַׁעָה שִׁיּוּכְלוּ לְחַדֵּשׁ אֶת עֲבוֹדָתָם בְּגִלּוּי.
 כִּי „גְּזֵרָה עֲבִידָה דְּבִטְלָה“. בְּיָמֵי טְרַיְנוֹס וְאֶדְרִיְנוֹס „בְּשִׁלְפֵי
 הַשְּׂמֵר“, וּבְכָל פַּעַם שֶׁהַמְּלָכוֹת הִרְשַׁעָה גְּזֵרָה גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת עַל
 יִשְׂרָאֵל, הִתְכַּנְּסוּ הַסְּנֵה־דְרִין לְאוּשָׁא, הַתְּאֶסְפוּ בְּחַדְרֵי חַדְרִים,
 שָׁקְדוּ עַל תְּקִנּוֹת הָאָמָה וְשָׁבוּ וּנְפָרְדוּ לְמִקּוֹמוֹתֵיהֶם בְּצַפְיָתָם
 לִישׁוּעָה שְׁבֻנְדָאֵי לֹא תֵאָחֵר לְבוֹא. אוּלָם בְּיָמֵי קוֹנְסְטַנְטִינוֹס

וְיִתֵּר מַלְכֵי הַנּוֹצְרִים שֶׁמְלָכוֹ בְּרוּמָא, לֹא הִיְתָה תַקְנָה כְּזֹאת
בְּלִבְבוֹת. רוּמָא הָאֵלִילִית הִיְתָה רַק אִמְפְּרִילִיסְטִית, כּוֹבֶשֶׁת
וְשׂוֹאֶפֶת לְרֶשֶׁת אֲרָצוֹת לֹא לָהּ, לְרֵדוֹת בְּגוֹזִים וּמְמַלְכוֹת,
לְשַׁעֲבַד אוֹתָם וּלְהַטִּיל עֲלֵיהֶם אֵת עַל מַלְכוּתָהּ, וְדָבָר לֹא הָיָה
לָהּ נֶגֶד הַדָּת שֶׁל הָאֲרָצוֹת הַנִּכְבָּשׁוֹת וְנֶגֶד הַמְּנַהֲגִים וְהַנְּמוּסִים
שֶׁל הָאָמָה הַמְּשַׁעֲבָדָה. אֲדָרְבָּה, רְגִילִים הָיוּ מַלְכֵי רוּמָא לְכַבֵּד
אֵת דִּתְיָהֶם שֶׁל הָאָמוֹת הַמְּשַׁעֲבָדוֹת לָהֶם וּלְלַכֵּת בְּנְמוּסֵי
הָאֲרָצוֹת שֶׁנִּכְבָּשׂוּ לַפְּנֵיהֶם בְּכָל יְמֵי שְׂהוּתָם שֵׁם. וְגַם גְּזֵרוֹת
הַשְּׂמֵד שֶׁיֵּצְאוּ עַל יִשְׂרָאֵל בִּימֵי מַלְכֵי רוּמָא אֵלֶּה לֹא מֵתוּדָה
שֶׁמָּה מְדִינֵית קְבוּעָה וּמְסִימָה בָּאוּ, וְעֵלּוֹלוֹת הָיוּ לְהַבְטִיל עִם
חֵלוּף הַשְּׁלֵטוֹן: „מֵת קִיסָר וּבְטָלָה גְזֵרָתוֹ.“

אוּלַם מִיּוֹם שֶׁהִנְצֵרוֹת עָלְתָה לְכַסָּא רוּמָא, וּמְלָכֶיהָ וּקִיסָרֶיהָ
הָיוּ לְכָלִי חַפֵּץ בִּיְדֵי הַכֹּהֲנִים וְהַכְּמָרִים לְהַטּוֹתָם לְכָל אֲשֶׁר
יְהִיָּה רוּחַם, נִשְׁתַּמְנָה הַמְּצַב תַּכְלִית שְׁנוּי: אֵלֶּה לֹא הִסְתַּפְּקוּ
בְּתַשְׁלוּמֵי מַסִּים וּבַהֲבָרַת שְׁלֵטוֹנָם בְּלִבָּד, אֲלֵא בְּדוֹקָא בְּהַבְרַת
„עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם“. לֹא דִי הָיָה לָהֶם בְּשַׁעֲבוֹד הַגּוֹף וְהַנְּכָסִים,
אֲלֵא שְׂאֵפוֹ לְנִטְיַלַת הַנְּשָׂמָה, לְמַחֵק אֵת צוּרַת הַחַיִּים הַקְּבוּעָה
וְהַמְּסוּרָה מְדוּרוֹת וּלְהַטְבִּיעַ עֲלֵיהֶם אֵת צוּרַתָם הַם. בְּיַחֲזוֹד
הַכְּבִידוֹ אַכְפָּם עַל הַיְהוּדוֹת, אֲשֶׁר טְמָנְהָ וַיְצַאֵה הַנְּצֵרוֹת, וְדוֹקָא
הִיא עֲמָדָה בְּנִגְוָדָה לָהּ יוֹתֵר מִכָּל עִם אַחֵר. גְּזֵרוֹת הַשְּׂמֵד
שֶׁל הַמְּלָכִים הַנּוֹצְרִים לֹא הָיוּ מְשׁוּם כֶּה בְּעִינֵי חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל
מִסּוּג הַגְּזֵרוֹת הַעֲשׂוּיוֹת לְהַבְטִיל.

מֵתוּדָה הַבְּרַת הַמְּצַב הַמְּדִינִי עַל בְּרִיּוֹ לֹא הָאֵמִינוּ הַחַכְמִים
בְּאַפְשָׁרוֹת לָשׁוּב וּלְכוֹנֵן אֵת הַסְּנֵהֲדָרִין. וְלֹא תִשְׁבּוּ אֵת בְּטוּלָה

למקרה חולף, ולא עוד אלא כששולך ברומא יוליגום גדיב הלב, ידיד הנשיא ואוהב ישראל, אשר לא רק שהרשה לחדש את פעלת הסנהדרין, אלא חשב להקים את בית המקדש על מכונו — לא תלו בו חכמי ישראל תקוות מרבות וגם לא נסו לאסוף את הסנהדרין, כי ידעו והפירו את מצב הרוחות בעולם, כי „עתידה המינות להתפשט“, „והמלכות תהפך למינות“, ועוד בראשית התהוות המרכז בטבריה גבא ר' יוחנן מראש פי „טבריה משלימה למשיחי“ כלומר: טבריה היא התחנה האחרונה לסנהדרין ולא תשוב להתחדש אלא עם גאולת האמה.

עיני חכמי ישראל צפו למרחוק. בבינתם הגדולה הפירו את המצב, ראו את המתרחש והתכוננו לקראת הבאות. מעטים ורעים היו ימי המרכז הדתי בטבריה, אבל הוא גבו אוצרות לאמה וצר אותם בצרור חיי נצח. בטבריה גאספה חורת ארץ-ישראל אל ספר. כל המאמרים, הבאורים והפרושים של חכמי ישראל למשנה וכל ההלכות והדינים שנתחדשו על גדם אחרי חתימתה חברו יחד והיו ל„תלמוד ירושלמי“, כדגמת תלמוד בבלי שאספו וחברו חכמי בבלי, ואשר גם הוא אוצר בקרבן המזון הלכות ובאורים של חכמי ארץ-ישראל בבבל וטבריה בפרט, אשר העבירו שמה ה„גחותים“, כלומר אלה החכמים ותלמידיהם שהיו מבקרים מדי פעם בפעם את טבריה ומסרו את הדברים אל חבריהם החכמים אשר בבבל. ועוד מפעל בפיר אחד אשר אין להעריך את השפעתו על

¹ ילקוט פ' נחיי קס"א.

החיים הדיניים, הלאומיים והחברתיים של עם ישראל, השאירה לנו טבירה של הימים ההם. במפעל הכביר הזה מתגלות בעקר מדרגת המוסר הנעלה והמסירות לעם ישראל של הנשיאים לבית הלל.

כי עד הימים ההם היתה הנהגות בארץ-ישראל ובכל תפוצות הגולה קשורה קשר אמיץ אל הנשיא על ידי עבור השנה וקדוש התדשים. את החדש היו מקדשים על פי ראיה. עדים שראו את הלכנה במולדה היו מעידים בפני בית-דין שהיה אזמר: „מקדש, מקדש“. מלבד זה היה צורך להשוות את חדשי הלכנה לימות החמה, כדי שחג הפסח יחול תמיד בחדש האביב וחג הסוכות בחדש האסוף. עבור השנה וקדוש התדש מסורים היו בידי הנשיא. על פי פקדתו היו מתאספים לדון בעבור השנה, ועל דעת הנשיא היו מעברים אותה, מקדשים את החדש ומודיעים לרחוקים ולקרובים על ידי משואות אש ו„שליחים יוצאים“.

עבור השנה וקדוש החדש שהיו מרכזים בידי הנשיא היו אפוא העריר האחרון של השלמון שנשאר עוד ותוקה תיחידה של האמה למשפחת הלל. ממשלת רומא היתה מתאמצת להאביר גם את העריר הזה. ביוחד השתדלו בזה הנוצרים, לפנים — על ידי קלוקלים שונים, על ידי רמאות ושכירת עדי שקר, ואחר כך, בשתשלמון הגיע לידם, — בכח הזרוע, ותכמי ישראל צריכים היו פעמים רבות להתבא בסתר, כדי לדון בעבור השנה, והשליחים היו מתתפשים בסותרים ורוכלים ומודיעים את דבריהם במליצות חידות. הודעה

מליצית בזאת נשארה לנו למשמרת בספרות התלמודית,
וזה לשונה:

„זוג בא מרקת ותפשו נשר ובגדם דברים הנעשים בלזו,
ומאי גיהו? תכלת. בזכות הרחמים ובזכותם יצאו בשלום.
ועמוסי ירכי נחשון בקשו לקבע נציב אחד ולא הניחון אדומי
הלז. אבל בעלי אסופות נאספו וקבעו לו נציב בגרח שמת
בו אהרן הפהן¹.”

פרוש הדברים: זוג תלמידי חכמים שליחים באו מטבריה,
ובגדם תכלת, כי התתפשו לסוחרים, ונתפשו בידי פקיד רומא.
בזכות הרחמים ובזכותם נצלו מידם. והם מזדיעים, פי הנשיא
לבית דוד, מגוע נחשון, רצה לעבר את השנה ולא הניחו
הפקיד הרומאי, אבל החכמים נאספו ועברו את השנה בתדש
אב שבו מת אהרן הפהן.

אמנם בימי הלל גדמה היה כי רוח לישראל בארצו.
ידידו יולגנוס עלה על כסא רומא ולבו רחש טוב על עם ישראל.
אולם חכמי ישראל הפירו היטב את המצב המדיני של מלכות
רומא, ובכל היותם מפירי טובה ליולגנוס על דברי הידידות
ועל מתשבתו הטובה, ידעו כי אין זה אלא ברק אור שפלח
רנע את ענני העופרת התלויים על שמי חיהם למען החשיך
עליהם אחר כך בגתר עו. ודוקא הלל הנשיא אשר הקיסר
קרוא אותו אחי, בצע את המפעל הכפיר אשר הנחילו תהלה
ותפארת. הוא ישב וחשב את השנים הפשוטות והמעפרות
ואת ראשי התדשים עד עת קץ, כתב אותם על ספר וקדש

¹ סנהדרין י"ב, א.

מראש את החדשים, הפיץ את דבריו בְּיִשְׂרָאֵל וְהוֹדִיעַ גְּלוֹי
(359—4119) כִּי מֵהַיּוֹם וְהַלָּא פָקְעָה זִקְתָּ הָאָמָה אֶל בַּיִת
הַנְּשִׂאוֹת, הַכֹּל מִחֶשֶׁב מְרֹאֵשׁ, הַחֲדָשִׁים מִקְדָּשִׁים לְמַפְרַע וְעַל
פִּי הַחֲשָׁבוֹן הִנֵּה יִכְלֶה הַיְהוּדוֹת בְּכָל תְּפִוצוֹתֶיהָ לְקַבֵּעַ אֶת
מוֹעֲדֶיהָ וְאֶת רֵאשֵׁי חֲדָשֶׁיהָ.

תְּלַמּוּד יְרוּשָׁלַּיִם, חֶלֶק גְּדוֹל שֶׁל תְּלַמּוּד בְּבָבֶל, וְסוֹד הָעֵבֹר
וְקִדּוּשׁ הַחֲדָשׁ — „חֲכַמְתָּנוּ וּבִינְתָנוּ לְעֵינֵינוּ כָּל הָעַמִּים“, אֵלֶּה
הֵם הַמִּתְנַזֶּה הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר הֶעֱנִיקָה טְבָרְיָה לְעַם יִשְׂרָאֵל
בְּתַקּוּפָה אִימָה זו.

טְבִירָה בְּשִׁפְלוֹתָהּ

הילולו יושבי המכתש: זו טְבִירָה
הַעֲמָקָה בְּמִכְתָּשֵׁית. (פְּסִקְטָא)

בטול הנשיאות — הלחץ והדחק — קיום התורה מעני —
המַרְד בְּטְבִירָה.

את אֲשֶׁר נִבְּאוּ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיְקִוּם. גם על הנשיאות
לְבֵית הַלֵּל הַקֵּיץ הַקָּץ. עוד שְׁלֹשָׁה נְשִׂאִים קָמוּ אַחֲרֵי פְּטִירָתוֹ
שֶׁל הַלֵּל הַשָּׁנִי אֲשֶׁר הִפְקִיעַ אֶת זְקַת הָאָמָה לְנִשְׂיאוֹת וּמָסַר
בְּיָדָהּ אֶת קְבִיעַת הַמוֹעֲדוֹת, עֲבוּר הַשָּׁנִים וְקִדּוּשׁ הַחֲדָשִׁים.
הַנְּשִׂיא הָאֲחֵרוֹן, ר' נְמַלְיָאֵל, הָיָה גַם חָכֵם בְּחֻכְמַת הַרְפוּאָה
וְנִכְבָּד מְאֹד בְּעֵינֵי הַקִּיסָר תְּרוֹסִיוֹס הַשָּׁנִי, אֲשֶׁר בְּכָל הַיּוֹתוֹ
צוּרַר יִשְׂרָאֵל וְאוֹיֵב הַיְהוּדוֹת, חִבֵּב אֶת הַנְּשִׂיא וְגַם כָּבֵד אוֹתוֹ
בְּתֵאָרִים. אוֹלָם אַחֲרֵי מוֹתוֹ בְּלִי בָנִים (425—4185) לֹא נִתְּנָה
מִמְשַׁלֵּת רוֹמָא לְמִנּוֹת נְשִׂיא עוֹד, וְאֶת כָּל הַהֲכָנְסוֹת, הַמְּסִים
וְהָרְנוּגִיּוֹת שֶׁהָיוּ בְּגֵי יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים לְבֵית הַנְּשִׂיא צָנָה הַקִּיסָר
לְהַבִּיא לְגַנְוֵי הַמַּמְלָכָה.

הַיְהוּדוֹת עֲמָדָה גַם בְּנִסְיוֹן הַקָּשָׁה הַגָּה שְׁנַתְּנִסְתָּהּ בּוֹ. בְּאֵבֶד
לָהּ הַשְּׂרִיד הָאֲחֵרוֹן, סָמַל שְׁלִטוֹנָהּ, לֹא נִשְׁבַּר עוֹד כַּח הַחַיִּים
הַצָּפוֹן בְּקִרְבָּהּ. וְאִם צְפוּרֵי נִפְלָה וְלֹא יִסְפָּה קוֹם, הַתְּנַעֲרָה

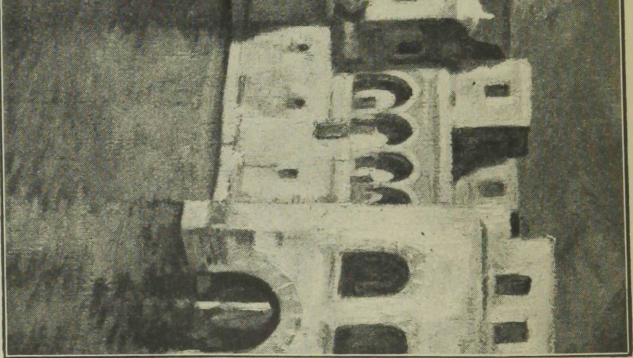
טְבַרְיָה מְעַפֵּר הַחֶרֶב וְהוֹסִיפָה לַחַיִּוֹת וְלַהֲתַקְמִים. הַחֹרֵשׁ חֲרַשׁ
אֶת תְּרִישׁוֹ, שָׂדֵד אֶת שָׂדֵהוּ וְהוֹצִיא פְּרֵי תְבוּאָתָהּ. הָאוֹמֵן עִסַּק
בְּאוֹמְנוֹתָיו, וְגַם חֲכָמֵי הַתּוֹרָה הִתְלַקְטוּ אֵלָיָהּ וְקוֹמְמוּ אֶת בֵּית
מִדְרָשׁ שֶׁהָיָה לְכַבֹּד וְלִתְפָאֶרֶת בְּעֵינֵי הַגּוֹלָה וְשֵׁם חֲכָמָיו יֵצֵא
לְמִדְרָשׁ. וַיְהִי כִּפְאֻשׁר חָשַׁב הַמֶּלֶךְ הַיְהוּדִי יוֹסֵף דּוֹנוֹבֶס הַמּוֹלֵךְ
בְּתֵימָן מִחֲשֻׁבֶת נָקָם בְּנוֹצְרִים שִׁכְנִיו וְרַבֵּי אוֹתָם בָּאֵף וְחִימָה,
לְמַעַן נָקָם אֶת דָּם הַיְהוּדִים הַשְּׁפוּךְ בְּמַלְכוּת בִּיצַנְתֵי הַרוֹמָאִית.
וַעֲזָן אֶחָד הַבְּיָשׁוּפִים אֶת הַקִּיסָר לְתַפְסֵם וְלִשְׂוִים בְּמִאֲסָר אֶת
רַבְּנֵי טְבַרְיָה וְחֲכָמֶיהָ וְלַהֲכַרִּית עַל יְדֵי כֹּהֵן אֶת הַמֶּלֶךְ הַיְהוּדִי
בְּתֵימָן לְהַשְׁיִב יְדוֹ מִן הַנוֹצְרִים, כִּי גָדוֹל הָיָה כְּבוֹד חֲכָמֵי
טְבַרְיָה גַם בְּעֵינֵי הָאֶחָד הַקְּרוֹב־הַרְחוֹק הַזֶּה הַמּוֹלֵךְ בְּעַרְבוֹת תֵּימָן.
וַיַּד הַנוֹצְרִים וְכַהֲנֵיהֶם הִלְכָה הַלֵּךְ וְקָשָׁה עַל הַיְהוּדִים.
גִּדְמָה הָיָה, כִּי אִין לְאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה כָּל עֲגֻנָן אַחַר לַעֲנוֹת בּוֹ
וּזְלָתֵי הַדְּאָגָה וְהַמְחַשְׁבָּה הָאֶחָת וְתִיחִידָה בִּיצֵד לְהַצִּיק לַיְהוּדִים,
לְמַרֵּר אֶת תַּיִיהֶם וְלַהֲחַשִּׁיד עֲלֵיהֶם אֶת עוֹלָמָם. וְכָל יוֹם וַיּוֹם
גְּזֻרוֹת רַעוֹת מִתְחַדְּשׁוֹת, וְאִין לֵךְ יוֹם שְׁאִין גְּזֻרְתוֹ קָשָׁה מִשְׁלֵ חֲבָרוֹ.
הַיּוֹם אוֹסְרִים עֲלֵיהֶם לְבָנוֹת בְּתֵי כְּנָסִיּוֹת לְתַפְלָה, לְמַחְרָתוֹ
אֲסוּר לָהֶם גַּם לְתַמְנֵן אֶת הַיְשָׁנִים, אִם אִין סְכָנַת מַפְלֵת צְפוּיָה
לְעוֹזְבֵרִים וְשָׁבִים, וְאַחַר כֵּן חֲבָלוֹ הַכְּמָרִים מְזוּמַת וְדוֹן שְׁלֵא
הָיְתָה כְּמוֹתָהּ. עַל פִּי דְרִישְׁתָּם גָּאֲסָר עַל הַיְהוּדִים לְקַרְא אֶת
שְׁמַע, וְלַהֲכַרִּיו גְּלוֹי עַל אֲמוֹנַת הָאֶחָדוֹת. וּמְשֻׁמְרוֹת מְשֻׁמְרוֹת
שֶׁל כְּמָרִים הָיוּ שׁוֹמְרִים עַל פִּתְחֵיהֶם שֶׁל בְּתֵי כְּנָסִיּוֹת וּבְתֵי
מִדְרָשׁוֹת לְהַשְׁגִּיחַ וְלִשְׁמַע אִם הִתְנַן הַעוֹבֵר לְפָנָי הַתְּכָה קוֹרָא
אֶת שְׁמַע בְּרַבִּים.

הגזרות הקשות, הלחץ והמצוקה ומזמות הזדון של כהני
הנוצרים הכריעו סוף סוף את סבלנותם של היהודים הנדבאים,
ותלונת מרד חרישית היתה מנסרת בחלל האויר. ואם חכמי
ישראל התאזרו עוד והשתדלו בכל מאמציהם לחדש בטבריה
את מרפז התורה ותדעת, הגה הכמרים הנוצרים הפכו אותה
למרפז מרד והתקוממות, ולמרות הפשלונות שהיו בסופן של
המרידות הקודמות והסביחות האימות שבאו אחריהן, נמצאו
בכל זאת עשרות אלפים צעירים אשר חכו לשעת כשר לפרק את
על רומא מעל צוארם, וההזדמנות לא אתרה לבוא. מלך פרס
פשט על סוריה והגיע עד שערי ארץ ישראל, ואז היתה
טבריה למרפז ההתנגסות וההתקוממות. בגימין איש טבריה,
עשיר ורב פעלים, גיס על חשבונו שלשים אלף איש מישראל
ושלחם אל צבא פרס להלחם יד ביד במלכות רומא הרשעה.
בתוצאותיה של מלחמה זו תלו היהודים תקוות טובות.
בכל שלטון המקרב בשעת דחקו הבטיחו גם הפרסים
להחזיר ליהודים את ארצם ולהשיב את כבודם. היהודים
נאזרו חמת נקם, הראו גבורות במלחמה, הארץ נכבשה
לפניהם וגם העיר מקדושה לא יכלה עמד, ויהודים עם
הפרסים נכנסו בשעריה במנצחים (614—4374).

עם כבוש הארץ בידי הפרסים בטלו ממילא כל אותן
הגזרות שגזרו הכמרים הנוצרים. היהודים נכנסו בקומה וקופה
לעיר קדשם, אשר זה רבות בשנים אסורה היתה עליהם
דריסת רגל בה, ובכל עיר ועירה נכנו בתי כנסיות לתפלה
ובתי מדרשות לתורה. ומהי הרוחה בארץ ישראל.

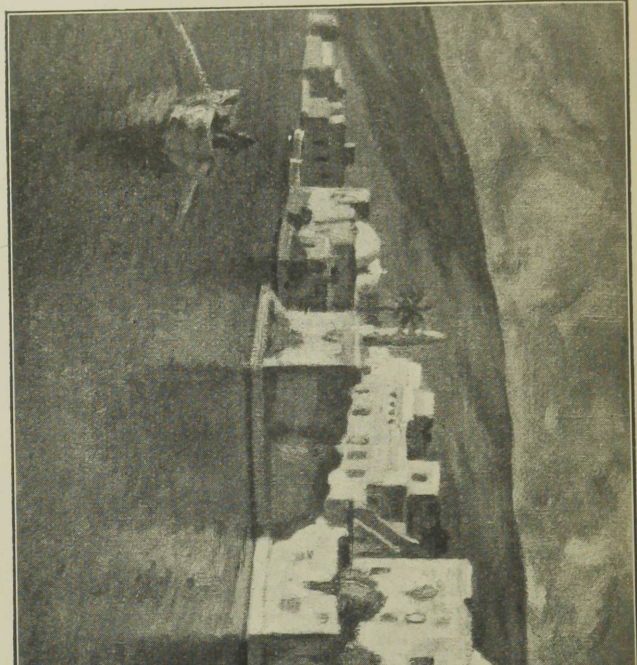
בִּימֵי הַרְנוּחָה הַמְעַטִּים נִתְבָּרַר, כִּי עִם הַהִשְׁפָּלוֹת וְהַדְּפוּיִם
 הִבְתָּה תּוֹרַת יִשְׂרָאֵל שְׂרָשִׁים עֲמָקִים בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם. כְּמַעַט
 רִנַּח לְיִשְׂרָאֵל, וְנִדְמָה הָיָה כִּי שְׁלֹטוֹן רוּמָא בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל אָבַד
 לְנֹצְחָה, בָּאוּ הַמּוֹנִיִּם מִן הַגּוֹיִים לְהַתְנַיֵּר וּלְהַסְתַּפֵּחַ עַל הָעַם
 הַעֲבָרִי. רֵאשׁוֹן לְגַרֵי צֶדֶק אֱלֹהִים הָיָה נְוִיר נּוֹצְרִי אֲשֶׁר הִתְבּוֹדַד
 יָמִים רַבִּים בְּחֻדְרוֹ בְּמַנְוֹר הַכְּנּוּי עַל הַר סִינַי. סְפָקוֹת רַבִּים
 חֻדְרוֹ אֵל לְבוֹ בְּנוֹגַע לַתּוֹרָה הַנּוֹצְרִית וַיְהִי מְרַבָּה בְּצוּם וַתִּפְלָה
 בְּחֻדְרוֹ הַבּוֹדַד. וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּחַלֵּם וַהֲגִיחָה אִימָה חֲשֵׁבָה הָיְתָה
 עַל כָּל מְחֻזְקֵי הַדְּתוֹת וְכַהֲגִיחוּ, וְרַק עַל מֹשֶׁה אִישׁ הַאֱלֹהִים
 פָּרוּשׁ אֹזֵר נֹגֵה, וְגַם פְּגִי יִתְרֵי הַנְּבִיאִים יִפְּקוּ אֹרְחָה וְשִׁמְחָה.
 וַיַּעֲזֹב אֶת טִירַת הַמַּנְוֹר אֲשֶׁר עַל הַר סִינַי וַיַּעֲבֹר אֶת כָּל
 הַמְדְּבָר וַיִּגִיעַ עַד טְבָרְיָה. שֵׁם הַרְצָה אֶת דְּבָרָיו לְפָנֵי הַחֲכָמִים
 וַיִּכְנַס בְּבִרְיָת, וַיְהִי יְהוּדֵי נְאֻמָּן לְתוֹרַתוֹ וּמְלִיץ וּמַגֵּן עַל יִשְׂרָאֵל
 לְפָנֵי הָעַמִּים כָּל יְמֵי חַיָּו.

כָּכֵל הַגּוֹיִים לֹא עָמַד גַּם מֶלֶךְ פָּרַס בְּדַבּוּרוֹ וְלֹא קָיָם אֶת
 הַבְּטָחָתוֹ לַיהוּדִים אֲשֶׁר עָזְרוּ לוֹ בַּמְלָחָמָה עֶזְרָ לֹא מְעַט. וְלֹא
 לְבַד שְׁלֹא הִחְזִיר לָהֶם אֶת אֶרְצָם אֲלֵא גַם הִטִּיל עֲלֵיהֶם מַסִּים
 בְּבָדִים וּרְבִים מֵהֶם הִגְלָה לְאַרְצֵי פָּרַס. וְכַאֲשֶׁר נֹדַע לְהַרְקֵלְיוֹס
 קִיסָר רוּמָא, כִּי נִבְּאֲשָׁה פָּרַס בַּיהוּדִים, הִחְלִיט לְבוֹא אִתָּם
 בְּדַבְּרִים וּלְמַשֵּׁךְ אוֹתָם אֵלָיו. הוּא שְׁלַח דְּבָרוֹ אֵל בְּנִימִין אִישׁ
 טְבָרְיָה אֲשֶׁר הִפִּירוּ מִכְּבָר, הַבְּטִיחַ סְלִיחָה כְּלִלִית לַמּוֹרְדִים
 וּלְמַתְקוּמָמִים וְגַם הַנְּחוֹת יְדוּעוֹת לַיהוּדִים תּוֹשְׁבֵי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל.
 הַרְקֵלְיוֹס בָּא לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל וַהֲגִיעַ עַד טְבָרְיָה (627—4387)
 וַהֲתֻאֲכַסּוּ בְּבִיתוֹ שֶׁל בְּנִימִין אִישׁ טְבָרְיָה, וּבְנִימִין כָּלְכַל אוֹתוֹ

കുടുംബത്തിന്റെ ചരിത്രം

മുഖ്യപ്പെട്ടവർ

וְאֵת חֵילוֹ בְּיַד נְדִיבָהּ. אִוְלָם בְּאֲשֶׁר שָׁאַל אוֹתוֹ הַקִּיסָר מִדּוֹעַ
הַתְּקוּמָמוֹ הַיְהוּדִים, לֹא נָפַל רוּחוֹ שֶׁל בְּנִימִין וְעָנָהוּ בְּפֹה
מָלֵא וּבְגָאוֹן: מִפְּנֵי שְׂאֵתָם צוֹרְרִים אוֹתָנוּ וְאֵת תּוֹרַתְנוּ.
גַּם הַרְקִלְיוּם לֹא עָמַד בְּדַבּוּרוֹ. הַכְּתָנִים הַנוֹצְרִים דְּבָרוּ עַל
לְבוֹ וְדָרְשׁוּ מִמֶּנּוּ בְּכָל תַּקְוָה לְנֶקֶם בַּיְהוּדִים אֵת נִקְמַת הַנוֹצְרִים
שֶׁנֶּהְרָגוּ בְּשַׁעַת כְּבוֹשׁ יְרוּשָׁלַיִם. הַכְּתָנִים הַתִּירוּ לוֹ אֵת הַשְּׂבוּעָה
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְבַלְתִּי פָגַע בַּיְהוּדִים אֵת עוֹן הַמֶּרֶד וְהַתְּקוּמָמוֹת,
וְלִיָּתֵר בְּטַחֲוֹן קָבְעוּ יוֹם מִיַּחַד לְצוּם וְתַעֲנִית שִׁיְהִיָּה לְכַפֶּרֶת
עוֹן, וְנִחַשׁוּל דָּמִים תִּדְּשׁ הַשְּׂתַעֵר עַל הַתְּהַדוּת בְּאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל,
רְדִיפוֹת וְלַחֲמֵץ אֲשֶׁר גַּם טְבַרְיָה לֹא נִקְתָּה מֵהֶן.

חליפות ותמורות

כבוש הארץ בידי עומר — היהודים עוזרים לכליף —
 גרוש היהודים מטבריה — חבר הדקדוק והנקוד — מסעי
 הצלב — הישוב בטבריה מרלדל וחרב — טבריה חוזרת
 ונעשית למרכז היהדות.

הרקליוס, שהפך את שבועתו ואת גדרו ליהודים, זכה
 לראות עוד בתינו, כי גם יום הצום שקבעו במריו לכפרת
 עון לא עמד לו ביום צרה. כי לא עברו ימים מרבים וארץ
 ישראל עברה מתחת שלטונו לידי הערבים.
 מערבות ציה פרץ גוי עו גפש ושואף קרבות והגיע עד
 לשערי ארץ ישראל. היהודים הנאנקים והנאנחים מתגרת
 יד הנוצרים, הראו לכליף הערבים את מבוא העיר קסריה
 המבצרה והיא נכבשה לפניו. משם הבקיע אל פנים הארץ
 והגיע לשערי ירושלים. העיר לא יכלה עמד בפני צבאות
 הערבים וקבלה את על מלכות הפליף (638—4398). הבישוף
 בירושלים, שעליו הטל למסר את מפתחות העיר לכובש —
 רק בקשה אחת היתה לו בשעת מסירת המפתח: להשאיר
 את ירושלים, כמו לפניו, כן, סגורה בפני היהודים.
 בקשתו של „כהן צדק“ זה נתנה לו במלואה, ועוד יותר

מֵאֲשֶׁר בִּקֵּשׁ. עוֹמֵר סָנַר אֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּפָנָי הַיְהוּדִים וְגַם
 גִּרַשׁ אוֹתָם מִטְּבַרְיָה, אֲבָל צִרַף אֲלֵיהֶם גַּם אֶת הַנּוֹצְרִים. כָּל
 הַגְּזֵרוֹת שֶׁגִּזַּר עוֹמֵר נִגְזְרוּ עַל שְׁנֵי „עַמֵּי הַסֵּפֶר בְּנִשְׁמָה אֶחָת“.
 אוֹלָם גְּזֵרָתוֹ שֶׁל עוֹמֵר הִיְתָה מֵאוֹתָן סוּג הַגְּזֵרוֹת „דְּעֵבִירֵי
 דְּבַטְלִי“.¹ רַק לְיָמִים מְעַטִּים נִעְזְבָה טְבַרְיָה מִיּוֹשְׁבֵיהָ, וְלֵאחֶר
 זְמַן, כְּעֵבֶר זַעַם, שָׁבוּ וַיֵּאֱחָזוּ בָּהּ. וְאִם כִּי יוֹשִׁיבַת טְבַרְיָה לֹא
 חוֹנָה לְכַבּוּדָה הַרְאֵשׁוֹן, כִּי מְרָפוּיִם אַחֲרֵי קִמּוֹ בְּבָבֶל אֲשֶׁר
 יִבְקָשׁוּ תוֹרָה מִפִּיהֶם, הִגָּה גַם בְּתַקּוּפַת דִּלְדוּל זוֹ, הֶעֱנִיקָה
 טְבַרְיָה אוֹצְרוֹת תִּיּוֹם לְאַמָּה. כִּי בְיָמֵי הַהֵם הִיְתָה טְבַרְיָה
 מִשְׁבֵּן לְלִשׁוֹן הָעֵבְרִית, לְלִבְנוֹהָ וְלְבִרוּהָ. חֲכָמֵי טְבַרְיָה עָשׂוּ
 סְפִירוֹת סְפִירוֹת לַתּוֹרָה, מִנּוּ וְסִפְרוּ אֶת פְּסוּקֵי הַתּוֹרָה
 וְהַנְּבִיאִים וְהַכְּתוּבִים, אֶת הַמַּלְיִם וְאֶת הָאוֹתִיּוֹת, וַיִּצְרוּ מִסְפֵּרֵת
 קְבוּעָה לָהֶם. הֵם צָלְלוּ לְתוֹךְ מְכַמְנֵי הַלִּשׁוֹן הָעֵבְרִית וּמִתּוֹךְ
 הַבְּנָה לְרוּחָהּ וְעַל יְסוּד הַמִּסְפֵּרֵת הַמְּקַבְּלַת קִבְעוּ לְלִשׁוֹן אֶת
 חֲקֵי הַדִּקְדוּק, כָּלְלוּ וּפְרָטְיוֹ, וְאֶת נִקּוּד הַמַּלְיִם לְקִרְיָאָה נְכוֹנָה.
 מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל בְּעָלֵי הַנִּקּוּד בְּטְבַרְיָה הֵם יְסוּד מְכַרְיַע לְכָל
 בְּעָלֵי הַדִּקְדוּק שֶׁקִּמּוּ בְּיִשְׂרָאֵל, בְּהַפְיָרָם, כִּי „הֵם צִחֵי הַלִּשׁוֹן
 מִכָּל הַיְהוּדִים“¹ כִּי „מֵהֶם הָיוּ אֲנָשֵׁי הַמִּסְפֵּרֵת וּמֵהֶם קִבְּלֵנוּ כָּל
 הַנִּקּוּד“, כִּי „שְׁלֹשׁ“² פְּעָמִים הִסְתַּכְּלוּ כָּל מְלָה וְכָל נִקְדָּה
 וְכָל מְלֵא וְכָל חֶסֶר“.

מִתַּחַת שְׁלִטוֹנָם שֶׁל הָעַרְבִים הִיְתָה טְבַרְיָה „עִיר גְּדוּלָּה
 וְכִירַת גְּלִיל הַיַּרְדֵּן, בְּנוּיָה בְּמִזְרֵחַ הַהָר וּמִשְׁתַּרְעַת בְּאַרְבֵּי
 מִיָּלִים אַחֲרֵיהֶם, וְגַם חוֹמוֹת בְּצוּרוֹת הָיוּ לָהּ“. אוֹלָם הַיִּשׁוּב

¹ ר' יונה אבן גנח. ² ספר הצחות לאבן עזרא.

היהודי הלך ונדל בזה. המלחמות התמידיות שהתחוללו בארץ ישראל, מסעי הצלב והפגעים והזנעות הפרוכים בהם, החריבו את הישוב היהודי, ושנים רבות למאות היתה טבריה נעזבת לגמרי מיהודים, או שהיה נמצא בה ישוב קטן ונדל שלא היה רשומו נכר. תחת שלטונם של אבירי הצלב הקנאים לדתם לא היתה טבריה וכל עיר יהודית אחרת יכלה להתנער מעפר חרבניה. וגם כאשר הבה צלח אלדין את צבאות הנוצרים בחטון על יד טבריה, והנסיכה המושלת מרחקה היתה למסר לו את העיר, לא נשתנה בהרבה המצב. המושלים הערבים היו גבורי מלחמה, הם ידעו להראות את נחת ורועם ביום קרב, אבל לא ידעו לנהל מדינה בימי השלום. הדרכים היו משבשות בלסטים ובשודדים, ואי אפשר היה לעבר ממקום למקום אלא בשירה גדולה ומלים מוניגים שכירים שזמרים עליה.

מאות בשנים היתה טבריה חרבה ועזובה מיהודים, ורק נוסעים ומתרים נועזים פקדוה לעתים והעירו על חרבנה ועל קברות הצדיקים שבה, עד שבא לה יום פקדה, ונדמה היה. כי נבואת ר' יוחנן אשר אמר "טבריה משלמת למשיח" הולכת ונתקיימה. טבריה נבנתה ומבנינה צמחה תקנה לגאולת האמה בלה.

היו יוסף גשיא, אחד האנוסים אשר בנצרותו נקרא בשם יזחאן מיקוויס, הצליח להגיע לקושטא. אשתו היתה בת הגבירה חנה מנדוסיה, אשה כבודה ועשירה מאד, אשר היו לה קשרי מסחר ועסקי כסף עם רבים משרי המלוכה בארפה.

בקושטא עלה בידו לפלם לו נתיב בתצרו של השלמן
סולימן המפאר. דון יוסף נשא חן בעיני השלמן. והשלמן
גדל אותו על כל השרים ונתן לו במתנה את טבריה ושבע
ערים וכפרים מסביבה. על שטר המתנה חתמו חתימה
משלשת: השלמן, בנו יורש העצר סלים ונכדו, למען יהיה
לו ערך קים לעולם וכל ממשלה לא תוכל לבטלו. בשטר
המתנה כתוב היה בפרוש, שבכל המקומות האלה הנתנים
לאחת עולם לדון יוסף הנשיא ישבו רק יהודים.

אחרי אשר מת השלמן סולימן, ובנו סלים מלך בתחתיו,
גדל כבודו של יוסף נשיא מאד, כי השלמן סלים היה ידיו
מנער. סלים הכתיר את יוסף בכתר הדבס מנקסוס ויתן לו
ממשלה על שנים עשר אים בים התיכון. אז הגה יוסף
הנשיא רעיון לכונן בטבריה וסביבותיה קבוץ מדיני יהודי,
וישלח את עושה דברו, ר' יוסף בן ארדוט, ויצוהו על בגנו
העיר ובצור חומתה.

ויהי דבר המלך ביד בן ארדוט אל פחת המושק ואל
שר גליל צפת לאמר: כל איש מהבונים נושאי הסבל מבין
הערבים אשר לא גלף לבנות את טבריה עונו ישא, וכל
אשר ישאל מכם בן ארדוט תעשו. גם המלך נתן מאוצרותיו
סכום כסף מסים. מלבד אשר הנגברת הונה חנה מנדוסיה
הזילה זהב רב לדבר.

מלבד בגנו העיר והחומה צוה יוסף נשיא למעת בגני
פרי מסביב לטבריה ונעצי תות רבים ומספרד הזמין כבשי
צמר קני. כי אמר לבנות בתי תרשת למשי, וישלח לקהלוח

הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּמַמְלַכַת הָאֲפִיפִיזֹר וּבִיתֵר אֲרָצוֹת אַרְבָּה
לִקְרֹא לָהֶם לְהַחֲלִיץ וּלְעֲלוֹת לְאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וּבִיחוד בְּעַלִי
אוּמָנִיּוֹת וַיִּזְדְּעִי מְלֹאכָה, "כְּדִי לְתַקֵּן אֶת הָאֶרֶץ בְּיִשׁוּבָה". וְגַם
אֲנִיּוֹת שָׁלַח לְחוּפֵי אֲנָכוּנָה¹ וּוּנְצִיָּה לְהַסִּיעַ אֶת הָעוֹלָיִם.

הַעֲבוּרָה נַעֲשֶׂתָה בְּמַהֲרֹת וּבְמֶרֶץ רַב וְגַם עוֹרְרָה אֶת
קִנְאֹת הָעֲרָבִים. שְׂרִיף² אֶחָד מִנְּכַבְדֵי הָעֲרָבִים הִזְעִיק אֶת
הַתּוֹשָׁבִים וַיְסִיתֵם לְהִתְקוֹמֵם לְבֶן אֲרָדוּט וּלְבָלִי לְכַת לְעַבְדִּי,
כִּי מֵצָא כְּתוּב בְּסֶפֶר עֵתִיק: "כֹּפֵּאֲשֶׁר תִּבְנֶה הָעִיר שְׁשֻׁמָּה
מִבְּרִיָּה תֵּאבֹד הָאֲמוּנָה וְהַיְינוּ חֲטָאִים." הַדְּבָר נֹדַע לְפָתַח
וַיִּתְרַד לִקְרֹאת הַשְּׁמוּעָה וַיַּמְהַר וַיִּשְׁלַח שׂוֹמְרִים וְאֲנָשִׁים וַיֵּאָסְרוּ
שָׂגִים מִן הַמְּסָרְבִים לְעַבְדֵי וַיַּעַשׂ בָּהֶם שְׁפָטִים. וַתִּבְנֶה וַתִּכְוֶן
מִבְּרִיָּה בְּשָׁנַת חֲמִשָּׁת אֲלָפִים שָׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנָה
לְיִצְרָה, וְחֻמוֹתֶיהָ גְדוּלוֹת וּבְצוּרוֹת וְקוֹ אֲרָדָה שָׁל אֶלֶף וְחֲמִשׁ
מֵאוֹת אָמָה יָסַב אוֹתָן.

וְאִם כִּי רַבִּים מִן הָעוֹלָיִם לֹא הִנִּיעוּ לְאֶרֶץ חֲמֻדָּתָם, כִּי
פָּנְעוּ בָּהֶם אֲבִירֵי מְלֻטָה וַיִּטְבִּיעוּם בַּיָּם, קָם בְּכָל זֹאת יִשׁוּב
בְּמִבְּרִיָּה אֲשֶׁר הִבִּיא תִקְוָה בְּלֵב יִשְׂרָאֵל, אוֹלָם הַתְּקוּוֹת לֹא
נִתְקַיְּמוּ. כִּי מֵת הַשְּׁלֵטֵן סָלִים, מָגְנוּ שָׁל דוֹן יוֹסֵף הַנְּשִׂיא,
וְהַשְּׁפָעַתוֹ שָׁל דוֹן יוֹסֵף רִפְתָּה בְּחוּגֵי הַשְּׁלֵטוֹן.

הַיִּשׁוּב שֶׁהִתְכַוֵּן בְּמִבְּרִיָּה עַל יְדֵי דוֹן יוֹסֵף הַנְּשִׂיא הִתְקַיֵּם
יֹתֵר מִמָּאָה שָׁנָה, אָבָל זֶה הָיָה יִשׁוּב חֲלוּקָנִי וְלֹא יִשׁוּב יִצְרָה,
בְּעַל הַשְּׁפָעָה מְדִינִית וְכִלְכָּלִית. יִשׁוּב שָׁל תְּלֻמִּידֵי חֲכָמִים
הַקּוֹבְעִים לְמוֹדָם לְשֵׁם "מִבְּרִיָּה תִבְנֶה וְתִתְכַוֵּן בְּמַהֲרָה..."

¹ עִיר עַל שְׁפַת הַיָּם הָאֲדְרִיאַטִי. ² שֵׁם-תֵּאֵר לְצִאֲצָאִי מִחֻמְדֵי.

שתייהם תלויים להם מנגד עד עת בוא הספקתם... שנפושם
ברעב ובצמא... עניים מרודים רעבים גם צמאים." וגם
הישוב הזה נהרס כלו, כי גבר שד וחמס בארץ. אתרי
שנהרג האמיר המושל בגליל על ידי ממשלת תרקה, באשר
נספר בפרק הבא, שנים אחדות לפני חרבנה השלם של
העיר, בא למבריה הרב המפרסם ישעיהו הורביץ, הנודע
בשם בעל השל"ה על שם ספרו "שני לוחות הברית" ועד
היום קים בית בנסת אחד הנקרא על שמו.

הַיָּשׁוּב הַתְּחִלָּה

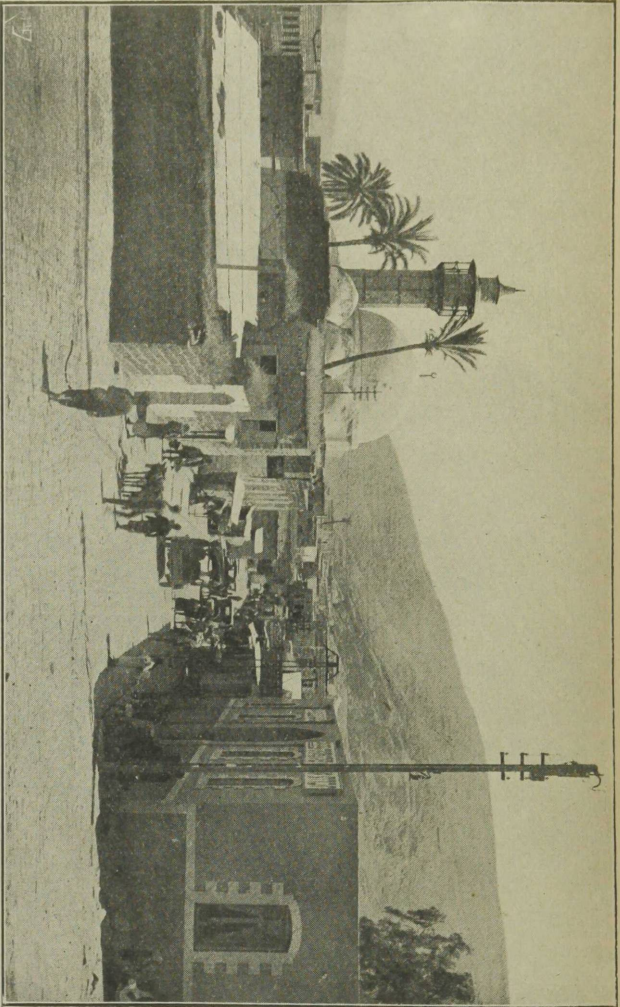
ממשלת תְּרַכְיָה ושלטונה בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל — הָאָמִיר טַהֵר
 אֶל עֹמֶר — הָרֵב אֲבוּלְעַפְיָא — טְבַרְיָה שְׂבָה וְנִבְנִית —
 סְבִנַּת תְּרַבּוּ.

מְשַׁלֵּת תְּרַכְיָה הִרְאָתָה גְבוּרֹת בְּמִלְחָמוֹתֶיהָ הַרְבּוֹת.
 עַד שֶׁעָרֵי וִינָה הִגִּיעוּ צְבָאוֹתֶיהָ הַגְּבוּרִים. וּמִפְּנֵי גַמַת יָדָה
 תְּרַבּוּ אֲרֻפָּה בְּלָה. אוֹלָם בְּגִדְל גְּבוּרָתָה עַל שָׂדֵה קָרְב, גְּדֻלָּה
 הַעֲזוּבָה בְּאַרְצוֹת שְׁלִטוֹנָה בְּשָׁנוֹת שְׁלוֹם. וּבִזְוֹתָר — בְּאַרְצוֹת
 הַרְחֹקוֹת מִקּוֹשֵׁטָא, מְרַבּוּ הַשְּׁלִטוֹן.

הַדְּרָכִים בְּבוֹשׁוֹת וּמִסְלוֹת סְלוּלוֹת לֹא הָיוּ בְּאַרְצֵי. וּבְטַחֲוֹן
 הַחַיִּים וְהַרְכוּשׁ הָיָה לְקוֹי בְּמִדָּה שְׁאִין לְמַעְלָה מִמֶּנָּה. שׁוֹדְדִים
 וְלִסְטִים הָיוּ אוֹרְבִים עַל הַדְּרָכִים, מִתְנַפְּלִים עַל הַשִּׁירֹת
 וְעַל עֹבְרֵי אֶרֶץ וּמִלְקָטָמִים וּמִצִּיגִים אוֹתָם בְּכָלִי רִיק. אִי־אֶפְשָׁר
 הָיָה לַעֲבֹר מִמְּקוֹם לְמְקוֹם גַּם לְשִׁירֹת גְּדוּלוֹת, וּזְלָתִי אִם
 תְּמַשִּׁים פְּרָשִׁים מְזִינִים הָיוּ מְלוּיִם אוֹתָן וְשׁוֹמְרִים עָלֶיהֶן בְּשֹׁכֵר
 וְתִשְׁלוּמִים.

הַפַּחֲוֹת הַמוֹשְׁלִים בְּשֵׁם הַשְּׁלִטוֹן הָיוּ יוֹשְׁבִים בְּצִירוֹן וּבְדַמְשֶׁק
 וּמִשָּׁם הָיוּ פּוֹרְשִׁים אֶת מְצוּבַת שְׁלִטוֹנָם עַל סוּרְיָה וְאַרְצֵי
 יִשְׂרָאֵל. אוֹלָם הֵם לֹא דָּאָגוּ לְבִטְחוֹן הַחַיִּים וְהַרְכוּשׁ, וְלֹא

המבט מן הים

נקפו אצבע להתפתחות סחר הארץ, מרבלתה ומערבה. כל פעלתם נצטמצמה בגבית מסים מאת תושבי הערים ומאת הפלחים העניים עובדי האדמה. המסים האלה היו נגבים על ידי השוטים והאמירים מבני הארץ אשר היו האחראים להם בפני השלטונות.

וגש אשר אחד השוטים או האמירים לא הסתפק בגבית המסים בלבד, ורוח גבורה עזרה אותו לעשות גם סדרים בארץ, לבער אחרי השודדים ולהגן על השירות ואורחות הסוחרים. ומצר עין הממשלה בשיד הזה או באמיר, כי פתרה מפני השפעתם על התושבים שלא תגדל עוד יותר על ידי מעשיהם הכבירים ואמץ לבם, ונתי אחרית השוטים האלה אבדון וכליון.

אין פירענות באה אלא בשביל ישראל, ואפילו אם לא לו היא מכוונה מלבתחלה. מקרים ומארעות באלה מצויים היו בארץ ישראל לפני מאתים שנה, וניהודים נפגעו ראשונה בהם. קנאת הממשלה בשוטים אכלה את היהודים. ממשלת תרפיה קנאה באמיר הדרוזי פכר אלדין, שהעז לשים את משטרו בארץ לבער אחרי השודדים והחומסים, ונתייתהו, או חרבה סבירה ונתרוקנה מתושביה היהודים לימים רבים.

שבעים שנה היתה סבירה שוממה ועזובה מתושבים יהודים. אולם אחרי עבר עליה עצרות שנים של חרבן התנאשו רבני הדור מבגונה וכבר חשבו כי אין תקומה לסבירה עד שיבוא המשיח, ויהי הדבר בפייהם למשל, וכשם

שָׁאֲמָרוּ, "יְהֵא מָנַח עַד שְׂבִיבָא אֱלִיהוּ", או עַד יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ,
בֶּן אָמְרוּ: עַד שְׁתַּבְּנָה טַבְּרִיָּה.

בַּמִּכְתָּבִים הַשְּׁלוּחִים לַגּוֹלָה עַל דְּבַר הַתְּמִיכָה לִישׁוּב
הַיְהוּדִי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִזְכְּרוּ רַק יְרוּשָׁלַיִם, צִפְתָּ וְחֶבְרוֹן, שָׁמָּה
שֶׁל טַבְּרִיָּה נִפְקֵד לְגַמְרֵי. יֵתֵר עַל בֶּן: הַתְּעוֹרָרָה שְׂאֵלָה מַה
לַעֲשׂוֹת בְּכִסְפִים וּבַהֲקַדְשׁוֹת שֶׁהִפְרָשׁוּ וְהִקְדָּשׁוּ בִּיחּוּד לְשֵׁם
קַפְתָּ ר' מֵאִיר בְּעַל הַנֶּסֶם, אֲשֶׁר אֵצֶל הַסְּפָרְדִים מִיְחַדָּת הִיא
רַק לַתְּמִיכַת הַיְשׁוּב בְּטַבְּרִיָּה בְּלִבָּד. לְיֵתֵר הָעָרִים יֵשׁ קַפְתָּ
מִיְחַדָּוֹת, אֲשֶׁר יִקְרָאוּ לָהֶן בְּשֵׁמוֹת אֲחֵרִים. לַתְּמִיכָה בְּשִׁבּוּל
יְרוּשָׁלַיִם יִקְרָאוּ: קַפְתָּ רַחֵל אֲמִנּוּ, לְחֶבְרוֹן — קַפְתָּ אֲבוֹת הָעוֹלָם
וְלַצִּפְתָּ — קַפְתָּ ר' שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי.

מִן הַתְּשׁוּבוֹת שֶׁהִשְׁבִּיבוּ רַבְּנֵי הַדּוֹר עַל הַשְּׂאֵלָה הַזֹּאת
מְבַצְּבֵץ וְעוֹלָה יֵאוֹשׁ מִחֲרִיד וּמוֹעָזָה: "בֵּינוֹן שְׁבַעֲנוֹתֵינוּ הַרְבִּים
נִתְרַבָּה טַבְּרִיָּה — כּוֹתֵב אֶחָד הַרַבָּנִים הַנִּשְׂאָלִים — וְזֶה כְּמָה
יָמִים וְשָׁנִים שְׁלֵא עֵבֵר בָּהּ אִישׁ וְלֹא יָשַׁב בָּהּ יְהוּדִי... אִין
לְהַתְּעַקֵּשׁ וְלוֹמַר שֵׁיִשׁ לָהֶם לְהַמְתִּין, אוֹלֵי יֵשׁ תִּקְוָה שֶׁתְּשׁוּב
וְתַבְּנָה עוֹד כְּבָרְאֵשׁוֹנָה."¹

רַק עֲשָׂרוֹת שָׁנוֹת חָרְבָן הַסְּפִיקוּ לְהַכְנִים אֶת הַיֵּאוֹשׁ
בְּלִבְבוֹת, לְרַפּוֹת אֶת הַיְהוּדִים וּלְהַשִּׁיג אֶת הַתְּקוּהָ הַמְּעוֹדָדָת
הַמְּאֻזָּרָת חֵיל לְמַעֲשִׂים וּלְפַעֲלוֹת. כִּי צָרִים וּמְגֻבְּלִים הָיוּ אֲפָקֵי
הָרְאִיָּה וְהַמַּחְשָׁבָה, וְגַם הָאֲמוּנָה וְהַבְּטָחוֹן בְּכַנְּנוֹ הָאֶרֶץ הָיָה
לְשֹׁטֵר חוֹב שְׁזָמַן פְּרָעוֹנוֹ גְּדֻחָה לְיָמִים רַבִּים, לְעֵדָן וְעֵדָנִים.
וְהִנֵּה לֹא עָבְרוּ יָמִים רַבִּים, לְפִי אֲמַת הַמִּדְּבָר שֶׁל הַהִיסְטוֹרִיָּה,

¹ שו"ת מטה יוסף להר"י יוסף הקויר.

כמוכן, ונתקברר כי יאושם הנה יאוש שלא מדעת. כי הרבה סבות וגורמים רבים גנזוים באוצרו של הקדוש-ברוך-הוא והרבה שליחים למקום לבנות ערי ארץ-ישראל, ועת פקדה באה גם לטבריה. היא נבנתה בקראשונה, וישוב יהודי נאחזו בה ולא פסק מתוכה עד היום, ישוב חי וקיים ומלא תקנה לעתידו של העם, לעתיד מזהיר לעיר ולסביבה בלה.

בסוף המאה החמשית למספר בני ישראל משל בטבריה— אשר¹ „זה שבעים שנה היותה חרבה ושוממה בלי בניה היא יושבת, מאין בה בית כנסת ולא בית מדרש ואין יהודים בתוכה כלל”— השיך טהר אל עמר, בעל בעמיו ונשוא פנים, נדיב לב „ונתרן בממונו, וביתו פתוח לרוחה, ופתו מצויה לעוזרים ושבים לכל אמה ולשון.” ויהי השיך טהר נכבד על כל הערים והכפרים מסביב שהשליטוהו עליהם ויקראו לו „שיך איל משיך” לאמר: „שר השורים.” כי הנה גבור חיל, בעל מרץ ורב פעלים. הוא בער אתרי השודדים והלסטים מן הכדוים אשר ארבו על כל הרף והתנפלו על השירות העוזרות לתמו. וכל הדרכים אשר היו בחזקת סגנה לעוזרי אזרח, היו בימי ממשלתו מסלות לשירות מצויות, ורבים עוזרים ושבים ואין מקלים ואין מתריד, „הולכים וקאים” וכספם צרור בשמלתם ואיש לא יגע בהם לרעה, כי השמיד עם רב מבני הדר יושבי אהלים והטיל את פתחו על כל הסביבה.

השיך טהר נדע והבין את ערכו של ישוב יהודי להתפתחות

¹ זמרת הארץ.

הָאָרֶץ וּלְיִשׁוּבָהּ, וּבְרִצּוֹתוֹ לְהָרִים קָרַן אֶרֶץ מִמְשַׁלְתּוֹ שְׁלַח
מִכְתָּבִים אֶל הָרֶב ר' חַיִּים אַבּוּלְעַפְיָא הַיּוֹשֵׁב בְּאִיזְמִיר לֵאמֹר:
קוּם עֲלֵה רֵשׁ אֶת אֶרֶץ טְבֶרְיָה, כִּי הִיא אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ (לִפְנֵי
חֲרָבָנָה הָיָה רַב בְּטְבֶרְיָה הָרֶב ר' יַעֲקֹב אַבּוּלְעַפְיָא, אָבִי זְקֵנו
שֶׁל הָרֶב ר' חַיִּים אַבּוּלְעַפְיָא).

וְהַשְׁעָה מִצָּאָה אֶת הָאִישׁ הַמְּכַשֵּׁר לָהּ. הָרֶב אַבּוּלְעַפְיָא
מְגֹדוּלֵי הַרְבָּנִים שְׁבַדוֹר וּמְגֹדוּלֵי הַיַּחֲשׁ, בֶּן לְמִשְׁפַּחַת יְהוּדִית
אֲצִילִית בְּסִפְרֵד הַמְתַּיַחֶשֶׁת לְיוֹצְאֵי תַלְצִיו שֶׁל דּוֹד מְלֶךְ יִשְׂרָאֵל,
קָבַל אֶת הַתּוֹמָנָה בְּשִׂמְחָה וּבְרִצּוֹן. חֲבַת הָאָרֶץ אֲשֶׁר בְּעֵרָה
בְּקִרְבּוֹ בְּשִׁלְהֶבֶת אֵשׁ קֹדֶשׁ, הַכְּשִׁירָה אוֹתוֹ לְשִׂאת אֶת סִבַּל
הַבְּנָנֹן, טָרַח וּמִשָּׂאוֹ. אֵלָיו גָּלוּ גַם אַחֵרִים, תַּלְמִידָיו וְסִתָּם
מְעֲרִיצִים וּמְכַבְּדִים, וַיַּעֲלוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת אֶת טְבֶרְיָה
הַחֲרָבָה וְהַתְרוּסָה. (1740 — 5500)

הַשִּׁיחַ טַהַר קָבַל אֶת הָרֶב וְאֶת הַגְּלוּיִם אֵלָיו בְּכַבוֹד גָּדוֹל,
הַלְבִּישׁ אוֹתוֹ לְבוּשׁ מַלְכוּת וְכָל אֲשֶׁר שָׂאֵל לֹא מָנַע מִמֶּנּוּ.
בָּנָה לְעוֹלָם בָּתִּים וְחֲצוֹרוֹת וַיַּקְהֵף אוֹתָם חוֹמָה מְסֻבִּיב, חוֹמָה
לְפָנִים מְחֻמַּת הָעִיר, וַיִּבֶן בֵּית מֶרְחֵץ גָּאָה, וּבֵית בְּנִסַּת
מְפָאָר שָׂאִין בְּמִזְהָר בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְחֲנִיזוֹת לְיוֹם הַשּׁוֹק וְגַם
בֵּית הַבַּד לְעִשׂוֹת שֶׁמֶן שְׁמֵשְׁמִין, וַיַּצֵּו לְסַלֵּל דְּרָכִים וּמְסֻלוֹת,
לְנִטְעַע שְׂדוֹת וּבְכַרְמִים, וְכָל אֲנָשֵׁי טְבֶרְיָה דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים שְׂמִחִים
אֵלָי גִּיל, כִּי הָאָרֶץ שְׁקֻטָה מִפְּחַד רַעָה וְאִין מַחְרִידִי.”

אוּלָּם שְׁלוֹת הָעוֹלָם וְהַמְתַּיַשְׁבִּים לֹא אָרְכָה. שְׁנַתִּים נַחְצִי
אַחֲרֵי בּוֹאֵם לְטְבֶרְיָה, בָּא שְׁלִיחַ מִיַּחַד אֶל הָרֶב אַבּוּלְעַפְיָא
וּבִירוֹ מִכְתָּב מֵאֵת גְּכַבְרֵי הַיְהוּדִים בְּדַמְשֶׁק. הֵם מוֹדִיעִים לוֹ,

כי הפחה המושל בשם השלטון בדמשק מתעתד לעלות בחיל רב למלחמה על טבריה ועל מושלה השיד טהר. בעלי המכתב מקדימים אפוא להודיע לרב על המלחמה הקרויה ומיעצים אותו לעזב הוא וכל הכבודה אשר ברגליו את טבריה בעוד מועד ולעלות לצפת. שם יגייח הפחה משמר צבא לשמר על היהודים ולהגן עליהם עד אם המלחמה.

השיד טהר לא האמין לכתחלה לשמועה שהגיעה אליו בידי הרב אבולעפניא. טבריה היתה סרה למשמעתו של הפחה היושב בצידון, אשר לו מסר השיד המושל את המסים כפי אשר הושט על הערים והכפרים שמתחת שלטונו. לפחה אשר בדמשק לא היתה כל זכות להכנס לרשות שאינו שלו ואינו נמצאת תחת שלטונו. הוא היה בטוח כי הפחה בצידון יגן עליו, והוא גם הבטיח לו בן, ומשום כך לא הזעיק אליו השיד צבא רב מן הסרים למשמעתו, ולא עוד אלא כִּאֲשֶׁר באו אליו מן הערים והכפרים מסביב להתנדב לצבאו, כי שמעו כי מלחמה קרויה לבוא בשערי טבריה, לא קבל את הצעתם ושלח אותם איש לעירו ואיש לכפרו, ורק בצר את העיר והעמיד משמר צבא במנדל אשר בנה. ורק לאחי השיד היושב בעבר הירדן סורחה שלח והודיע לו להיות מוכן בהדרךשו. אולם טעות היתה בידי השיד השר שבטח בפחה מצידון. נראה הדבר שקנוניא היתה בין שני הפחות, ויש יסוד להשערה, כי מאת הממשלה המרכזית היתה שומה. הממשלה קנאה בכבודו של השיד טהר ורצתה להעבירו מן העולם. ויהי כִּאֲשֶׁר לא יכל הפחה בצידון לעשות רעה לאיש היושב

לְבַטַח עִמּוֹ, הַמְּמַלֵּא אֶת חוֹבְתוֹ לְמַמְשְׁלָה בְּאִמוּנָה, נִמְסַר
הַתּוֹפְקִיד הַזֶּה בְּיַד הַפְּחָה בְּדַמְשֶׁק. וְאַמְנֵם הַתְּנַאי הַרְאִישׁוֹן
שֶׁדָרַשׁ הַפְּחָה מֵאֵת טְבַרְיָה הִיא—רֹאשׁוֹ שֶׁל הַשִּׁיד טַהַר
אֶל עוֹמֵר.

וְהָרַב אֲבוּלְעַפְיָא לֹא אָבָה שָׁמַע לַעֲצָה הַיְעוּצָה לוֹ מֵאֵת
נִכְבְּדֵי תִיּוּדִים בְּדַמְשֶׁק לַעֲזוֹב אֶת טְבַרְיָה בְּשַׁעַת דְּחֻקָּה.
בְּהִיזְתּוֹ מִפִּיר טוֹזָה לַשִּׁיד טַהַר שֶׁהִרְבָּה לְהִיטִיב עִמּוֹ וְעַם
כָּל עַדְתּוֹ, לֹא יָכַל לְהַעֲמֹת חֲרָפָה עַל מַטִּיבוֹ וְאִישׁ חֲסִידוֹ
וְ"לְגַרְם אֵיבָה וְשִׁנְאָה לְדוֹרוֹת". וְגַם אֶת קִנְאָת הַגּוֹזִים יָרָא.
כִּי לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹזִים אֶל הַשִּׁיד טַהַר: "מָה תוֹעֵלַת בְּהִבְיָאָד
אֶת תִּיּוּדִים בְּאַרְצָדְךָ אַחַר שְׁלֵעַת כּוֹזֵאת יוֹצְאִים מִן הַמְּקוֹם?"
לֹא בִי שֶׁהֵם לֹא לְמַדּוֹ מִלְחָמָה וְאֵינִם יוֹדְעִים לְתַפְּשׁ חֲרַב,
עוֹד "וַיִּמְסּוּ לִבָּב יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כָּל־כָּבֶם".¹

וּמִלְבַּד כָּל הַטְּעָמִים וְהַנְּמוּקִים הַפּוֹלִיטִיִּים הָאֵלֶּה, לֹא יָכַל
הִיא הָרַב אֲבוּלְעַפְיָא לַעֲזוֹב אֶת טְבַרְיָה, מִשָּׂא נַפְשׁוֹ וַיִּצִיר
כַּפְּיוֹ בְּשַׁעַת צָרָה², "וַתְּרִי כַּמָּה יְגִיעוֹת יְגִיעָתִי וְכַמָּה טְרַחֲוֹת
טְרַחֲוֵי בְּגוֹפִי וּבְמַמּוֹנִי עַד אֲשֶׁר הִבִּיאוּנִי עַד הַלּוֹם לְרֹאוֹת
אֶת טְבַרְיָה בְּיִשׁוּבָה, וְאַנְהָ אֵלַי וְאַעֲזוֹב אֶת עִיר הַקִּדְשׁ וְאֶת
בֵּית הַכְּנֶסֶת הַמְּפֹאָר?" לְמַעַן טְבַרְיָה עִיר חֲמֻדָּתוֹ עוֹב אֶת
כְּהֻנָּתוֹ בְּאִיזְמִיר וַיִּלְךְ לְנוֹעַ עַל חֲרָבוֹת בָּתִּים וְעַל עֲנֵי מַפְלָה
עַד אֲשֶׁר עָלָה בְּיָדוֹ לְקוֹמַם הַרִיסוֹתֶיהָ וְלִבְנוֹת שׁוּמְמוֹתֶיהָ, וְעַתָּה
יַעֲזוֹב אֶת כָּל עֲמֻלוֹ וַיְגִיעֵז לְרִיק וּלְבַהֲלָהּ. "אֵינִן לָנוּ אִפּוֹא
כִּי אִם לְבַטַח בַּה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּחַר בְּאַרְצָה הַזֹּאת, וְהִיא

¹ זְמַרְת הָאָרֶץ. ² שָׁם

אֲשֶׁר עֲזַרְנִי וְנָתַן לִי כַח לִבְנוֹת אֶת טְבַרְיָה בְיָמִים מוֹעֲטִים הוּא
יֵצִילֵנוּ מִן הַבָּאִים לְצוּר עָלֵינוּ.”

דְּבָרָיו שֶׁל הָרַב גִּתְקֵלוּ עַל הַלְּבָבוֹת וְאֵף אֶחָד מִתּוֹשְׁבֵי
הַיְהוּדִים לֹא עֹב אֶת הָעִיר בְּשַׁעַת מְצוּקָה.

וְהַפְּתָה מִדְּמָשֶׁק קָרַב עִם צָבָאוּ, הַשְּׁחִית אֶת כָּל הַסְּבִיבָה
וַיַּעֲמֵד אֶת תּוֹתְחָיו מוֹל הָעִיר לְהַשְּׁחִיתָהּ. שְׂמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה
יָמִים אָרְךְ הַמְּצוּר, הִצָּבֵא הַמְּטִיר אֵשׁ עַל הָעִיר, אֵךְ אֲבָן לֹא
נִפְלָה מִבְּמֵי טְבַרְיָה, וְאֵף אִישׁ אֶחָד לֹא גִזַּק, וַיְהִי הַדְּבָר לְגַם.
אֲחֵרֵי חֲצֵי שָׁנָה חֲדָשׁ הָאוֹיֵב אֶת מִלְחָמָתוֹ, אוֹלָם הַפַּעַם לֹא
אָרְךְ הַמְּצוּר הַרְבֵּה, כִּי מֵת הַפְּתָה בְּמַחְגָּה וְלִטְבַרְיָה הַיְתָה פְּדוּת
וְהִצְלָה, וְהַיְשׁוּב הַיְהוּדִי יֵצֵא מִן הַמִּלְחָמָה שְׁלָם בְּגוֹפוֹ שְׁלָם
בְּמִמּוֹנוֹ, לֹא נֶעְדָר מִמֶּנּוּ אִישׁ וְלֹא חָסַר מִרְכוּשׁוֹ שְׂרוּף נָעַל.

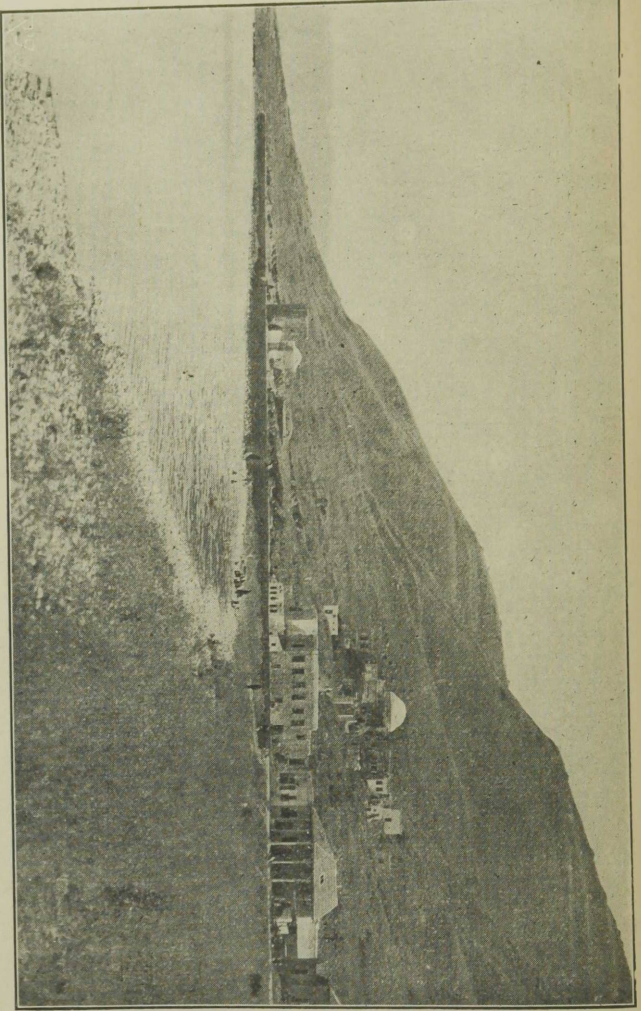
בְּנֵי עֲלִיָּה

ההתעוררות בליטא ורוסן — החלוצים הראשונים — עליית
חסידים בקמון — יחסם אל אחיהם הספרדים — השפעתם
על הישוב — הרעש וחרבן הגליל.

הישוב נצל מפליה. השיף טהר התייחס בחבה אל הישוב
היהודי גם אחרי פטירתו של הרב אבולעפניא. גם בקיו
ויוצאי חלציו של השיף הלכו בדרךיו. במשך ששים שנה
שלטו בטבריה ושָמרו ונהגו על הישוב היהודי. הישוב פלו
היה בן גון אחד, בלם יוצאי ארצות המזרח ונס מארצות
ששפתן ערבית. לבני הישוב לא היה קשה להסתגל למנהגי
הארץ, להרגלי החיים, לאקלים ולאפנים של התושבים ויהיו
באחד מהם ללשון, למנהגים ולנמוסים המקבילים.

היסוד הפלכלי העקרי של הישוב המתחדש היתה התמיכה
המתקבלת מנדיבי הגולה. קפת ר' מאיר בעל הנס, שבטלה
או עברה לערים אחרות בימי חרבנה של טבריה, התחדשה
שוב, והשפעתו הפכירה של הרב אבולעפניא הגדילה והרבתה
את הכנסותיה. היו גם סוחרים, אומנים ובעלי מלאכה בין
המתושבים, אלו ואלו התפרנסו בדחק ובצמצום שרק חבת
הארץ מכשירה את האדם מישראל לעמד בהם.

பெரும்புலையிலுள்ள கி. பி. 18 ஆம் ஆண்டில் கட்டப்பட்ட கட்டிடம்

אַחֲרֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה לְקִיּוּמוֹ שֶׁל הַיְשׁוּב בְּטַבְרִיָּה הִתְחִיל
 לְזַרֵם זָרֵם דָּם חָדָשׁ בְּעוֹרְקָיו. בְּלִיטָא, פּוֹלִין וְרִיסִין הִתְעוֹרְרָה
 תְּנוּעַת עֲלִיָּה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּיַחְוֹד גְּבֵרָה הִתְסַיְסָה בְּתוֹךְ
 מִפְּלֶגֶת הַחֲסִידִים הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר צָפָה וְעֲלָתָה עַל שְׂמַח הַחַיִּים.
 הַיְהוּדִים בְּאַרְצוֹת אֱלֹהִים וְגַם הַסְּפִיקָה לְהַכּוֹת שְׂרָשִׁים עֲמָקִים.
 בְּשָׁנַת תַּקל"ה בָּא הָאֲדַמּוֹ"ר הַמְּפָרָסֵם ר' נַחֲמָן מֵהוֹרְדֹנְקָא
 וְסִיעַת חֲסִידִים אִתּוֹ. עֲשָׂר שָׁנִים אַחֲרֵי כֵן עָלָה לְאֶרֶץ הַצַּדִּיק
 ר' מְנַדִּיל מֵוִיטְבֶּסֶק וּמִשְׁנֵהוּ הֵרֵב ר' אַבְרָהָם מְקַאֲלִיֶּסֶק וְאַתֶּם
 כְּשֶׁלֶשׁ מֵאוֹת גָּפֶשׁ. זֹאת הָיְתָה עֲלִיָּה הַמוֹנִית בְּיָמֵים הַהֵם,
 אֲשֶׁר אֲנִיּוֹת קִיטוֹר טָרֵם נוֹדְעוּ בְּאֶרֶץ, וְרַק סִירוֹת מִפְּרֶשׁ הָיוּ
 פּוֹרְשׁוֹת לָיִם הַגָּדוֹל לְלִבָּת אֵל אֲשֶׁר יִהְיֶה הַרוּחַ.

הַתְּשׁוּקָה הַבוֹעֶרֶת לְאֶרֶץ אֲבוֹת הִתְלַקְּחָה וְהָיְתָה לְשִׁלְהֶבֶת
 שׁוֹפַעַת אֹר וְזֹהַר. הֵם שָׁמוּ אֶת פְּנֵיהֶם צָפָתָה, כִּי שֵׁם חֲלַקַת
 מְחֻזָּקֵק סָפוּן: לְרַגְלֵי הַר גְּבוּהָ בְּכַפֵּר מִירוֹן טָמוּן הַתָּנָא
 ר' שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי. וְשֵׁם עַל הַרֵי צָפָת, עֲמָקֵיהּ וְגִיאֵיּוֹתֶיהּ
 מְרַחֲפוֹת גְּשָׁמוֹת מְהוֹרֹת, אֲצִילוֹת וְקִדּוּשׁוֹת, גְּשָׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל
 חֲכָמֵי הַרְזִים קֶאֱרוּ, אֶלְקָבִין. לוֹרְיָא וְקוֹרְדוֹבִירָא אֲשֶׁר הֶעֱמִיקוּ
 הִרְחִיבוּ אֶת מַעֲיָנוֹת הַחֲכָמָה הָאֱלֹהִית לְהִשְׁקוֹת מֵהֶם אֶת
 הַעֲדָרִים הַצְּמֵאִים לְדַבֵּר הִי.

אוֹלָם יָמֵי שְׁבַתֶּם בְּצָפָת לֹא אָרְכוּ. רוּחַת הָיְתָה הַשְּׂמוּעָה,
 כִּי לְעוֹלָם הַחֲדָשִׁים, הַמּוֹנִרִים בְּבִגְדֵיהֶם, הַלִּיכּוֹתֵיהֶם וְלִשְׁוֹנֵם,
 יֵשׁ בְּסֶף רַב וְתוֹמָכִים רַבִּים בְּגוֹלָה. הַמְּשַׁלָּה הַמְּקוֹזְמִית
 הִלְהוּטָה אַחֲרָי בְּצַע הַכְּבִידָה עֲלֵיהֶם אֶת עָלָה מִיַּד בְּבוֹאֵם
 לְאֶרֶץ. הַטִּילָה עֲלֵיהֶם מִסִּים רַבִּים, וּבְעֶצֶם הַחֲדָשׁ הִרְאִישׁוֹן

לעלותם לארץ מכרמים היו לתת לפחת עכו שני שלישים
מכל רכושם. נראה הדבר, כי גם אצל אחיהם היהודים
הספרדים תושבי צפת לא מצאו את היחס הנלגב של הכנסת
אורחים. ובאותה שעה משלו בטבריה יורשיו של השיד טהר
אשר לבם טוב לישראל, ויעזבו בגי השירה ורבים בראשם
את צפת וישבו בטבריה.

חכמי טבריה ונכבדי היהודים קבלו את העולים החדשים
בכבוד והתהלכו עמם בתבה. הם לא שעו גם למכתבים
המדברים בגנותם של החסידים, שהגיעו אליהם מאת רבני
ה"מתנגדים" אויביהם בארצות הגולה. רבים ממנהגי החסידים
הזמים למנהגי ספרד, גם התפלה שהם מתפללים היא בגנח
ספרד ולא בגנח אשכנז. שאויביהם המתנגדים מחזיקים בו.
"הצד השונה" הזה הזעיל גם להתקרבות בין החסידים מקרוב
באו ובין הספרדים תושבי העיר מראשית הנסד הישוב החדש
בטבריה. וראש השירה האדמו"ר מויטבסק, הנערץ על פני
כלם, השתדד עם אחד מחכמי הספרדים בקחתו את בתו לבנו
יחידו לאשה. תורת החסידות פתחה בין המחזיקים בה את
הרגש של אהבת רעים. החסידים ידעו בשעת הצורך לצמצם
את צרכיהם. וכאשר פוצה בצפת מחלה שהפילה חללים
רבים, והמוזגים מתושבי העיר ברחו לטבריה, ספקו להם
החסידים את צרכיהם ושקעו על ידי כך בחובות עצומים.
צדקותם וחסידותם, מוסרם הנעלה ואהבת ישראל הפועמת
בקרבתם חבבו אותם על התושבים ועזרו בהם רגש הזקרה
והערצה. וגם הם כבדו והעריצו את אחיהם הספרדים.

במכתביהם ששלחו לחוץ לארץ העידו על תושבי טבריה
הספרדים, כי הם „צדיקים גמורים“, ורבים הגדול האדמו"ר
מויטבסק זכר את הספרדים בצואתו אשר צוה לבנו ולהמון
מעריציו ודרש מהם „שלא ידקדקו עם הספרדים, יהיה איה
שיהיה“.

טבריה היתה למרכז העליה התסידית, והישוב הלך וגדל.
אליה נהרו לבלות בה את שארית החיים עלי אדמות ולהקן
את פגימת הנשמות. ירושלים לא שמשה בימים ההם מקלט
לעולים. הממשלה המקומית היתה פרועה לשמחה, ביחד
עם התושבים הפראים צררו את היהודים, ביחוד לא יכלו
האשכנזים לעמד מפני זעם רשעתם ויכרחו מחמת המציק.
מולה של טבריה גרם לה שגם מרד הפלחים והדרוזים,
אשר החריבו ערים וכפרים ואת יושביהם שדרו — לא פגע
בה לרע. בטבריה לא גזלו ולא שדרו ולא נגעו ברכוש
הפרטי. הם רק הטילו מס על הקהלה, וכאשר נברה יד
אברהים פחה הוציא את בלעם מפיהם, ומכרחים היו להתנור
את אשר לקחו מן הקהלה. אולם רעש האדמה שהיה בשנת
תקצ"ו לא פסח על טבריה. מחצית העיר נהרסה כליל ויתר
הבתים גזקו במדה מרבה. באלף יהודים מצאו את קברם
מתת עיי המפלת של הבתים שנפלו ביום זעם, ואלה שגשגרו
בתיים ברחו אל ערים אחרות ויתישבו בהן.

יא

אחר הרעש

שנויים במצב המדיני — הישוב בירושלים — האקלים
במדינה ומצבה ההיגייני — מחלות ואפידמיות — השפעת
התנועה הלאומית על בנין מדינה — המושבות העבריות
בסביבת מדינה בשנות המלחמה.

בקשי גדול נבנתה מדינה אחרי חרבן הרעש, אף כי הישוב
שנשארה בה התאמץ להחזיק מעמד. ששעשרה שנה אחרי
הרעש היתה מדינה "חרבה ושוממה, אבדיה שחורות כאלו
היו לשרפת אש, ואין אדם וכל לילה מסכנת הערבים, אלא
בזמן השירה הזלכים עם רב מאד בלנית שמירה". ועוד שנים
רבות אחרי כן היה הישוב במדינה עזוב ומדלדל.

והרבה סבות גרמו לדבר. לפני הרעש היתה מדינה מרבו
לעולים, יען כי המצב הפוליטי הנרוע בירושלים ובצפת,
שרירות לבם הרע של התושבים הערבים, ההתעללות הפראית
בעולים יהודים הטו את זרם העליה למדינה.

אולם בשנים הראשונות למאה התשע-עשרה בא שנוי
במצב הפוליטי של הארץ. ממשלות ארפה התחילו להראות
תשומת-לב לארץ-ישראל ולתושביה. הממשלות הכבירות מנו
בירושלים קונסולים להגן על גתיגיהם ולעורר את הממשלה

על כל חמם ועול הנעשה בארץ. ואז בא רוח והצלה גם ליהודים. הם חדלו להיות מרמס לפראותם של התושבים הערבים ושרירות לבם הרע. יש דין ויש דין. ועל כל עול וחמם מביאים במשפט.

הישיבה בירושלים נעשתה נוחה יותר. וגם היהודים האשכנזים, אשר בהם הרבו הערבים להתעלל, זקפו ראש. הערבים גלגלו עליהם חזב ישן ורבית קצוצה מפרות שלפני מאה שנה, שרפו את בתיהם אשר בתצר החרבה וגם התנבלו עליהם להמיתם, ובקשי גמלטו מירושלים. עכשו הגישו היהודים האשכנזים את דבריהם לשלטונות הגבוהים וגם זכו בדינם, ועל פי פקדת המלך החזירו להם את החצר ואת הבתים, ויבנו שם את בית הכנסת הידוע בשם בית הכנסת של החרבה.

עם בוא השנויים החשובים האלה במצב המדיני לא יכלה טבריה להתחרות במשיכת עולים חדשים לא רק עם ירושלים אלא גם עם צפת הקרובה לה. ירושלים היא מרכז נענועיו ויצירת חלומותיו של העם העברי הנשאת על שפתיו שבע ביזם ועזלה על ראש כל שמחה וברגעי יגון ועצב. ומה העיר והכרף אשר תדמה ותשנה לה! כמעט שבת נוגש ועיני כל ישראל נשואות אליה ומקצוי ארץ יגהרו לחזות בוו קדשה. אבל גם עם יתר הערים, שאינן עולות בקדשתן עליה, לא יכלה עוד טבריה להתחרות בכלח המשיכה שלה. אמנם במבנה הפלפלי לא נגרע חלקה של טבריה מיתר הערים, גם בהן התקיימו התושבים בעקר על החלקה הבאה

מן הקפות השונות ועל התמיכה של הישיבות. הישוב בטבריה ככל שגדל מתוכו, השתדל לבסס את התמיכות האלה ששמשו יסוד לכלכלת התושבים בכל עיר. מלבד קפת רבי מאיר בעל הגם יסדו גם את הישיבה אשר גם עליה שמו של התנא נקרא, ויתנו לה שם על פני חוץ.

עם כל זה לא יכלה טבריה עמד בפני ההתחרות של ערים אחרות העולות עליה במעלותיהן האקלימיזת ויתרונותיהן הטבעיים. טבריה יושבת מאזת מטרים למטה משטח פני הים. בימות החמה, הנמשכים בשמונה חדשים, החם גדול מאד. האויר מתניק. בגיטו היהודי ונצרותו ומהקפות חומה קשה להשיב רוח. והעולים של המאה הנזכרת לא מארצות המזרח המפגרות והמעפשות באו, מארצות העומדות על מדרגת תרבות אחת עם ארץ ישראל העברית הנתונה לשלטונה של תרקה. רב העולים באו מארצות ארפה המתקדמת, ואין כל פלא אם הם בכרו את אויר ההרים הצח והקריר, המשיב נפש, של ירושלים, חברון וצפת על אוירה המתניק והחם הגדול של הגיטו היהודי בטבריה.

ואמנם המצב ההיגייני של טבריה היה רע עד התקופה האחרונה. פעם בפעם גשמע מטבריה קול מאניה כי החל הנגף, מחלות פורצות ומפילות חללים. והגיע הדבר לידי כד, שהנהלת הקהלה תיתה במשך עשרות שנים מסורה בידי רופאים, אשר השגיהו על בריאות התושבים.

שנוי לטובה התחיל להיות נכר לפני שלשים שנה בערה. התנועה הלאומית, תנועת התחיה שהתעוררה בגולה, הביאה

צרי מרפא בכנפיה גם לטבריה המתנגנת והפיחה רוח חיים בתושביה המדכאים. מסביב לטבריה נוסדו המושבות העבריות: יבנאל, מלחמיה, מסחה בדרום-מזרח ומצפה במערב על ידי הברון רוטשילד, אחר כך נוספו גם הקבוצות בנרת ודגניה על ידי ההסתדרות הציונית, ומצפון — החנה מגדל מיסודם של ציוני מוסקבה. טבריה היתה מרכז עירוני להקף של ישוב כפרי עברי מסביב. בתוך הישוב הצמוק והרזה, המעורר תאניה כל היום, בתוך כפופי הגו הזלכי שחוח נראו פנים חדשות שזחקות, צעירים וקופי קומה, בעלי תרבות, מלאי תקנה, נאדרי הרעיון הלאומי וחדורי הכרה מעודדת כי הם בונים מקלט לעמם הנרדף, כי ראשונים הם ליוצרי מולדת לעם. והתעוררה תנועת מסחר עם הישוב שנוצר מסביב. האפרים משדרי אדמתם הביאו את יכולם העירה וקנו בה את צרכיהם. ונדמה היה, כי שחרה של טבריה בוקע והולך וארוכתה מהרה תצמח.

והנה פרוצה מלחמת העולם, איתני תבל רגזו, המו רעשו ממלכות. סהומה ומבוכה באה לעולם. ארץ-ישראל, שבברכה הגדול ובצורות שונות ינקה את קיומה מן הגולה. נקרעה פתאם מן העולם הגדול וגם נסתפה בגורם נחשולי הדמים. הגיוס האכזרי לטבח הדמים שכל אלפי משפחות, והרעב פרש את שלטונו בארץ.

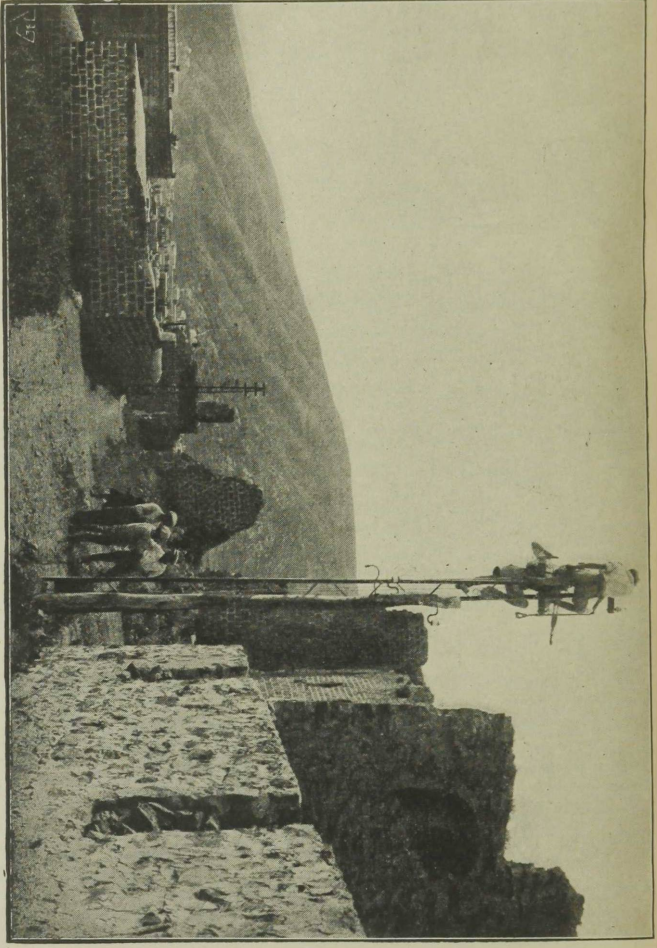
לעמת המצב הרע הזה אשר ביהודה שפר חלקה של טבריה, בהיותה מקפת ישובים של אפרים יהודיים ושרות געבדים אשר נתנו יכול לרב. בטבריה לא היה מרגש הרעב,

ולא עוד אלא למחיה היתה לעם רב, למאות ולא לפים נפשות
מישראל אשר לא מתושבי העיר הם.

כי היתה טבריה מקלט לאלפי אנשים מיהודה, מעריה
ומושבותיה אשר גלו מבתיהם בגזרת הדיקטטור העריץ ג'מל
פחה או נדרו מפני הגיוס. טבריה קבלה את הגולים ברחבת
אחיים. לא לתנם חנכה על ברביהם של רבי החסידים. מדת
הכנסת אזרחים של תושבי טבריה היתה למופת. עגנים היו
אחינו שבטבריה, קשה היה להם להפקיע את עצמם מן העני
והסבל, ועל אחת כמה וכמה לעזר לאזרחים, ואף על פי כן
לא מנעו מאחיהם הנודדים את העזרה המקסימלית שהיתה
ביבולתם. צמצמו את עצמם כדי לפנות מקום לגולים אשר
נדרו מקנם. גהלו אותם בעצות, בידיעות ועזרו להם להסתתר
מפני מבקשי נפשם.

בזמן המלחמה נפתח בטבריה מטעם ועד החנוך בית-ספר
עברי. המורים והפקידים ויתר המשפילים שבין הגולה
השפיעו הרבה על התושבים. אל בית-הספר שנתפתח לצרכי
ילדי הגולים נכנסו הרבה מבני התושבים העקריים. צלצול
הלשון העברית נשמעה ברחובות טבריה מפני תינוקות של
בית רבן וחתר תתירה עמקה תחת שלטונה של הלשון
הערבית המדברת בפי הספרדים, והצרה את צעדיה של הלשון
הערפתית אשר חברת כ"ח ומזריה עסקו בהפצתה. וגם
אחרי המלחמה, לאחר שהגולים והנודדים שבו למקומותיהם,
נשאר בית הספר לספק את צרכי ילדי המקום, וטבריה גם
היא נכנסה ברשת החנוך העברי הלאומי של ההסתדרות הציונית.

မြန်မာ့ ဗုဒ္ဓဘုရား

טְבִירָה אַחֲרֵי הַמַּלְחָמָה

יָשׁוּב יֵשׁוּב וְיָשׁוּב חֲדָשׁ — תְּנוּעַת בְּנֵי — יֵצִיֵּא מִן הַגִּיטוֹ —
 הַשְּׂאִיפָה לְמִרְחָב — מִבְּנֵי הַבָּתִּים — שְׁפוּרִים וְשִׁבְלֹלִים —
 מִצֵּב הַבְּרִיאוֹת — הַיְשִׁיבָה בְּטְבִירָה גִזְחָה וְנִעִימָה.

יֵשׁ צִרְף לְהַגְדִיר בְּיָתֵר דִּיּוֹק אֶת הַמְשֻׁגִים יָשׁוּב יֵשׁוּב וְיָשׁוּב
 חֲדָשׁ, שְׂאֵנו מְשַׁמְשִׁים בָּהֶם בְּיָחַס לְעִבּוּדָה הַיְשׁוּבִית שְׁנַעֲשֵׂתָה
 וְנַעֲשִׂית בְּאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל. כִּי אִין בָּאֵן הַגְּדֵרֶת הַזְּמַן בְּלִבְדָּה, — זֶה
 קָדָם וְזֶה מְאַחֵר. הַהִבְדֵּל בֵּין יָשׁוּב יֵשׁוּב חֲדָשׁ מִנְחָה גַם
 בְּעֵצֶם הַיְשׁוּבִים הָאֵלֶּה, בְּאַפְסִים וּבְשְׂאִיפוֹתֵיהֶם.

הַיְשׁוּב הַיֵּשׁוּב הוּא יֵשׁוּב בְּאַמְתָּה, וְאִינוּ אֵלֶּא הַמְשֻׁד מִן
 הַמְּצִיאוֹת שְׁקֻדָּמָה לוֹ. הַהִבְדֵּל בֵּין הַיְשׁוּב הַזֶּה וּבֵין הַמְּצִיאוֹת
 שֶׁהֵיטָה קִימַת גַּם לְפָנָיו הוּא רַק בְּשֻׁנוּ בְּעֵלִים בְּלִבְדָּה. דִּי הֵיטָה
 לְבִזְיֵי הַיְשׁוּב הַיֵּשׁוּב שֶׁהִפְקִיעוּ אֶת עֲצָמָם מִן הַזְּקָה לְבָתִּים
 שֶׁבְּעֵלֵיהֶם עֲרָבִים. הַשְּׂאִיפָה הֵיטָה לְשִׁבְתָּה פַחַת קוֹרֶת בֵּית
 מְשֻׁלָּהֶם בְּסִבִּיבָה שְׁכֵלָה יְהוּדִית, אֲבָל הֵם לֹא שְׁנוּ מִן הַמְּטַבֵּעַ
 שֶׁטְּבָעוּ הָעֲרָבִים בְּבִנְיָן הַבָּתִּים וְהַשְּׁכֵנּוֹת. אוֹתָן הַסְּמָטוֹת
 הַצְּרוֹת מְחֻסְרוֹת אוֹר וְאִוִיר, וְאוֹתָם הַבָּתִּים הַבְּנוּיִים בְּלִי מְכַנִּית
 וּבְלִי קֶצֶב. אוֹלָם הַיְשׁוּב הַחֲדָשׁ הוּא חֲדָשׁ לֹא רַק מִצַּד הַזְּמַן
 בְּלִבְדָּה אֵלֶּא גַם מִצַּד עֲצָמוֹ. בְּנִיגֵי הַיְשׁוּב הַזֶּה אִינָם הַנְּמַת

המציאות הקודמת והעמקה נאמנה לה. להפך, הוא משמש
הנמא לאחרים.

לישוב חדש מבחינה זו נכתה גם טבריה. מיד אחרי
המלחמה התעוררה תנועה לחרג ממסגרות הגיטו וסמטאותיה
הצרות ולצאת למרחב. המעוררים בדבר היו פה כמו בכל
מקום אחר, מחוגי האינטלגנציה שנשארו בטבריה גם אחרי
המלחמה. מורי בתי הספר העברים והפקידים המשמשים
במוסדות הלאומיים הם היו גם החלוץ העובר לפני המחנה,
אליהם נצטרפו מן הנבזנים שבין התושבים, סוחרים ואנשי
מעשה, ויחד העפילו לעלות על אחת הנקעות המכתירות את
טבריה מצד הצפוני-מערבי. אותה בחרו לבנות עליה שכנה
חדשה, אשר קראו לה בשם קרית שמואל על שמו של
הנציב הראשון ליהודה.

תל-אביב של טבריה.

אולם לפני גשתם לבנות את השכנה החדשה היו צריכים
לעמד קדם כל על מהותם של המגרעות והתקרונות של טבריה
הישנה, אשר הקשו כל כך על הישוב בה ואשר היו הגורמים
לכל הלקויים וההיגייניים ולמחלות שפרצו לעתים תכופות.
הם בדקו ומצאו, כי מלבד רחובותיה הצרים וסמטאותיה תכרי
אור ואויר, היו לטבריה הישנה שתי מגרעות עקריות, שמן
ההכרח הנה להרחיקן מן השכנה החדשה מתחלת בנינה.
בזני טבריה הישנה לא ידעו לכונן את הרוחות בבנין
בתיהם. הפתחים והחלונות היו פזניים דוקא לצדדים שאין
הרוחות מצויים בהם, נמצא שגם מעט האור והאוויר שתעו

בְּרַחֲבוֹת הַצָּרִים לֹא יָכְלוּ לְהִלָּךְ לְתוֹךְ חֲדָרֵי הַבָּתִּים פְּנִימָה
מִפְּנֵי הַקִּירוֹת הַפְּתוּמִים שֶׁסָּגְרוּ בְּעֵדָם מֵעַבְר.

וְעוֹד הֶסְרוּן גָּדוֹל מְאֹד הָיָה לַטְּבַרְיָה הַיְשָׁנָה. לְעֵתִים תְּכּוּפוֹת
מְאֹד הָיוּ הַתּוֹשָׁבִים חֲסָרִים מִיָּם לְשִׁתְיָה וְלִרְחִיצָה. אֲמָנָם טְבַרְיָה
בְּנוּיָה עַל שְׁפָתוֹ שֶׁל יָם כְּנֶרֶת, אֲשֶׁר מִימּוֹ טוֹבִים וְנוֹחִים
לְשִׁתְיָה, וְאֵף עַל פִּי בֵּן לֹא הָיָה לַתּוֹשָׁבִים מִיָּם בְּשִׁפְעוֹ. כִּי
טָרְחָה יִתְרָה וְקָשָׁה הָיְתָה בְּהִסְפֶּקֶת הַמַּיִם אֶל הַבָּתִּים. לֹא כָּל
הַתּוֹשָׁבִים יָכְלוּ בְּעֵצְמָם לַטְרַח וּלְהִסְפִּיק הַמַּיִם אֶל בְּתִיָּהֶם, עַל
פִּי רַב הָיוּ מִשְׁתַּמְשָׁוִים בְּעַרְבִים אוֹ בְּעַרְבִיּוֹת, שְׂלֵא הָיוּ מְצוּיִים
בְּכָל שְׁעַת הַצֶּרֶךְ.

לֹא קָשָׁה לְשַׁעַר מַה זֶה חֲסֵר מִיָּם בְּאַקְלִימָה שֶׁל טְבַרְיָה,
הַמְעִיף וּמִגֹּעַ אֶת הָאָדָם. הַזְעָה מְצִיפָה אֶת הַגּוֹף, וְאִין כָּל
פְּלֵא אִם פַּעַם בְּפַעַם הָיוּ מִחֲלוֹת פּוֹרְצוֹת בְּעִיר. אוֹלָם בְּשִׁבִיל
הַיְשׁוּב הַחֲדָשׁ הַמִּתְפוֹנֵן לְהַבְנוֹת הָיְתָה שְׂאֵלַת הַמַּיִם חֲמוּרָה
וְחָרִיפָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר לַתּוֹשְׁבֵי טְבַרְיָה הַיְשָׁנָה, כִּי עַל בֵּן הַתְּרַחֲקוֹ
בְּנֵי הַיְשׁוּב הַחֲדָשׁ הִרְבֵּה מִן הַיָּם וְהַעֲפִילוֹ לְעֵלוֹת עַל גְּבֻעָה
גְּבוּהָה עֲשָׂרוֹת וְאוֹלֵי מֵאָה מְטָרִים מִן הָעִיר הַיְשָׁנָה.

עַל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה, שֶׁהָיוּ מִיְחֻדוֹת לַטְּבַרְיָה הַיְשָׁנָה, עָמְדוּ
בוֹנֵי הַיְשׁוּב הַחֲדָשׁ וְגַם מְצִאוּ תַקּוּן לָהֶן. הַבָּתִּים בְּקֶרֶת
שְׂמוּאֵל בְּנוּיִים עַל מְגֻרְשִׁים גְּדוֹלִים רַחְבֵי יָדַיִם, הִרְחִיבוּ רַחְבֵי
וּמוֹצָפִים אֲוִיר וְאוֹר. וְגַם מְבַנְּהַם הַבָּתִּים מְכֻוֵן לְאַקְלִימָה חֲמֵם
שֶׁל טְבַרְיָה. הַחֲלוֹנוֹת וְהַפְּתָחוֹת פּוֹנִים לְצַד דְרוֹם וּלְצַד מְעַרְב,
שְׂרוּחוֹת מְנַשְׁבוֹת בָּהֶם. וְכִיּוֹן שֶׁבְּטְבַרְיָה אִין הַחֲלוֹנוֹת נִסְגָּרִים
רַב יָמוֹת הַשָּׁנָה לֹא בִיזִים וְלֹא בְלִילָה, בּוֹקֵעַ לְתוֹךְ הַחֲדָרִים

רוח פְּרָצִים מְשׁוּבָּב גָּפֶשׁ וּמְנַקֶּה אֶת חֲדָרֵי הַבַּיִת מְכַל לְכַלּוֹד
שֶׁדָּבַק בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם בְּקִירוֹת הַבַּיִת וּבַפְּנּוֹתָיו הַנִּסְתָּרוֹת וְהַנִּגְלּוֹת,
אֲשֶׁר הָיוּ כֹּל הַיָּמִים מְקַלֵּט לְבָצִילִים מְעוֹרְרֵי מַחְלּוֹת.
גַּם לְשֵׂאֵלָה הַשְּׂנֵיָה, הַחֲמוּרָה וְהַקְּשָׁה בְּיוֹתֵר, גִּמְצָא הַפְּתָרוֹן
הַרְצוּי וְהַמְּחֻלָּט. לֹא בְּכַתֵּף וְלֹא בְּסוּסִים וּבַחֲמוּרִים אֲלֵא
בְכַח שֶׁל קִיטוֹר מוּבָאִים הַמִּים אֶל הַבַּתִּים, עַל יְדֵי רֶשֶׁת צְנוּרוֹת
הַפְּרוּשָׁה עַל פְּנֵי כָּל הָעִיר. וְכֹוּ בּוֹנֵי הַיִּשׁוּב הִתְדַּשׁ וּזְכוּת זֶו
נִתְגַּלְגַּלָּה עַל יָדָם. הַסְּדוֹר הִתְדַּשׁ שֶׁל הַסְּפָקַת הַמִּים אִינוֹ
מְצַטְמָצֵם בְּקִרְיַת שְׂמוּאֵל בְּלִבָּד אֲלֵא מִקִּיף גַּם אֶת יָתֵר חֲלָקֵי
הָעִיר, וְגַם לְטַבְּרִיָּה הַיְשָׁנָה הַיְתֵיהָ הַרְוּחָה בְּשֵׂאֵלָה קִשָּׁה שֶׁהִטְרִידָה
אוֹתָם כָּל הַיָּמִים.

וְגַם תְּנוּעַת הַבְּנֵי לֹא נְצַטְמָצְמָה בְּגִבּוּלוֹת הַשְּׂכֵנָה קִרְיַת
שְׂמוּאֵל שֶׁהֵיְתָה הַפְּתִיחָה בְּמִצְנָה. נוֹסְפוֹ רְחוּבוֹת גְּדוֹלִים
וְאַרְבָּעִים הַמְשֻׁתְּטָחִים עַל פְּנֵי הַמִּישׁוֹר אֲשֶׁר לְרִגְלֵי הַהָרִים,
וְגַם עַל מְדְרוֹנוֹתֵיהֶם בְּנוּיִים בַּתִּים יָפִים, הַמְּסֻדְרִים בְּטַעַם
אַרְפֵי וְעָרוּכִים בְּכָל הַדְּרוֹשׁ לְבֵן תְּרַבּוֹת. כָּל הַבַּתִּים הִתְדַּשִּׁים
בְּנוּיִים אֲבָן בְּזֹלַת מְסֻתָּת וּמְהַקְצָעָה יָפָה, וְשָׁחֹר תְּאָרָם וְזֶו
הִלְכוּ הַמִּקִּיף אוֹתָם מוֹסִיפִים יָפִי לַבַּתִּים וְלְרְחוּבוֹת. מִתְחַנֵּת
הַחֲשֵׁמֶל שֶׁל רוֹטְנֵיבֶרְג הַבְּנוּיָה גַם הִיא בְּקִרְיַת שְׂמוּאֵל מְצִיפָה
אֶת הַבַּתִּים וְאֶת הַרְחוּבוֹת אוֹר צַח, וְגִיצוּצוֹת אוֹרָם רִמּוֹזוֹת
מְרוֹם הָרִים. הַסְּדוֹרִים הַתְּדַשִּׁים, הַשְּׁפוּרִים וְהַשְּׂכָלוּלִים, מְבַנֶּה
הַבַּתִּים בְּתַכְנִית אַרְדִּיבְלִית מְכֻנָּה לְאַקְלִימוֹ שֶׁל הַמְּקוֹם, וְשִׁפַּע
הָאוֹר וְהָאוֹר הַסּוּבָב אוֹתָם וְחוֹדֵר לְתוֹכָם רָפְאוּ אֶת טַבְּרִיָּה
מְכַל מַחְלוּאֵיהֶי. הַיְשִׁיבָה בְּטַבְּרִיָּה אִינָה קִשָּׁה הַיּוֹם לְבֵן עִיר

אחרת וגם לעולה מקרוב בא. כיום היה אפשר לשבת בטבריה
גם בימות הקניץ החמים בלי להרגיש בקשי האקלים. שלבן
עיר אחרת אי אפשר היה לעמד בו. וכימות הקניץ שאינם
חמים ביותר, הישיבה בטבריה נוחה ונעימה.

טבריה בבנינה ובשוכה החדש מראה בעליל מה גדול
הוא ומה רב ערכו של ישוב יהודי תרבותי לכל הסביבה.
בכל מקום שישוב בזה נמצא—יש תנועה, יש חיים, יש בגון
גדול והתפשטות. וכל מקום שאין ישוב יהודי בו גדון לכמוש
ולקפאון.

האכלסיה בטבריה

מערכת גזעים ודתות — עיר שרבה ישראל — האדמיני-
סטראציה הממשלתית והעירונית — פרנסת התושבים —
לפני המלחמה ולאחריה — ירידה ועליה.

מספר התושבים בטבריה—9000 נפש. אכלסיה מערכת:
יהודים, משלמים ונוצרים. רב התושבים — יהודים. יחסם
המספרי—כשבעים וחמשה למאה מכל התושבים. בהיותה עיר
שרבה ישראל נתמנו עליה אחרי הכבוש מושלים יהודים.
בבחירות לעירייה על פי החק החדש נבחר יהודי לראש
העירייה, והממשלה המקפידה על שווי המשקל, מנתה נוצרי
למושל העיר.

התושבים היהודים מתחלקים לכני העדות המזרחיות, שהם
שני שלישים מן האכלסיה היהודית, ולעדת האשכנזים, כלומר,
יוצאי רוסיה ופולגניה. חלק גדול ונכר מן התושבים היהודים
מתפרנסים גם היום מן הצדקה. חכמי הישיבות של הספרדים
והאשכנזים שתזרתם אומונותם מקבלים תמיכה מן הישיבה,
מלבד דמי החלקה מקפת ר' מאיר בעל הנס. אולם יש בטבריה
גם המון בעלי מלאכה המתפרנסים מאומונותם וסוחרים
השולחים את ידם במקח וממכר.

בשנים שלאחר המלחמה נוסף על התושבים גם חוג
של פועלים שכירי יום. הם עסוקים במלאכת הבנין בתחנת
רוטנברג ובכל עבודה המזדמנת לידם. גם הכביש טבריה-
צמח נסלל על ידי חלוצים שעלו מן הגולה. לפני המלחמה
היתה בטבריה תנועת מסחר גדולה עם תושבי הערים והכפרים
שבעבר הירדן המזרחי. לעתים תכופות היו הפלחים ובעלי
האחוזות בעבר הירדן באים לטבריה למכור את יבול אדמתם
ולקנות בשוקי טבריה את צרכי נפשות ביתם. טבריה היתה
או המתנד והאקספורטר של יבול עבר הירדן למקומות
אחרים. תנועת מסחר זו כמעט שפסקה ביום לגמרי, ואין כל
קשר מסחרי בין תושבי עבר הירדן וטבריה. יש תולים את
השנוי הזה בתנאים הפוליטיים שנתהוו אחר המלחמה
וחושבים, כי מניין שעבר הירדן נקרעה מעם ארץ ישראל ויש
לה ממשלה בפני עצמה, פקעה גם הזקה הכלכלית שהיתה
לה עם טבריה. אולם השערה זו אינה נכונה לגמרי.
להפקעת הזקה הכלכלית של עבר הירדן יש עוד סבות
חשובות יותר מאשר התנאים הפוליטיים.

לפני המלחמה, תחת שלטונה הגרוע של תרפיזה, היה
חבור הדרכים בארץ פרוע מאד. דרכים כבושות וסלולות
לא היו. הכביש ירושלים-יפו היה יחיד בארץ (גם הוא לא
נבנה אלא בזכותו של פרנץ יוסף, קיסר אוסטריה, שבקר
את הארץ לפני חמשים שנה בערך). הנסיעה ממקום למקום
היתה בחמורים, בגמלים או בפרדים. לתושבי עבר הירדן
היתה טבריה העיר היחידה שאפשר היה להגיע אליה, לפי

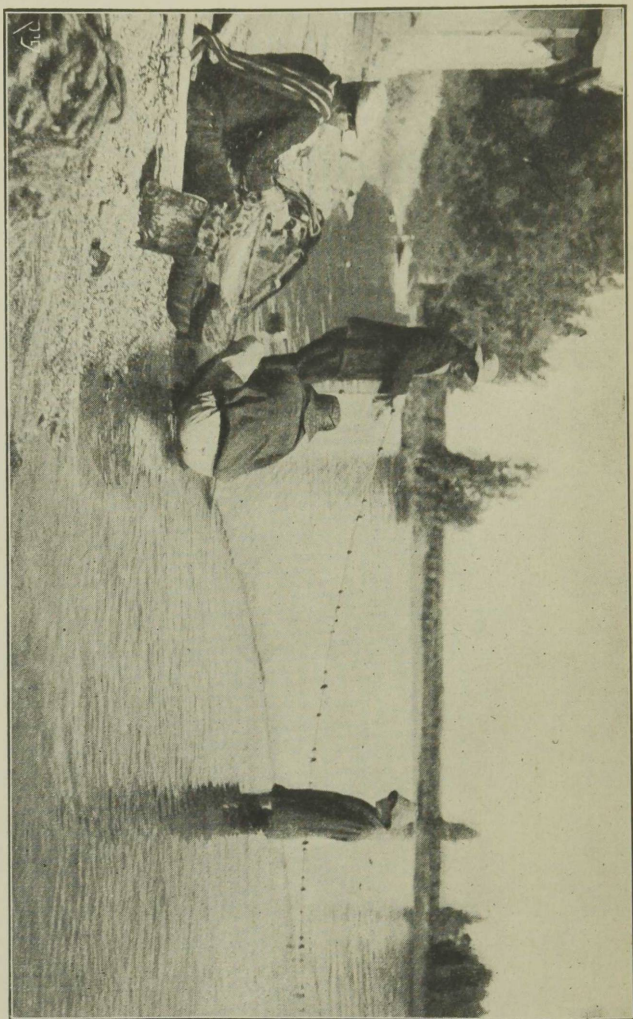
תנאי הנסיעה, במשך יום אחד. לערים אחרות צריכים היו לנסע ימים אחדים, ובהכרח היתה טבריה המרכז לעבר הירדן, שתושביה זקוקים היו לסחרי טבריה שיהיו המתוכים בינם ובין השוק הארצי למכירת יבול האדמה.

בשעת המלחמה סללה גם תרביה דרכים חדשות לצרכי האסטרטגיה שלה. גם מסלת הברזל החגיית העוברת דרך צמח נבנתה בשנים האחרונות שלפני המלחמה, אוגלם כל זמן שהדרכים היו משבשות בנגיסות לא יכלה להתפתח תנועת נסיעה של אזרחים למקומות רחוקים, וטבריה הזסיפה לשמש מרכז בכל ימי המלחמה.

עם השנויים הפוליטיים, שנוי בעלים, שבאו בעקב המלחמה העולמית, התפתחה תנועת נסיעה ממקום למקום במדה רחבה מאד. דרכים חדשות נסללו וכבישים חדשים משתרעים לארצה ולרחבה של הארץ. רשת מסלות ברזל נפרשה, ואוטומובילים עפים וטסים בקפיצת הדרך ומובילים נוסעים ומשאות מקצה הארץ ועד לקצה, ובשביל תושבי עבר הירדן אבד לטבריה כל ערף. בשעות אחדות הם מגיעים עם יבולם לחיפה עיר הנמל, אשר מסתרה פרוץ בארץ. נמצא, שהשכלול וההתפתחות הכללית של הארץ גרם ירידה במסחרה של טבריה.

הדוג בנים בנרת הוא גם היום כמו לפנים מקצע כלכלי חשוב שיש בו כדי לפרגם משפחות רבות. ביחוד עכשו שתבור הדרכים משכלל ואפשר להעביר את הדגים גם לפרקים הגדולים ולא יתקלקלו בדרך. בימי שלטונה של

מללגה סו ל קא סולגה סולגה

תרכייה הנה ציד הדגים מסור בתכירה. סיר הרברט סמואל
בימי נציבותו הפיר בערף הכלכלי של המקצע הזה. וכדי
לתת את האפשרות לכל בעל מרץ לעסק בו, לפתחו ולעשותו
מקור פרנסה לרבים, בטל את חק התכירה, וציד הדגים
בבגרת נעשה חפשי וכל אדם וכל לזכות בו.

ושכלול הדרכים ושפורם הביא גם טובה לטבריה ממקום
אחר. ארץ ישראל היא ארץ עתיקה ומשום כך גם ארץ התירות.
המקומות הקדושים וההסטוריים הפזורים על פני רחבי הארץ
מושכים אליהם תורים מבני אמות וגזעים שונים. בימי התרכים
לא היתה תנועת התירות גדולה. אולם אחרי המלחמה וכבוש
האנגלים נברה התנועה והיא הזלכת ורבה משנה לשנה.
מתחלה, מפני קשי הנסיעה ממקום למקום, היתה תנועת
התורים מצטמצמת בגבולותיה של ארץ יהודה בלבד, והיתה
מגיעה עד ירושלים, בית לחם וחרון. רב התורים, מלבד
העזים ואמיצי הלב שבהם, לא ראו את הגליל, כי לא כל
אחד וכל לקפץ על שוא הרים ועל מרומי גבעות ברביבה
על סוס ופָרָד.

ואולם אחרי שנסללו הדרכים בכל רחבי הארץ והאוויר
מזבילים טסים על מרומי הרים, גבנם גם הגליל בתכנית
התירות, וטבריה היתה לתחנה ולמקום לינה לכל מבקרי
הארץ ומתירה. טבריה מקדשת לא רק אצל היהודים בלבד,
יש בסביבות טבריה מקומות קדושים והסטוריים גם לנוצרים,
ואגדות דתיות מרתפזות על כל הסביבה.

ואמנם מיזם שהתחילה תנועת התירות גם לגליל נבנו

וְנוֹסְדוּ בְּטַבְרֵיהֶם בְּמֵי מְלֹחַ יָמִים וְנִהְדָּרִים, בְּטַעַם אֲרָפִי, אֲשֶׁר
גַּם הַתַּיִרִים מְבַגֵּי מְרוֹם הָאָרֶץ מוֹצְאִים סְפוּק בָּהֶם. כִּיּוֹם יֵשׁ
בְּטַבְרֵיהֶם אֲרָבַעִים בְּמֵי מְלֹחַ, וּמֵהֶם כַּחַמְשָׁה-עָשָׂר בְּעֶרְףָה עֲרוּכִים
וּמְסָדְרִים כְּבָעָרִים הַגְּדוֹלוֹת. עַל יַד בְּמֵי הַמְּלֹחַ מוֹצְאוֹת מֵאוֹת
מִשְׁפָּחוֹת אֶת קִיּוּמָן.

דִּוּן יוֹסֵף נָשִׂיא חָלֵם לִפְנֵי יוֹתֵר מִשְׁלֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְיֹסֵד
בְּטַבְרֵיהֶם וּסְבִיבוֹתֶיהָ מְדִינָה מִיַּחַדָּת לְיְהוּדִים. מִסְבּוֹת שֹׁנוֹת
לֹא עָלָה הַדְּבָר בְּיָדוֹ, אוֹלָם שְׁלֹא מִדַּעַת וְשְׁלֹא בְּמַחְשָׁבָה
הִתְחַלָּה, נַעֲשֶׂתָה טַבְרֵיהֶם אֶחָד הַמְּקוֹמוֹת הַמְּעֻשִׂים אֲשֶׁר הָאֵטְמוּ-
סִפְרָה בָּהֶם כְּלָה יְהוּדִית. מִכָּל צַדֵּי הַיְבֻשָׁה שְׁלָה טַבְרֵיהֶם מִקַּפַּת
כְּפָרִים וּמוֹשְׁבוֹת יְהוּדִיּוֹת. וְגַם בְּשָׁנִים הָאֲחֵרוֹנוֹת נוֹסְדוּ עַל
אֲדָמַת הַקָּרָן הַקִּיּוּמָת אֲשֶׁר בְּסְבִיבוֹת טַבְרֵיהֶם שְׁלֵשׁ נִקְדוֹת
יְשׁוּבִיּוֹת: כְּפָר חֲטִין, מוֹשָׁב הַפּוֹעֵל הַמְּזֻרְחֵי בְּצַד צְפוֹנִית
מְעַרְבִית, וּדְגֻנְיָה ב' וּבִיתְנֵיהָ מִצַּד מְזֻרְחָ דְרוֹם. וְהַנּוֹסֵעַ עֲשָׂרוֹת
קִילוֹמֵטְרִים בְּסְבִיבוֹת טַבְרֵיהֶם יֵשׁ לוֹ הַהֲרָגָשָׁה הַנְּעִימָה, כִּי עַל
אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל הוּא נוֹסֵעַ וְאֹיֵר יְהוּדִי הוּא נוֹשֵׂם.

טְבַרְיָה לְעֵתִיד

הַתְּפִתְחוֹת הַחֲרָשֶׁת וְהַמַּעֲשִׂיָה בְּאֶרֶץ — חֲמֵי טְבַרְיָה —
 קְרִלְסֵבֶד וְטְבַרְיָה — פְּרוֹת הָאֶרֶץ — הַשְּׂקָאֵת רִישְׁנִבְרִין —
 הַטְּבַע וְהָאֶדָם מִשְׁלִימִים זֶה אֵת זֶה.

בְּיַחַד עִם הָעֲבוֹדָה הַיְשׁוּבִית הַכְּבִירָה בְּמַקְצֵעַ הַחֲקֵלָאִי,
 שְׁנַעֲשִׂתָה בְּאֶרֶץ בְּשָׁנִים הָאֲחֵרוֹנוֹת, אַחֲרֵי אֲשׁוּר הַמַּנְדַּט,
 בְּאִמְצָעוֹת הַקְּרָנוֹת הַלְּאִמְיוֹת וְעַל יְדִיהֶן, נַעֲשִׂתָה הַתְּחִלָּה חֲשׂוּבָה
 עַל יְדֵי הָאֵינְצִיטִיבָה הַפְּרָטִית בְּמַקְצֵעַ הַחֲרָשֶׁת וְהַמַּעֲשִׂיָה.
 בְּעָרִים שׁוֹנוֹת בְּאֶרֶץ נִפְתְּחוּ בְּתֵי חֲרָשֶׁת שׁוֹנִים, וְרַבִּים מֵהֶם
 בְּבֵר הַתְּבַסְסוּ בְּמִדָּה מְרֻבָּה וּכְבָשׁוּ שְׁנֻקִים לְתוֹצְרֵתָם בְּאֶרֶץ
 וּבְחוּץ לְאֶרֶץ.

עֲבוֹדָה יְשׁוּבִית זוֹ יֵשׁ לָהּ פְּרִסְפֵּקְטִיבָה רְחֵבָה וּמְזִהִירָה.
 עִם הַתְּפִתְחוֹת הָאֶרֶץ, עַל יְדֵי כְּבוֹשׁ דְּרָכִים וְסִלּוֹל מְסֻלּוֹת,
 וּבְיַחַד אַחֲרֵי הַבְּנוֹת נְמֻלָּה שֶׁל חֵיפָה, יֵשׁ לְקוֹזֹת כִּי לְאֵינְצִי-
 טִיבָה הַיּוֹצֵרֵת שֶׁל הָעַם הָעֵבְרִי יִפְתְּחוּ כְּרִים גְּרַחְבִּים לַפְּעֻלָּה,
 וְחֲרָשֶׁת הַמַּעֲשִׂיָה, אֲשֶׁר הִיְתָה גַם מְשֻׁלַּח יָדוֹ בְּגוֹלָה, תִּהְיֶה
 לְמַתְיָה לְעַם רַב גַּם בְּאֶרֶץ, וּבְיַחַד עִם זֶה גֹרֵם כְּלָפְלִי חָשׂוּב
 לְגִדּוּלֵן הַמְּהִיר שֶׁל הָעָרִים, לְשִׁבְלִילֵן וּלְשִׁפּוּרֵן.
 עַד עֲכָשׁוּ פְּסָחָה הַמַּעֲשִׂיָה עַל טְבַרְיָה. כָּל הַנְּסִיזוֹנוֹת שְׁנַעֲשׂוּ,

בין שהצליחו בין שנכשלו, נעשו בְּיַתֵּר הָעָרִים. טְבַרְיָה לא הצליחה וגם לא נכשלה. היא לא נתנפּתה בְּאֵלֶּהָ, וַיֵּשׁ לְחֶשֶׁב שָׁנָם בְּעֵתִיד לא תכנס טְבַרְיָה לְרִשְׁיַמַּת הָעָרִים, אֲשֶׁר הִחְרַשְׁתָּ וְהִתְעַשְׂיָה יִמְצְאוּ שָׁם קֵן לָהֶן. מִצַּד מַצְבֵּה הַגְּאוֹגְרָפִי אֵין טְבַרְיָה מִסְגֵּלָה לְתַעֲשִׂיָה הַשּׁוֹאֵפֶת לְמַרְחָבִים. לְעַמַּת זֹאת יֵשׁ לְטְבַרְיָה אוֹצְרוֹת, סְגֻלוֹת טְבָעִיזוֹת מִשְׁלָהָ, שֵׁישׁ בְּכֶחֶם לְהִיזוֹת לְטְבַרְיָה אֵת אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה הִחְרַשְׁתָּ וְהִתְעַשְׂיָה לְעָרִים אֲחֵרוֹת.

הַמַּעֲיָנוֹת הַחֲמִים אֲשֶׁר בְּטְבַרְיָה בְּרַכָּה בָּם לְעִיר. עוֹד בְּיָמִים קְדוּמִים יִדְעוּ כִּי חֲמֵי טְבַרְיָה רְפָאוֹת תַּעֲלֶה בָּהֶם לְמַחֲלוֹת שׁוֹנוֹת. הַרְמַב"ם וְהַרְמַב"ן, שִׁשְׁנֵיהֶם הָיוּ רוֹפְאִים מְצַיְנִים בְּיָמֵיהֶם, מֵזִנִּים אֵת הַמַּחֲלוֹת הַמְתַּרְפָּאוֹת עַל יְדֵי הִרְחִיצָה בַּיָּמִים הָאֵלֶּה וְעַל יְדֵי שְׁתֵּיתָם. גַּם לְפִי דַעַת הַרוֹפְאִים בְּיָמֵינוּ יֵשׁ לָהֶם לְחֲמֵי טְבַרְיָה סְגֻלוֹת מְרַפָּא רַבּוֹת.

עַד הַיּוֹם בָּאִים לְהִתְרַפָּאוֹת בְּחֲמֵי טְבַרְיָה וְלְהִתְרַחֵץ בְּמַרְחֲצָאוֹתֵיהֶם מְקַצּוֹת הָאָרֶץ וּמְהַאֲרָצוֹת הַשְּׂכֵנּוֹת. מֵאַרְפָּה אֵין בָּאִים. הַרְשָׁלָנוֹת וְרַפְיוֹן הַיְדִים שֶׁל הַמְּמַנִּים עַל מַעֲיָנוֹת הַרְפּוּאָה הָאֵלֶּה, הַזֶּהְמָא שֶׁל הַסְּבִיבָה שֶׁמִּפְרֶת הִיא בְּיָדָם מִיָּמֵי שְׁלִטוֹן הַתַּרְבִּים וְחֶסֶר הַרְנוּחוֹת הַטּוֹבוֹת, מְנַעוּ אֵת הָאִישׁ הָאֲרָפִי מִהִהָנוֹת מִסְגֻלוֹת הַמְרַפָּא שֶׁל חֲמֵי טְבַרְיָה. וְהִנֵּה בְּיָמֵים הָאֲחֵרוֹנִים בָּא שְׁנוֵי בְּעָלִים בְּמַעֲיָנוֹת הַרְפּוּאָה שֶׁבְּטְבַרְיָה, אֲחֵרֵי מִשָּׂא וּמִתָּן מִמֶּשֶׁד וְדִיגֵי וְדַרְרִים גְּמַסְרוּ הַמַּעֲיָנוֹת הַחֲמִים בְּטְבַרְיָה בְּחִכְיָה לְקַבּוּצַת אַנְשִׁים הַיּוֹדְעִים אֵת עָרְכָם שֶׁל הַמַּעֲיָנוֹת הָאֵלֶּה לְהִתְפַּתְחוֹת הָעִיר וְהַסְּבִיבָה. הַחִכְיָה שֶׁגְּמַסְרָה לָהֶם לְזֶמֶן אֶרֶץ תִּתֵּן לָהֶם אֵת הָאֲפָשְׁרוֹת לְהַכְנִים אוֹתָם

השכלולים והשפורים, אותם הסדרים והרנחות שיעשו את
הרחיצה במעונות האלה נוחה ונעימה גם לאדם ארפי המבקר
את יתר מקומות הרפואה המודרניים אשר בארץ.

ומעלה יתרה לטבריה, שאין אמה מוצא דגמטה במקומות
מרפא אחרים, שהעונה שלה ארבה מאד ונמשכת כשמונה
חדשים שלמים, עד חדש סיון. הנשמים אינם מעכבים בעד
הרחיצה. הישיבה בטבריה בימי הסתו ובימי החרף נוחה
ונעימה, ואם יכנסו כל השפורים והשכלולים הדרושים ותקבע
השגחת רופאים, אין טוב ונעים מאשר לשבת בימים אלה
בטבריה ולרחץ במעינותיה החמים.

השכלולים והשפורים במרתצאות טבריה שיכנסו על ידי
החזקרים החדשים יגרמו ליצירת אפשריות כלכליות חדשות
בעיר ובסביבה. המרתצאות המשכללים והשפורים ימשכו
אליהם המון רב ויהיה צורך להוסיף בתי מלון גהדרים
ומודרניים על אלה הקיימים, שגזונים מתירים הבאים לשעה,
או מתרפאים של ארצות המזרח שאין להם תביעות יתרות.
המתרחצים בעתיד הקרוב יהיו ממין חדש לגמרי, אשר להם
תביעות אחרות, גדולות ורבגזניות יותר: מוסיקה, תאטראות
וכדומה, וספוקן של אלה עתיד להשפיע כלכלה להמון רב,
ועוד סגלה טבעית מיחדת לטבריה שעד עכשו לא נצלה
במדה מספיקה ואשר בעתיד הקרוב אפשו יהיה לעשותה
למקור מחיה. אדמת טבריה והסביבה מסגלת להוציא פרות
וירקות שרק בדמשק אפשו למצא דגמתם. אולם מעלה יתרה
לטבריה, שפרותיה מבכירים. שמש טבריה ממחרת להבשיל

את פרות האדמה ואת ירקוֹתיה. ובשעה שבדמשק ובשאר
המקומות, גם בארץ ישראל, עדוּן הנרעוּן מתחמם בתוך
האדמה, הנה בטבריה העלה נצה וגם הוציא פרי. בכורם של
הפרות והירקות בימות החרף, בימים שאינם מצויים בכל
מקום אחר, נותן את האפשרות לקבע את המחיר אשר יפרנס
את העובד ואת העמל באין ימים מתחרות בהם.

אולם עד עכשוּן אי אפשר הוּה להוציא את התועלת
השלמה מן הסגולה הטבעית הזאת של טבריה מחסר מים במדה
הדרושה. טבריה זקוקה להשקאה מלאכותית העולה בדמים
מרבים, והשכר יצא בהפסד.

והנה גם החסרון הזה עומד להמנות. מפעל החשמל של
רוטנברג, אשר יאיר לארץ ולדרים עליה ויביא לידי תנועה
את המסחר ואת התעשייה, הוא ירמוז לתהום כי תעלה ותשקה
את האדמה ויעשה את טבריה וסביבותיה לארץ ברכה.

התחלה כבר נעשתה. תחנת החשמל העראית, שהעמדה
בנהרים, משקה עכשוּן את אדמת הגנניה הסמוכה ונותנת לה
את האפשרות להצמיח פרות וירקות לפני זמן. באשר תעמד
המתנה הגדולה, תרחב הפעלה, והאפשרות לגדל פרות וירקות
תנתן לכל המושבות הסמוכות לטבריה ולכל סביבת העיר.
ארץ ישראל היתה בבחינת גן העדן הקדמוני, "ואדם אין
לעבד את האדמה". באה הציזנות ותברא אדם, "עפר מן האדמה",
ותפח בו רוח חיים, ונהרי הוא מחולל בכתה גפלאות. הארץ קמה
לתחיה ופרוזת תשבנה ערי ישראל, וגם טבריה תבנה ותכונן.

רשימת התמונות הבאות בספר:

מפת טבריה.

טבריה, פנורמה (תמונה א').

טבריה, פנורמה (תמונה ב').

טבריה עם ים הכנרת

(רפרודוקציה מצוירי של גימן).

רחוב בטבריה.

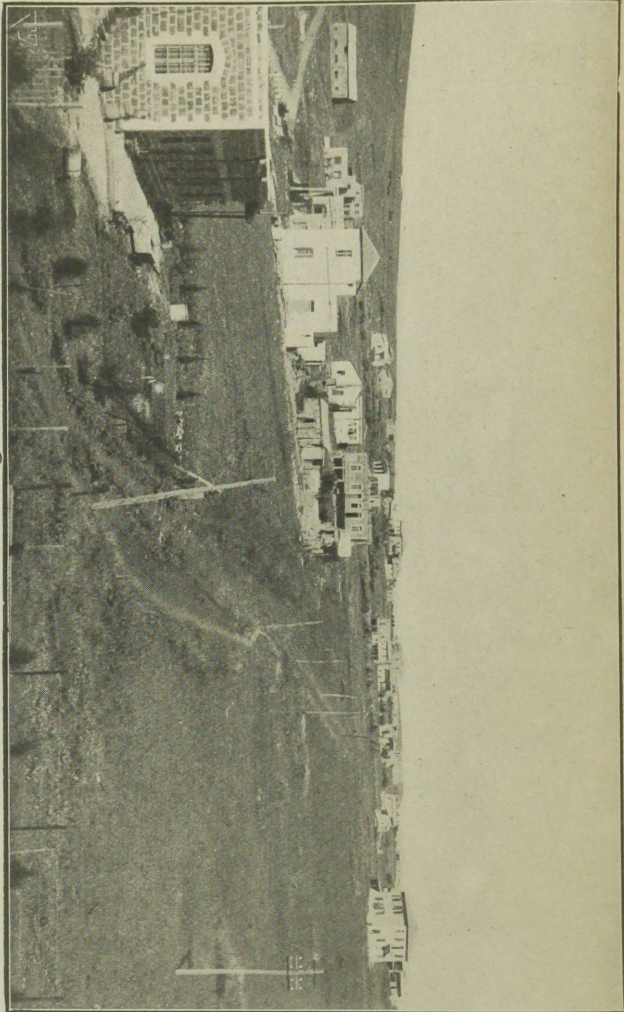
חמי טבריה וקבר רבי מאיר בעל הנם.

חשמל בטבריה.

קבוצת דיגים יהודים על יד ים כנרת.

שכנה עברית בטבריה.

სანჯიკის რაიონის სოფელი

תָּכֵן הַפְּרָקִים:

מ ב ו א.

א. טְבִירָה בְּרֵאשִׁיתָהּ

הַמַּצֵּב הַמְדִינִי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — חֶלֶקֶת הָאֶרֶץ —
אֲחֻזַּת נְסִיכִים — יוֹרְשֵׁי הַיִּרְדוּם — הַקְּנָאָה וְהַשְּׁנָאָה —
לְשֵׁם מִה נִבְנְתָה טְבִירָה. מִצַּד 5 עַד 7

ב. רִקַּת אִו טְבִירָה

הַמְתִּישְׁבִים הָרֵאשׁוֹנִים — הַקְּשָׁיִים וְהַעֲבוּבִים — דִּיגֵי
שְׂמָאָה וְסִהְרָה — חֻכְמֵי הַפְּרוּשִׁים וְעֲזָרְתָם לְהַתְּפַחְחֹת
הַעִיר הַחֻדְשָׁה. מִצַּד 8 עַד 12

ג. טְבִירָה בְּתַקּוּפַת הַמָּרְד

הַסִּיעוֹת הַפּוֹלִיטִיזֹת — יַחַס הַתּוֹשְׁבִים לְשִׁלְמֵי בֵּית
הַיִּרְדוּם — הַנְּהִלָּה אוֹטוֹנוֹמִית — יְדֵי אֲנָשֵׁי הַשְּׁלוֹם
עַל הַעֲלִיזָה. מִצַּד 13 עַד 17

ד. טְבִירָה לְאַחַר הַמָּרְד

הַמַּצֵּב הַכְּלָלִי — אָפְסִים וְתַכְנֵתָם שֶׁל הַתּוֹשְׁבִים —
הַקְּנֹזֵת הַעִיר — מְקוֹרוֹת הַכְּלָלָה — עֲבוּדָה וְחֵרִיצוֹת. מִצַּד 18 עַד 22

ה. חֻכְמֵי טְבִירָה

הַפְּלֹמוֹס שֶׁל אֲרִיגוֹם — גְּזֵרוֹת מִתְּחִדְשׁוֹת — גְּלוּת
הַסַּנְהֶדְרִין — הַמְרָקוֹ הַמְּתַקְרָב — טְבִירָה אֲכַסְנִיָּה
שֶׁל תּוֹרָה. מִצַּד 23 עַד 26

ו. **מְבָרְיָה מְרַבּוּ הַיְהוּדוֹת**

צפזרי ימְבָרְיָה — ר' יזחגן ותלמידיו — פְּנָעִים
וְנִזְוָעִים — חֲרַבֵּן הַיְשִׁיבוֹת וּבַטּוֹל הַסְּנֵהֲדָרִין —
תלמוד ירושלמי — סוד הַעֲבוּר וְקִדּוּשׁ הַחֲדָשׁ . מצד 27 עד 36

ז. **מְבָרְיָה בְּשִׁפְלוֹתָהּ**

בטול הנשיאות — הלחץ והדחק — קיום התורה
מעני — המרד במְבָרְיָה מצד 37 עד 41

ח. **חֲלִיפּוֹת וּתְמוּרוֹת**

כבוש הארץ בידי עומר — היהודים עוזרים לכליף —
גרוש היהודים ממְבָרְיָה — חבור הדקדוק והנקוד —
מסעי הצלב — הישוב במְבָרְיָה סתדרלל וחרב —
מְבָרְיָה חוזרת ונעשית לְמַרְכְּזוֹ הַיְהוּדוֹת מצד 42 עד 47

ט. **הַיְשׁוּב הַחֲדָשׁ**

ממשלת תרבייה ושלטונה בארץ ישראל — האמיר
טהר איל עמר — הרב אבולעפאי — מְבָרְיָה שָׁבָה
ונבגית — ספנת חרבון מצד 48 עד 55

י. **בְּנֵי עֲלִיָּה**

ההתעוררות בליטא וריסן — החלוצים הראשונים —
עלית חסידים בקמון — יחסם אל אחיהם הספרדים —
השפעתם על הישוב — הרעש וחרבון הגליל מצד 56 עד 59

יא. **אַחַר הַרְעָשׁ**

שנויים במצב המדיני — הישוב בירושלים —
האקלים במְבָרְיָה ומצבה ההיגייני — מחלות
ואפירמיות — השפעת התנועה הלאומית על בנין
מְבָרְיָה — המושבות העבריות בסביבת מְבָרְיָה
בשנות המלחמה מצד 60 עד 64

יב. טְבֵרְיָה אַחֲרֵי הַמְלַחְמָה

יָשׁוּב וְיָשׁוּב תָּרַשׁ — תְּנוּעַת בְּגָזוֹן — וְצִיָּאָה
מִן הַגִּיטוֹ — הַשְּׂאִיפָה לְמַרְחָב — מִבְּגַה הַקְּתִים —
שְׁפוּרִים וְשִׁכְלוּלִים — מִצַּב הַבְּרִיאוֹת — הַיְשִׁיבָה
בְּטְבֵרְיָה נוֹחָה וְנִעְמָה. מִצַּד 65 עַד 69

יג. הָאֲבֵלָסִיָּה בְּטְבֵרְיָה

תְּעַרְבֵת גְּזָעִים וְדָתוֹת — עִיר שְׂרָבָה יִשְׂרָאֵל —
הָאֲדָמִינִיסְטֵרְצִיָּה הַמְּשַׁלְתִּית וְהַעִירוֹזִיָּת — פְּרָנְסַת
הַתּוֹשָׁבִים — לְפָנֵי הַמְּלַחְמָה וְלֵאחֲרֶיהָ — יְרִידָה
וְעֲלִיָּה. מִצַּד 70 עַד 74

יד. טְבֵרְיָה לְעֵתִיד

הַתְּפִתְחוֹת הַחֲרָשֶׁת וְהַתְּעֲשִׂיָּה בְּאֶרֶץ — חֲטִי טְבֵרְיָה —
קְרִלְסְבֵר וְטְבֵרְיָה — פְּרוֹת הָאֶרֶץ — הַשְּׂקָאָת
רוֹטְנִבֵּרְג — הַטְּבַע וְהָאָדָם מְשַׁלְמִים זֶה אֶת זֶה. מִצַּד 75 עַד 78
רְשִׁימַת הַתְּמוֹנוֹת 79

רשימת הספרים

לשנת החתיקה הרביעית

שנים עשר במספר. כמאה וחמשים גליון דפוס (2500 עמוד).
אשר יצאו על ידי הוצאת "אמנות" על יסוד חתימה,
במשך שנות תרפ"ט—תר"ץ. ספר אחד.

1	מסרס דיקנס	שתי ערים ספר א' —	תרס
2	"	שתי ערים ב' —	מ. בראליצור
3	ויקטור הוגו	פינג'ויל תרגום א.	שלזונסקי
4	בלטר סקוט	סליסמא חלק א' —	תרס
5	"	סליסמא ב' —	ש. מוהליבר
6	קונן הויל	הפלב הנסקרולי תרגום א.	הלפרין
7	ויקטור הוגו	עלובי החיים חלק א' —	תרס
8	"	עלובי החיים ב' —	יעקב שטנברג
9	"	עלובי החיים ג' —	
10	ה. אואלס	האנשים הראשונים על היצירה	תרס י. קפילביץ
11	ז'ול ורן	סיבאל סטרונוב חלק א' —	תרס
12	"	סיבאל סטרונוב ב' —	ד"ר ל. ברנד

בכריכת חצי בד 1.320 לא"י (בתוך-לארץ

עם המשלח — 8 1/2 הולר).

קחיר

החתימה לכל השנה בכריכת בד יפה 1.560 לא"י (בתוך-לארץ

עם המשלח — 9 1/2 הולר)

הוצאת "אמנות" סמארה לה רשות לשנות את סדר הספרים
ונם להחליף מהם במחרים אם יצא צד נכח.

XIII^a 1912:2562

סחיר מחוקרתו

דארז-ישראל 50 מא"י

דארצות ארץ 25 קג"מ

ממשלת בקלל